చందా రూ. ౩.　　　　విడిసంచిక ౧ ౦.

1926

ఆంధ్రసాహిత్య
పరిషత్పత్రిక.

రెండుమాసముల కొకసారి ప్రకటింపఁబడును.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము ౧౫. { క్షయ నామసంవత్సరము. శ్రావణభాద్రపదమాసములు } సంచిక ౩.

ప్రధానవ్యాసములు.

కాకినాడ. ౧౯౨౬

విషయసూచిక

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్త్రిక.

సంపుటము ౧౫. { క్షయనామసంవత్సరము. శ్రావణభాద్రపదమాసములు } సంచిక 3.

గోమహిషసంవాదము.

గీతమాలిక.

—కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు—

గోగణంబులు మహిషాళి గూర్చి పలికె, నన్నలార! జగంబోము దున్నలార!
నేదెలార! పాలకుఁ జెనుగాదెలార, మధురరసపదార్థంబుల మహితకృషులఁ
బాఁడిభాగ్యంబు వెలయించు పనులయందు, సోదరులమటు గావున నాదరమున
మాదుపలుకుల నాలించి మన్ననమెయి బదులసెప్పఁగఁ బూనఁగవలయు
(వినుఁడు

పద్మకహ్లారపరిమళభరితములయి, ముత్తెములఁబోలు జలములఁబొలుచునట్టి
విమలపద్మాకరములెన్నొ వెలయుచుండఁ, గుళ్ళికంపుగల బురదగుంటలందుఁ
గడఁకఁబొరలంగ నాసక్తి పడుదురేల, కోపమందక బదులిందు కూర్మిమీఱ
ననుచు గోజాతి మహిషాళినడుగ నవ్వి, నవ్వియీరీతి బదులిచ్చె నన్యఘనతి.
ఎద్దులార! మర్యాదకు హద్దులార! యావులార! సరసతకుఁ దావులార!
యెలమిమీఱాడుచున్నట్టి పలుకులువిని, నెమ్మనంబునఁ బర్కించి నెమ్మిమీఱ
నిచ్చుచున్నాము బదులిదె యింపుమీఱ నాలకించి యందుఁగల సత్యంబు
(గనుఁడు

వెన్నలోపలఁ బన్నీరు వెలయఁబోసి, పలుదెఱంగుల యత్తరుల్ప్రాయినఁ జిలికి
మెఱుపుఁగల్గిన ముద్దనాఁ బావలి యెంత్రో, పరిమళయుతము మృదువును
(భాసురమగు

కర్దమమునందు మీకేల కలుగఁదిచ్చ, చింతవొడమెడు దాని దూషింతురేల
పూతనీరములని మీరు పొగడునట్టి, జలములోపల సారంబు గలదె యింత

కలితపరిమళ మింతయుఁగలదె యందు, రుచులు లేనట్టివాని నిరూపణంబు
సలుపునప్పుడు నీళ్ళతోసరి యటండ్రు, కాన నిస్సారనీరంబు ఘన మదెట్లు
చందనాగరుచర్చల సుందరముగఁ, దనువు వెలసినభాతిఁ గర్దమము పూయ
వేయిమడుగులుగొప్పగా వెలయకున్నె, మీకునవగాహనం బింత లేకయుంటఁ
బలికియున్నారు పైరీతి భ్రాంతులగుచు, పుత్రుఁడెంతయుఁ గరముల మొదిపి
(మొదిపి

భాసురం బగు తేజిచి చేసినట్టి, కర్దమంబును దూషింపఁ గడఁగఁదగునె
యంచు ధృతిమించి మహిషంబులెంచి పలుక, గోవు లాలించి లాలించి
(తీవిమీఱ

సురలఁబలికెను నీరీతిసరసముగను, ముక్కుపగిలించుకంపున ముణుగుచుండు
బాడ పరిమళయుత మనఁబాడియగునె, యేరుపల్కుదు రీరీతి మీరుదక్కఁ
బుషమికంతకు మీరలే బుద్ధిగలరె, యంచు భాషించుగోవుల నాలకించి
మహిషరాజంబులీవగ మాఱువల్కెఁ, గట్ట!సత్యంబు గన్కఁగానఁగడఁగకుండ
నస్మదాదులబలమును నరయకుండఁ, గూపకూర్మంబులట్టులు గోవులెయిలఁ
బ్రకృతితత్త్వంబుఁ గనఁగాన వలఁతు లనుచు, గర్వముం జెందఁ దగునె
(గోగణములార;

బాడెమెచ్చెడివారలు బహుతరముగ, మమ్ముకంటెనుగలరు జగమ్మునందు
నరయసూకరరాజంబు లవనియందుఁ, బంకమునుగన నానందపడుచునెపుడు
నోలినోలలఁగావింప నూహగనవె, వేయివిధముల మాకంటె వేడ్కఁగనవె,
బొమ్మడాయులు లేటులు ముమ్మరముగఁ
గిప్పలునుమట్టగిడుసలుఁ గర్దమమున, సంతతము సంతసమునసంచారములను
జలుపుచుండుటగాన మేసరసగతులఁ, గుక్కలును బాడెఁ బొరలవే కొంతవఱకుఁ
గలదుమాపక్షమునఁగూడఁ బల మదెంతొ, యవనిఁ గలజంతుజాలంబు
(నరసిచూడ

బురదబాదలఁ వారిగణముబోధపడును, నాఁగగోవులువలుకు నీలాగునవడిఁ
గట్ట! పందులుఁగుక్కలుంగడకుమీకు, దొడ్డసాటులుగాఁగనుదోఁపదగునె
యనఁగమహిషాళి గర్వించియనియె నిట్లు, ఏఁడు మనలను సృజియించినాఁ
(డొయట్టి

యీశ్వరుండెవానిని సృజియింపలేడె, వానితక్కువ యెట్టిదో పలుకవలదె?

ప్రవిమలేశుఁడు కాలభైరవుఁడుగాఁడె, యాదినారాయణుఁడు వరాహంబు
(గాఁడె?

అనిన గోజాతి ఘననీతి నవ్వుచుపల్కె, నవురయిట్టులు లోకానుభవమునకును
దారుణవిరోధముగలుగ మీరుపలుకు, చొప్పుగన నువాదమునకుఁజోటులేదు
వట్టివ్యర్థంపువాదంబు వలదుమనకు, ఫలము దానను గలుగ దావంతయైనఁ
గ్రొత్తగాఁ బ్రవహించుచుఁ జెత్త గలిగి ; సర్వజనపదపంకసంసక్తమగుచుఁ
బ్రచురతర రసగాంభీర్యభాసురఘన, సరసులకు నెక్కఁజాలని స్వల్పరసము
కలిగికుపథస్థితినిబొంది కలఁగియుండి, కలుషితంబయి ముఱికిగుంటజలమువిడిచి
పావనంబునుసంస్కారభాసురంబు,సుకవిగ్రాహ్యంబుమధురంబుసుఖదరసము
నైనరుచిరపదార్థంబు లంది వాని, వేడుకలరంగఁ జక్కఁగా వాడునెపల
సుకృతితనుగాంచుసెప్పుడుఁ జూడనగును, నాఁగ మహిషాళిపలికె నీలాగు
(మరల

మీరుచలిపెడి వాదమే ఘోరమగుచుమీరిలోకానుభవమునుమించిపోయె
ఆదినుండియుమాజాతులనుభవించు, ననుభవముఁబట్టియే మేమునయముగాను
బలుకుచున్నాము కులధర్మపథముఁబట్టి, తలఁపమీరుచేసెడికువాదంబువలన
ఫలము లేశమాత్రంబైనఁ గలుగఁబోదుమానుఁడీఁకమీఁదనీరీతిమానరహిత
వ్యర్థవాదంబు దానిచేఫలములేదు, సత్యరతిగల్గి వాదంబు సలుపవలయు
కర్దమమెసుఖదంబును, గదహారంబు, మార్దవాంచితమత్యంతమంజులంబు
జలజకహ్లారములయందు సౌరభంబు, తనరఁజేసెడునద్ది కర్దమముగాదె
సులభసాధ్యంబు శుభదంబుసురభిళంబు, దానివలననె సుకృతితేదనరుచుండు
గానఁగర్దమమెమనకు గ్రాహ్యముసుఁడీ, యనుచు వాదింప మొదలిడె హాయి
(కమెయి

నిట్టులెవరివాక్కులు వారికింపులగుచు, ధర్మమును హితంబగుచును దనరఁ
(జొచ్చె.

గ్రంథవిమర్శనము.

---

1 శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము.

ఇది కడప మునిసిపల్ హైస్కూలునందుఁ బ్రధానపండితులు కావ్యతీర్థ బ్ర॥ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిచే రచియింపఁబడుచున్న యనేకసంపుటములలో మొదటి సంపుటము. శ్రీమహావిష్ణువు గోలోకమున భుజద్వయవిరాజితుండై రాధాదిగోపికలం గూడి శ్రీకృష్ణుఁడై యొప్పుచుండు ననియు దుష్టనిగ్రహమునకు శిష్టపరిపాలనమునకుఁగా నియమింపఁబడిన దిక్పాలురు, బలవన్నృపాలురు వీరికి వశముగాకుండ దుష్టు లుద్రేకించినసమయమున శ్రీకృష్ణుఁడు గోలోకమునుండి భూలోకమున కవతరించి యమానుషములును దేవతలుఁగూడఁ జేయఁ జాలనివియు నగు ఘనకార్యములొనర్చినాఁడనియు శాపకారణమున నదితికశ్యపులు మనుష్యులై దేవకీవసుదేవులుగా జనింప వారిగర్భమున భూలోకమున కవతరించె ననియు నితరావతారములవలెఁ గాక యీశ్రీకృష్ణావతారము విచిత్రచరిత్రము గలదనియు, లోకగురువుగా ధర్మముల నుపదేశించుట, సాక్షిమాత్రుఁడుగాఁ దా నుండి యితరులచేఁ గార్యములఁ జేయించుట, తానూడిగము చేయుట, వయస్సునకుఁ దగని యద్భుతకృత్యముల నొనరించుట మొదలగునవి శ్రీకృష్ణావతారమునందలి మహిమ లనియు నిందుఁ దెల్పఁబడినవి. పురాణభేదములను జాటించి దేవతాదూషణము చేయుట మహాఘోరకార్య మనియు భక్తి దృఢతమ మైనచో నేదేవు నుపాసించినను ఫలము గలదనియు, నిందుఁ జెలుసారాంశము. ఈతత్త్వమును బహుపురాణములు చదివి యాయాయవతారహేతువులను దెల్పుచు సమయోచిత కథలతో లలితశైలిని రచించుచున్నారు. తుదముట్ట నీతత్త్వముం జదివినవారికిఁ గృష్ణునిచర్యలను గొండదక్షేపించుట యవివేకమని తెలియవచ్చును. పీఠికలోని రెండుమాటల నిందుదాహరించుచున్నారము.

“శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యొనరించిన యొక్కొక్క కృత్యమును అమానుషత్వమును వెల్లడింపకపోదు. అట్టి కథల నన్నిఁక యొక్కొక్క విషయమునే ప్రధానముగా గ్రహించి లోకవ్యవహారములతో దానిం బోల్చి యిది

యసభ్యము గదా యని ప్రేలెత్తిచూపుట యేటికో తోఁచకున్నది. పూతనాసంహారమును మఱుఁగుపఱిచి నవనీతహరణమును వెల్లడించుచు భగవంతునియందుఁ జోరత్వ మారోపించు టేలొకో తెలియఁజాలకున్నాఁడను. షోడశసహస్రస్త్రీల యిండ్ల నేకకాలమం దున్న కథను గప్పిపుచ్చి శ్రీకృష్ణునియందు జారత్వము గల దని చాటుట యేటికో...గోవర్ధనోద్ధరణము నుప్రస్తావింపక గోపికావస్త్రాపహరణమును బయలుపఱుపఁ జూచుట యేపనికో—త్రివక్రదూషిత యగువని తను నిర్వక్రగ నొనరించి యోషామణి యనబేర్కొంచ నొనరించిన యత్భుతమహిమమును మఱచి పరస్త్రీసక్తుఁ డని వ్రాయఁ గారణమేమో"...

344 పుటలుగల యీ సంపుటము వెల రు 1-8-0 కావలసినవారు గ్రంథకర్తగారికిఁ గాని చెన్నపురము వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రులు అండుసన్సు వారికిఁ గాని వ్రాసిన బడయఁగలరు.

2. చంపకమాలినీపరిణయము-

ఇది యొకయచ్చతెనుఁగు గ్రంథము. ఆంధ్రప్రబోధినీగ్రంథనిలయము వారి చతుర్థభూషణము. కర్త శతావధాని మ॥ పండిత పెనుమెత్స సత్యనారాయణరాజుగారు. మూఁడాశ్వాసములలో రమారమి 330 పద్యములు గలవు. రాజునకు సంతానము లేమిచే వగవు పుత్రలబ్ధికై స్వప్నము, వేఁట, ఉద్యానవనములో నిద్రించు నొకవింత పురుషుని విహారమునకయి వచ్చిన యొక రాజకన్యక చూచుట, యన్యోన్యవిరహము, వివాహము నిందలి ముఖ్యవిషయములు.

ఏమఁబందీ కలనుటకు, ఏదుఁబందిము స్తని, చంగుచంగున నోరు సాఁచి, గాంద్రుమని పెద్దగనోరుఁ జాఁచి తేనిపై- యనుచోట నోరుదెఱచి యనియు, మాట్లాడుటకు మాటలాడుటయని యుండుటలెస్స. పదంప దేమ విను తత్తడనఁగ, వన్నెవత్రు, మొదలగునవి కొందఱకింపుగా నుండవు- అచ్చు తప్పులు గలవు.

పీఠికాకారు లనినట్లు- ఈకాలమున నీకవిగారీయచ్చతెనుఁగు గ్రంథము విరచింప గమకించుట చూడ వారికి భాషపైఁగల యభిమానమే కారణము. గట్టిగా నూఱుమాటలు స్వేచ్ఛగాఁ జెప్పవచ్చును గాని పట్టు గలపూని యిట్టిపద్యములు నాలు గల్లుట కష్టము. కాఁబట్టి యీ కవివరుని

పరిశ్రమము సఫల మౌనట్లు పాఠకు లాదరింతురుగాక. కొన్ని యిందలి పద్యములు.

గీ. మేటిమోమని యనుపాలిమేరలోని, చిగురుగొమ్మలు చిలుకవజీరుపోజు
విందుగుడుపంగరమ్ముని పిలుచుకరణి,గాలితాఁకున కిటునటుఁగదలుచుండె

గీ. విన్నుహొన్నుఁ దన్ను నన్నువ లేఁగౌను, మించుమించు నెంచు మెలఁత
(యొడలు
చివురుసవురు జవురుఁ జేడియ కెమ్మోవి, లేడితోడి సూడు లేమకనులు.

గీ. తావిచూడని క్రొవ్విరిపూవు గోళ్ళ, నంటనిచివురు మూచూడనట్టితేనె
పూనిబెజ్జంబువేయని మానికంబు, పున్నెములమూట యెవ్వాఁడుపొందఁ
(గలఁడొ.

ఈపుస్తకము, ఆంధ్రప్రబోధినీగ్రంథమాలాప్రకాశకులయొద్ద, కృష్ణా జిల్లా, లింగాలపోష్టు, మండపల్లిలో రు ౦-౧౦-౦కు దొరకును.

3. మంగతాయి.

ఇది విలాసికయను నొక నాటక భేదము. బ్ర॥ కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారిచే రచియింపఁబడినది. పందొమ్మిది రఁగములతోఁ గూడి యేకాంకముగ విరాజిల్లుచున్నది. దీనిం జదివి బోధపఱుచుకొని యానందించుటకుఁ బ్రపంచానుభవము, తాత్కాలికాచారవిజ్ఞానము, సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయ భాషాపరిచయమును గావలయును. కాఫీ, సిగరెట్లు, కిల్లీ, సోడా మొదలగు దురభ్యాసములు గలవారికిఁ జీట్లాడు వారికి నీతిబోధగలదు. వేశ్యలు, తన్మాతలును గావించు ధనార్జన యంత్రములో లోకుల కాలునేతులు పడకుండ భద్రముగానుండుఁ డని యెఱ్ఱజెండా యెగురుచున్నది. స్వపత్నీవ్రతము, పాతివ్రత్యము వీని లక్షణములిందు, ఆచ్ఛాదితములైనను వాని ప్రభలుమాత్రము పైకుబుకుచునే యున్నవి. భాషాభిజ్ఞులు, కవులును బ్రస్తుతకాలభాషాదుస్థితి నెఱుఁగు మార్గము లున్నవి. ప్రకృతమున జరగుచుండు సంస్కారములు మొదలు నిన్నమొన్నటి హెల్తువీకు ప్రశంస వఱకు సమస్తవిషములు నిం దిమిడియున్నవి. పద్యములు శైలి మనోహరముగానున్నది. వచనము సంభాషణోచితముగ నున్నది. హాస్యరసమున్నది. స్థలానుగుణముగ నాయూపాత్రముల సంభాషణ మింగ్లీషుతోఁ గలసియు

న్నది. "సిల్కులాగుంటాది" మొదలగు భావకవిత్వ మున్నది. కొన్ని మచ్చు పద్యములు.

గీ.తమమనెడుపంకమునరాత్రిదగిలియుండు, జీవరాసులఁగరములలేవఁదీయు
బుద్ధితోఁ బూర్వపంకిలాంభోధినుండి, మిత్రుఁడుదయించునెప్పుడుమిత్రవర్య.
గీ. కాముఁడనియెడువిలుకాఁడుకాముకాళి, నేయమదిలోనభావించియెక్కుపెట్టి
నట్టిపూవిల్లునాఁగను నమరియుండు, మొగ్గవేసిన యీపణ్యమోహనాంగి
మ మతమాపాడగు శీలమాత్రోలఁగు, ధర్మంబాచెడున్ బంధుస
మ్మతమాయుండదు పాపమా పెరుఁగు గర్వంబాకడున్ క్షీణమా
హితమా శూన్యము గాంచెడున్, సుగుణసాహిత్యంబు మాయంబగున్
వ్రతమాపాడగు భాగ్యమా యడఁగిపోఁ బణ్యాంగనాసంగతిన్.

ఈపుస్తకము గ్రంథకర్తగారియొద్దనే కాకినాడలో రు ౧కు దొరకును.

4 స్తుతికదంబము.

ఈచిన్నపుస్తకమును శ్రీరాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు బహద్దరుగారి మూఁడవభార్య వాడేవు శ్రీరంగనాయకమ్మగారు రచించిరి. ఇందు 285 పద్యములతో వివిధదేవతాస్తుతులు పదేడు కావింపఁబడినవి. పితృస్తుతి, మాతృస్తుతి యీరెండు మాత్రము సీసపద్యములు. తక్కినవన్నియుఁ గందపద్యములు. భక్తిభావమున నీమె దేవతాభేద మెన్నక "సర్వదేవనమస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి" యని క్రీస్తునాథస్తవముగూడఁ గావించెను. ఈమె బాల్యములోనె, ప్రథమప్రయత్నముననె యింతటిమధురకవిత వెలయించుట స్తవనీయాంశము. పద్యములు లలితములు, భావయుతములు, వ్యర్థపదరహితములునై యున్నవి. ఇట్టిభక్తిభరితకావ్యము లీమె పెక్కులు రచింప వాణి వాగ్ఝరి దయచేయుంగాత! కావ్యరచనము సాధారణముగాదు. దానివలననే మోక్షముసిద్ధించును. అద్దినకావ్యమై భక్తిభరితమైన "సద్యఃపరనిర్వృతి" యేగదా. మచ్చునకుఁ గొన్నిపద్యములు.

సీ. అవనీభరతమ నాదిశేషుపుఁబోలి వాక్పటుత్వమున సర్పపతిఁబోలి
గుణమణిగణముచే ఫణివల్లభునిబోలి యీశ్వరభక్తి నహీనుఁబోలి
బహుముఖైశ్వర్యతఁ బాఁపఱేనింబోలి హరిభజించుటయం దనంతుఁబోలి
ఆయురారోగ్యవిద్యల వ్యాళవరుఁబోలినామసామ్యమునఁబన్నగఘుఁబోలి

వెలయు శ్రీభుజగక్ష్మావిభుని జనకు
నాత్మజావత్సలుని విభవాతిశయుని
శాంతమతి సజ్జనప్రియు సత్కవీంద్రు
భయవినయభక్తియుక్తులఁ బ్రస్తుతింతు.

సీ. అనుపమానక్షమ నవనీసతిని బోలి సత్ప్రజాభరమున శేషునుబోలి
వితతలక్ష్మీసమానత భామినిం బోలి గుణరత్నఖనులకు క్షోణిఁబోలి
విమలపాతివ్రత్యవిశ్రుతి ధరఁబోలి ధనధాన్యవృద్ధి భూతరుణిఁబోలి
వాసుదేవాసక్తి వసుధావనితఁబోలి ఫలదాతృతను బంటపొలఁతిఁబోలి
వెలయు శ్రీభుజగక్ష్మావిభునిధర్మ
పత్ని మజ్జనయిత్రిఁ గృపాసముద్రఁ
బ్రతికావత్సలను భూరి పుణ్యనిధినిఁ
జిన్నమాంబను సంస్తుతి సేయుదాన.

కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు.

(గతసంచిక తరువాయి.)

యుద్ధమల్లశాసనమే యిట్లొకధ్వనికే పలుసంజ్ఞలు కలిగియుండఁగా నాశాసనమునందు ‘డ’ కారమునకు రెండు సంజ్ఞ లుండుటను మనరావుగారు శంకించి యొకశాసనమునందే యొకధ్వనికి రెండు సంజ్ఞలుండవు కావున రెండవ ‘డ’కారసంజ్ఞను మఱియొక ధ్వనిగా భావింతు మనుట విపరీతవాదము కాదా? వీరేశలింగముగారి స్వీయచరిత్రములో నాయన తన భార్యకు కృతియిచ్చుచు వ్రాసిన వ్రాఁతయక్కరముల పోలికనున్న యచ్చులేఖలో ‘క’ కారమునకు రెండురూపములు వాడఁబడి యున్నవి. (క, క)వీరిట్లు ‘క’ కారధ్వనిని దెల్పుటకై యొక్క లేఖయందే రెండక్కరములు వాడుట తప్పనవచ్చునా? కూడదు. ఆంగ్లలిపిలో నొక యక్కరమునకే పలుసంజ్ఞలున్నవి, దాన హానికలిగెనా? కాన నీరావు గారి వాద మనుచితము. యుద్ధమల్లశాసనమందలి వివాదాక్షరములు రెండును ‘డ’కారధ్వనిగలవే యని గ్రహించుకొనుటయే యొప్పిదము.

—ఱను ‘డ’కారధ్వనిగలదానినిగా నెన్ననేల?—

శ్రీరావుగారు రడ్డుగీటు లేని శకటరేఫమువలె నుండు వింతయక్కరమును ‘డ’కారధ్వని గలదానినిగా నెంచుకొననేల? అని శంకించుచున్నారు. (1) ఆసంజ్ఞ ప్రాచీనశాసనంబులలో ‘డ’కారధ్వనిఁ దెలుపుసంజ్ఞగా వాడఁబడియున్నది. కాన ‘డ’కారరూపముగా నెన్నవలసి వచ్చుచున్న దనునది సమాధానము. (2) యుద్ధమల్లశాసనమందలి ‘బెడగు’ శబ్దమందలి ‘డ’కారధ్వనిని దెల్పుటకును ప్రాచీనమగు తమ్రోజ యందలి ‘కాండల్దము’ అను చోటునఁగల ‘డ’కారధ్వనిని దెలుపుటకును నీ యక్కరము వాడఁబడినది కావున దీనిని ‘డ’కారరూపముగ నెంచుట యగుచున్నది. (3) ‘వడు’ ‘కోడి’ ‘చోడ’ మున్నగు శబ్దములు పూర్వశాసనములలో ‘డ’కారరూపముతోఁ గూడ వ్రాయఁబడి యుండుటను, (4) వానియందలి ద్వితీయాక్షరము ‘డ’కారప్రాసస్థానమున నన్నయాదిప్రాచీనలాక్షణికులచే వాడఁబడియుండుటను నాయాశబ్దముల ద్వితీయధ్వనిని దెలుపుటకై పూర్వశాసనములందు నీవింతయక్కరము వాడఁబడుటను నీయది ‘డ’కారధ్వని గలదని యెంచఁబడుచున్నది. (5) ఈవింతయక్కరము ప్రాచీనసంధికాలమునందే ‘డ’కారధ్వనిని దెలుపుటకు వాడఁబడినదని ప్రతివాదమతో

యంగీకరించుచున్నారు కావునను నీయది 'డ'కారధ్వనిని దెల్పునదిగా నెంచఁబడుచున్నది. (6) ప్రాచీనలిపిజ్ఞు లగు శ్రీరామయ్యపంతులవారు మున్నగువారు దీనిని 'డ'గఁ జదివి ప్రాచీనకాలముననే యీధ్వని కీయక్కరము వాడఁబడిన దని చెప్పుచున్నారు కావునఁ బైకారణములకు వీరియూహను గూడ నూఁతగఁగొని దీనిని 'డ'కారధ్వనిగల దానినిగా నెంచుట మైనది. (7) యుద్ధమల్ల శాసనమందలి బెడగుశబ్దము వ్రాతయక్కరము గలదై యుండఁగా దానిని 'డ'కారయుతముగానే శ్రీరామయ్యగారు, చెట్టిగారు, వీరేశలింగముగారు మున్నగువారు చదువుచున్నారు కావునను అట్లుచదువఁ గూడ దని లక్ష్మణరావుగారును వారి పక్షమువారును నిషేధింపలేదు కావునను దీనిని 'డ'గఁ జదువుటకుఁ గారణ మగుచున్నది. (8) పైశాసనమునందలి 'వేరదు' శబ్దమునందలి తుదియక్కరము శకటరేఫాకృతి నందియున్నదని లక్ష్మణరావుగారే చెప్పియుండఁగా దానిని మనరావుగారే 'డ'కారయుతముగా భావించి చదివినందున దీనిని 'డ'కారధ్వనిఁ గలదానినిగా నెంచవలసి వచ్చినది. (9) ఈశాసనమునందలి 'ఱస్సి' శబ్దము శ్రీరామయ్యగారు చదివినట్లుగా 'డస్సి'యని చదివిన నర్థము కలదు గావునను, లక్ష్మణరావుగారు చదివినట్లు '...స్సి'అని చదివిన నర్థములేదు కావునను నీయక్షరమును 'డ'కారధ్వని గలదానినిగా నెంచవలసివచ్చినది. ఇట్టి కారణములన్నియుఁ బైని వివరింపఁబడియే యున్నవి. లక్ష్మణరావుగారి 'ఱస్సి'వలె నిష్కారణముగాఁ జదువఁబడియుండలేదు. 'అ'అను దానిని అకార మనుటకును, 'క'అను దానిని 'క'కార మనుటకును నేదికారణమో 'ఱ'అను దానిని 'డ'కార మనుటకు నదియే కారణము. ఇప్పటివలె ఒత్తులేక ఇప్పటి దకారమువలె నుండునక్షరము యుద్ధమల్లశాసనమున నుండ దానిని ధకారముగాఁ జదువుటకుఁ గారణమేదియో యీవిలక్షణాక్షరమును 'డ'అని చదువుటకు నదియే కారణము. ఈశాసనమునం గల మూఁడు నాల్గు భిన్నసంజ్ఞల నేత్వసూచకముగా మనమెట్లు గ్రహించినామో అట్లే దీనిని 'డ'కారసంజ్ఞగా గ్రహించినాము. ఇట్టి కారణములచే నీయక్షరము 'డ'కారముయొక్క రెండవరూపముగా నెన్నఁబడుచున్నది. ప్రతిపక్షులు ప్రాచీన సంధికాలమందైన నీయక్కరము 'డ'కారధ్వని దెలుపుటకు వాడఁబడిన దని యంగీకరించిరి గదా. అట్లయ్యెడ నీయది యీధ్వనిని దెలుపునదియని యనుకొన నేల?

యని ప్రశ్నించిన వీరేమి సమాధానము చెప్పుదురో యాసమాధానమునే ప్రాచీనకాలమునుండియు నిద్ది ఱ,కారధ్వనిని దెలుపుననుటకు నుపయోగింతుము. సందర్భము లేని ప్రశ్నలు వేసి చదువరుల మనస్సుల నదరగొండము పాలుచేయఁ బ్రయత్నించుట మోసపుకృత్య మనియు నది తగదనియు నిప్పటికైన శ్రీవీరభద్రేశ్వరరావుగారు గ్రహించుకొందురు గాక!

—♦ వింత యక్కరముయొక్క రెండవరూపము ♦—

ఈ యక్కరమునకే అడ్డుగీటులేని శకటరేఫరూపముగాక మఱియొకరూపము గూడ నున్నదని లక్ష్మణరావుగారును మనరావుగారును గూడ వ్రాసిరి. రెండు సున్నలను నొకదానిప్రక్క నొకటి జోడించిన నెట్లుండునో యది మొదటిరూపమఁట! ఈయక్కరమే యొక కన్నడశాసనములో "శక నృపకాలాతీత సంవత్సరంగళ్ ఏళ్నూఱ్ఱె ఱిప్పత్తాఱనేయ," అను వాక్యమందున్న దని రావుగారు వ్రాసిరి. శకగతసంవత్సరములు 796 లో నీయక్షరము శాసనములలో వాడుకలో నున్నదనిన నొక్క ఱ,కారధ్వనికే రెండుసంజ్ఞలు వాడుకలో నున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది కదా! దీనివలన ననవస్థాదోషము సంప్రాప్తమగుట లేదా? లక్ష్మణరావుగారు ఆఱవశతాబ్దము మొదలుకొని యడ్డుగీటులేని శకటరేఫరూప మీవింతధ్వనిని దెలుపుటకుఁ గర్ణాటభాషలో వాడఁబడిన దని తెలిపిరి. శ్రీ వీరభద్రేశ్వరరావుగారు తొమ్మిదవ శతాబ్దమునఁగూడ నీయక్కరము (రెండుసున్నలను ఒక దాని ప్రక్క మఱియొకదాని నుంచి జోడించిన నెట్లుండునో అట్టి తొలిరూపము) కర్ణాటశాసనములలో వాడుకలో నున్నట్లు లిఖించిరి. ఇది వింతకాదా ?

ఇదిగాక పూర్వశాసనములందే ఱకారధ్వనిని దెల్పుటకు రెండు సంజ్ఞలు మన తెలుఁగుశాసనములలో వాడఁబడినట్లు రావుగారు వ్రాయవలసినవారైరి. (లక్ష్మణరావుగారు సామాన్యరూప మని యిచ్చిన దొకటి అడ్డుగీటులేని శకటరేఫముపైఁ దలకట్టిచ్చిన నగు రూపమొకటి) ఇది యీ రావుగారు తెచ్చిపెట్టినది.) ఇవి యనవస్థాదోషముం దెచ్చిపెట్టవా? ఇట్ల స్వన్నతము ద్రోసివేయుటకై రావుగారు కల్పించిన యనవస్థాదోషము తుదకుఁ దమ్మునే పట్టుకొని బాధించుచున్నదని గ్రహించుకొందురుగాక ! ఇట్టియసత్యవాదములతో వీరెంతకాలము లోకవంచనము చేయఁగలరో తెలియవచ్చుట లేదు. పెక్కేల యొక్కధ్వనికే రెండురూపములు సాధా

రణముగాఁ బ్రతిభాషయందును వాడఁబడుచున్న వని పైదానివలన మనము తెలిసికొన్నాము. కావున యుద్ధమల్లశాసనములో రెండు 'డ'కారరూపము లుండుటవలన వచ్చినహాని యేదియును లేదు.

—♦ అధర్మమార్గ మవలంబించినవా రెవరు? ♦—

అఱవమునందలి వింతయక్కరమును ధ్వనియునుఁ దెలుఁగునఁ గలవని ఋజువు చేయలేక మన ప్రతిపక్షులు అనేకాధర్మమార్గముల నవలంబించి లోకవంచనము చేసి తమవాదము నెట్లయిన నిల్పుకొనఁ గుచ్చితప్రయత్నములు చేయుచున్నవారయ్యును, 'మగనికొట్టి మొగసాలకు మొఱలు పెట్టె' నను దనినట్లు నే నధర్మమార్గ మవలంబించుచున్నట్లు లోకమునకుఁ దోఁపఁ జేయ సాహసించుచున్నారు!

—♦ రాభణన్యాయము ♦—

అఱవమునందును గన్నడమునందును వింతయక్కరముతోఁ గూడియుండుపదములు తెలుఁగులో 'డ' కారధ్వనితోఁ గూడుకొని యుండుననుటది సాధారణధర్మమై యున్న దని లక్ష్మణరావుగారే యంగీకరించి తదుదాహరణముగ నీక్రిందిపట్టిక నిచ్చిరి.

అఱవము	కన్నడము	తెలుఁగు
కోఴి	కోళి	కోడి
సుఴి	సుళి	సుడి
పా...	పాళు	పాడు
కూ...	కూళు	కూడు

ఇప్పుడు 'ళ' కారయుతముగా నున్నకోళి మున్నగు కన్నడపదములు మొదట వింతయక్కరముతోఁ గూడియుండెడి వని తెలుపునాధారములు కలవు. ఇఁక మన తెనుఁగువిషయమున నన్ననో 'డ' కారయుతములు గా నున్న 'కోడి' మున్నగు శబ్దములు ప్రాచీనకాలమునఁగూడ 'డ' కారయుతములే యనుటకుఁ బైనిఁ దెల్పిన యాధారములు పెక్కులు గలవు గాని విలక్షణాక్షరయుతము లనుటకు నవకాశములు లేవు. ప్రతిపక్షు లట్టియాధారములఁ జూపఁ బ్రయత్నించి విఫలమనోరథులై హాస్యాస్పద మగునొకవింతన్యాయమునుమాత్ర చేపట్టుకొని తమవాదము నిలుపుకొన నుద్యమింపఁ జొచ్చిరి! కోడి మున్నగు పదములు కన్నడమునను నఱవమునను విలక్షణాక్షరము

తము లఁట. ఆ రెండును నాంధ్రమునకు సోదరభాషలు కావున నాంధ్రము నందలి కోడ్యాదులుఁగూడ మనప్రాచీనులును మనము నుచ్చరించురీతిని డ' కారయుతములు కాక సోదరభాషలలోని విలక్షణాక్షరయుతములే యని మన మూహించుకొనవలె నఁట! ఇది „రాభణన్యాయము" గా నున్నది. ఇందును గూర్చి యొకప్రాచీనశ్లోక మిట్లు తెల్పుచున్నది.

కుంభకర్ణే భకారోఽస్తి భకారోఽస్తి విభీషణే
రాక్షసానాం కులశ్రేష్ఠో రాభణో నచ రావణః.

సోదరుల నామద్వితీయాక్షరములం బట్టి రావణుఁడు ‚రాభణుఁడు, కావలెనఁట! మనప్రతివాదులవాదము నిట్లే యున్నది. మనయాంధ్రమున నఱవమునందలి వింతయక్కరమును, ధ్వనియును గలవనుటకుఁ బ్రతివాదులకు మిగిలిన యాధార మేది? సోదరభాషలలో నున్నది కాన నిందును నుండవలె ననునదియే. ఇది యెన్నఁడైనను ధర్మము కాఁగలదా? అఱవము, కన్నడము, తెలుఁగు సోదరభాష లైనంతన నొకదానియం దున్నధ్వను లన్నియుఁ దక్కినవానియందును బూర్తిగఁ గల వనవచ్చునా? ఏకోదరు లైనను సర్వవిధముల సమాన మగుపోలికఁ గలిగి యుందురా? సోదరులందుఁ గొన్నిసమానధర్మములును మఱికొన్ని యేవ్యక్తి కావ్యక్తినిఁ దెల్పు విశేషలక్షణములు నుండును. సోదరభాషల లక్షణములును నిట్లే యుండును.

—♦ ఇతరభాషలందు లేనిధ్వనులు ♦—

అఱవమునందును గన్నడమునందును నెన్నఁడును లేనిధ్వనులు మొదటినుండియుఁ దెలుఁగునఁ గలవు. అర్ధానుస్వారమును, దంత్యము లగు ౘ, ౙ, లును నొక్కయాంధ్రమున మాత్రము కలవు. కాని తక్కినద్రావిడభాషలలో లేవు. ద్రావిడభాష లన్నియు సోదరభాషలుగానఁ బైయాంధ్ర ధ్వను లఱవమునను గల వని యెవ్వరైన నూహించుచున్నారా? అట్లూహించుట కవకాశము కలదా? ఏయవకాశమును లేదని భాషావిదు లెల్లరు నెఱుఁగుదురు. అట్లే యఱవమునందలి వింతధ్వని తెనుఁగున లేకపోవుటలో వింత యేమున్నది! అట్లున్న దనుటకు నేయాధారమును లేకున్నను ప్రాచీనసారస్వతము లే దనుటకే యవకాశముఁ జూపుచుండఁగను సోదరభాషలలో నున్నది కావున నిందును నుండవలె ననుట యనుచితము కాదా? అది ధర్మమా? యుక్తియా? ఏదియును గాదు.

—• వర్ణరూపసాదృశ్యభ్రమ •—

అఱవలిపియందలి వింతధ్వనిఁ దెలుపుటకే యాకృతి కన్నడలిపిలో వాడఁబడెనో యా యాకృతి పూర్వాంధ్రదేశస్థశాసనములలోఁ గాన్పించుచున్నది. కావునఁ బూర్వ మాంధ్రలిపియందా వింతయక్కరమును ధ్వనియు నుండెడి వనుతలంపునకు వచ్చితి మని ప్రతిపక్షులు వాదించుచున్నారు. ఇదియే ప్రతివాదులకున్న తుదియాధారము. ఆకృతిసాదృశ్యమును గని భ్రమసి యిప్పటిశాసనలిపిపాఠకులు తెలుఁగునందుఁగూడ నఱవమునందలి వింతధ్వని యుండెడిదని దూరమాలోచింపకఁ దలంచిరి. ఒకభాషలోనున్న యొక యక్షరసంజ్ఞ యేధ్వనిని దెలుపునో యాధ్వనినే యితరభాషలందలి సమానరూపముగల యక్షరసంజ్ఞలును దెలుపు ననుకొనరాదు ఏలిపిలక్షణము లాలిపివి. ఎట్లన, ఆంధ్రమున నర్ధానుస్వారధ్వని కలదు. దానిని దెలుపుటకుఁ బూర్వపు టాంధ్రలిపిలో ననుస్వారరూపమే వాడఁబడుచుండెడిది. యుద్ధమల్లశాసనమునందు నట్లు వాడఁబడినది. ఆంధ్రకర్ణాటకలిపియందున్న యీయనుస్వారసంజ్ఞను గని మనమర్ధానుస్వారముగ నుచ్చరించుచున్నాము. ఈయనుస్వారసంజ్ఞ కన్నడభాషం గలప్రాచీనశాసనము లందును గలదు. ఐనను మన మాశాసనములఁ జదువునప్పుడు ఖండబిందుధ్వనిఁ జదువము. ఆంధ్రప్రాచీనశాసనములఁ జదువునప్పుడు మాత్రమే యర్ధానుస్వారధ్వనిని జేకొందుము. అట్లే యడ్డుగీటు లేనిశకటరేఫరూపమువంటిరూపము తెలుఁగుశాసనములలోఁ గాన్పించినంతన యయ్యది కన్నడమునందలిధ్వని గలదిగా భావించి యట్లే సిద్ధాంతముచేయరాదు. ఇది యిందు 'డ' కారధ్వనిఁ గలది గాని వింతధ్వనిఁ గలది గాదని పూర్వశాసనములను బట్టియే తెలిసికొనినాము.

ప్రతివాదులీయక్షరధ్వనిని కర్ణాటకులు దీని కిచ్చు ధ్వనినిబట్టి నిర్ధారణము చేయుదురఁట. అట్లు చేయనేల? ప్రాచీనాంధ్రులే దీనికి 'డ' కారధ్వని నిచ్చియున్నప్పుడు మనవారిచ్చుధ్వనిని బట్టియే కర్ణాటకాక్షరధ్వని నిర్ణయింపరాదా? ఒకకర్ణాటకాక్షరరూపమువంటిరూపముగల యక్కరము తెలుంగునఁ గాన్పించినంతన దానిని కర్ణాటకధ్వనిఁ గలదానిని గా భావించుటయుచితమా? అక్షరరూపసాదృశ్యమునుబట్టి యా ధ్వనిని నిర్ణయించుట?

దీనింగూర్చి నేను నాతొలివ్యాసమున—

,,అఱవమునందలి గ్రంథాక్షరములలోని 'డ' మనతెనుంగు బ్రవలె

నుండును. అఱవమునందలి ‹ఱ› కారము తెలుఁగునందలి ‹ల› కారపుఁ బోల్లువలె నుండును. అంతమాత్రముచే మన ‹బ› ను ‹డ› యనియు ‹ల› ను ‹ఱ› యనియు నుచ్చరింపవలసియుండునా? హళకన్నడపు ‹చ› తెనుఁగు‹బ› వలె నుండును. కాన మన తెనుఁగు ‹బ› ను ‹చ› యనుకొనవలసియుండునా? కూడదు. ఇంతయేల? తెలుఁగులిపిలోనే పూర్వపు ‘ధ’ యిప్పటి ‘ద’ నుబోలియుండును. కాన నక్షరరూపసాదృశ్యముంబట్టి రెండిట ధ్వని యొక్కటియని నిర్ణయింపఁ బూనరాదు. అది చాలినంత ఋజువుకాదు.” అని వ్రాసి యుండఁగాఁ గర్ణాటకమునుండియుఁ బ్రాచీనాంధ్రమునుండియు నేను జూపినయుదాహరణములను బుద్ధిపూర్వకముగాఁ గప్పిపుచ్చి యఱవప్రశంసమాత్ర మెత్తుకొని రావుగారీ క్రిందిరీతిని మోసపువ్రాఁత వ్రాసిరి.

“అఱవమునందలి ‹ఱ› కారము తెనుఁగునందలి ‹ల› కారపుపోల్లువలె నుండును. అంతమాత్రముచే మనము ‹బ› ను ‹డ› యనియు ‹ల› ను ‹ఱ› యనియు నుచ్చరింపవలసియుండునా?” మొదలయిన యసంబద్ధయుక్తులు వ్రాసి సంబంధములేని యఱవభాషలోని యక్షరములతోఁ దెలుఁగక్షరముల లక్ష్మణరావుగారు పోల్చుచున్నా రన్నదురభిప్రాయము చదువరులకుఁ గలుగునట్లును, ఆంధ్రకర్ణాటలిపుల పూర్వైక్యము వారికిఁ దోఁపకుండగను అదరగొండము చేసిరి”.

నేను కర్ణాటకాక్షరముల నుండి పోలికల నీయక ద్రావిడాక్షరముల నుండి మాత్ర మిచ్చిన వీరు వ్రాసినది కొంతవఱకు సమంజసముగ నేయుండును. నేను కన్నడమునుండి యుదాహరణము లిచ్చినను వానిని గప్పిపెట్టి అఱవమునుండి మాత్రమే యుదాహరణములఁ దీసికొనినట్లును, నయ్యది లోకవంచనార్థమై కావించినట్లును రావుగారు వ్రాయుట కడు నింద్యము. మోసపుతలఁ పెవరికిఁగలదో చదువరులు గ్రహించుకొనవలెను. కన్నడమునుండి యుదాహరణముల నిచ్చినఁ జాలదా యఱవమునుండి యేల యిచ్చితివందురా? కన్నడాక్షరములవలెనే యఱవాక్షరములును నశోకుని శాసనలిపినుండియే పుట్టినవి ఈయంశము లక్ష్మణరావుగారి ‘విజ్ఞానసర్వస్వము’ వలన బోధపడఁగలదు. కాన దూరసంబంధముగలయఱవమునుండియు సత్యాంతసమీపసంబంధము గలకన్నడము నుండియు నుదాహరణముల నిచ్చితిని. ఇందు మోస మేమున్నది? నేను ఆంధ్రకర్ణాటాక్షరముల పరస్పరభేదము తె

లియుటకై యిచ్చిన యుదాహరణములు లోకులదృష్టిపథమునఁ బడకుండఁ జేయుటకును, సంబంధ మంతగా లేనియఱవమునుండి యనవసరోదాహారణముల నిచ్చినట్లు మాత్రమే లోకులు తలఁచి నావ్యాసము సరసముగ లేదని భావించి త్రోసివేయునట్లును జేయు పావనోద్దేశముతో రావుగా రీమోసపువ్రాఁత వ్రాసిరి. ఏమైననేమి? అడ్డుగీటులేని శకటరేఫాకృతిగల యక్కరమునకుఁ గన్నడమున నేధ్వనికలదో యాధ్వనియే యాంధ్రాక్షరమాలయందుఁ గల యాయాకృతికిని గల దని యూహించుట మహాసాహసము గాకపోదు. అఱవమునందును, గన్నడమునందును వింతధ్వనితోఁ గూడిన పదములు తెనుఁగున 'డ'కారధ్వని గలవగునని లక్ష్మణరావుగారే యంగీకరించిరి. నన్నపాముల వ్రాఁతలవలనను నాయాపదములు 'డ'కారధ్వని గలవిగా మాత్రము కాన్పించుచున్నవి. వింతధ్వని తెనుఁగునఁ బూర్వకాలమందైనఁ గలదను ఋజువును దేనిని లక్ష్మణరావుగారుకాని మనరావుగారుకాని చూపియుండలేదు. కావునఁ బ్రతివాదులవాద మంతయు నగ్రాహ్యము. ప్రతివాదుల మోసపువ్రాఁతలఁ గని చదువరు లెవరును వంచితులుగాకుందురని తలంచెదను.

—♦ ఇతరశాసనప్రశంస ♦—

అడ్డుగీటు లేనిశకటరేఫమువలె నుండు సంజ్ఞమనశాసనములలో 'డ'కారధ్వనిని దెలుపుటకై వాడఁబడియున్న దనుసంగతి ఋజువుచేయుటకై నందంపూడిశాసనమును, నీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనమును నే నుదాహరణముగాఁ దీసికొంటిని. ఈయక్కరము సంస్కృతపదములలో నుండిన నాయంశము నిశ్శంక మగునుగావున మొదటిశాసనమునుండి 'చూడామణిః' 'క్రీడయా' అనుశబ్దములందును రెండవశాసనమునుండి 'మండలి' శబ్దమునను గల 'డ' ల నెత్తిచూపితిని. వానిలో మొదటిరెండును నిప్పటియచ్చుడాను బోలియున్నవని రావుగారు నొక్కివక్కాణించిరి. పాపము శాంతించునుగాక! అవి రెండు కొమ్ములును సమముగాఁ గలిగి విలక్షణాక్షరముఁ బోలియే యున్నవి ఇప్పటి 'డ' లవలె లేవు. వలయువారు శాసనములఁ జూచుకోనఁదగును. 'క్రీడయా' యనుపదములోని 'డ' కారమునకున్నతలకట్టు మూలములో నక్షరపు కుడికొనకు దగిలియుండఁగా నేను నడుమ వ్రేలాడులాగున నుంచి మోసముచేసినట్లు వీరు వ్రాసిరి. అట్లుచేసిన నాకువచ్చు లాభ మేమి

యు లేదు. ఇటుగాని యటుగాని తగులక యక్కరమునకు నడుమ వ్రేలాడునట్లు తలకట్టుండు వింతయక్కరమువంటి 'డ' లు శాసనములలోఁ గలవు. నేను చూపిన 'మండలి' శబ్దమునం దట్లే యున్నది. ప్రతిపక్షులా 'మండలి' శబ్దము మాటనెత్తక చల్లగ జాఱవిడిచిరి. కాన మోసము ప్రతివాదులందున్నది కాని నాయందు లేదు. 'గుముడూరి' శబ్దము నిచ్చుటలోఁ గూడ నేను మోసముచేసినట్లు వీరు లిఖించిరి. దానిని నేను ప్రమాణముగానే తీసికొనలేదు. "గుముడూరిని మీయిచ్చవచ్చినట్లు పలికినను మండలి శబ్ద బెజవాడశబ్దముల నట్లు పలుక వలను కాదుకదా,' అనినేను వ్రాసియున్నాను. నేను సాక్ష్యముగాఁ దీసికొనిన మండలి బెజవాడ శబ్దముల మాటఁ దలపెట్టక నేను ద్రోసివేసిన గుముడూరిశబ్దవిషయమున నేనేమో మోసముచేసినట్లు రావుగారు వ్రాయుటకంటె దారుణసాహసము వేఱొండుండఁబోదు.

—♦ శాసనకాలముంగూర్చి ♦—

ఈశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనమును, యుద్ధమల్లశాసనమును నేకకాలమునాఁటివే యని చదువరులకుఁ దోఁచునట్లు చేయుటకై పైమోసము గావించితి ననియు "యుద్ధమల్లశాసనము గలఱాతిమీఁదనే చెక్కఁబడియున్న యీశ్వరభట్టసోమయాజుల శాసనములో" నని లిఖించితి ననియు రావుగా రధిక్షేపించిరి. ఇదియు ననాలోచనపూర్వక మగు తప్పువ్రాఁతయే. సోమయాజిశాసనము యుద్ధమల్లశాసనముకంటెఁ బ్రాచీన మని నాతలంపు. దాని సిదివఱకు నాంధ్రపత్రికాసారస్వతానుబంధములోఁ బ్రచురింపఁబడిన "నన్నయకుఁ బూర్వము పద్యములు కలవా?" అనుశీర్షిక గలవ్యాసములో ఋజువుచేసియున్నాను. అట్టి నేనీరెండుశాసనములు నేకకాలము నాఁటివను తలంపుఁ బుట్టింప నేల ప్రయత్నింతును? రెండులిపులకును భేద మున్నదని నే నంగీకరించియే యున్నాను. రావుగారు విమర్శించిన నా వ్యాసములో యుద్ధమల్లశాసనము ప్రాఁతకత్తులో నున్నదనియు సోమయాజిశాసనము నందంపూడిశాసనములో నాయువాహరించిన భాగమును గ్రొత్తకత్తులో నున్నవనియు వీనికిఁ దలకట్టున్నదనియు నదియే భేదమున్నదనియు నేను విస్పష్టముగా వ్రాసియే యున్నాను. ఐనను దానినంతను గప్పిపెట్టి యుద్ధమల్ల శాసనముగల ఱాతిమీఁదనే చెక్కఁబడియున్న యీశ్వరభట్టసోమయాజుల శాసన' మని నేను వ్రాసినదానిని బురస్కరించుకొని రెండుశాసనములు

నేకకాలమునాఁటివే యని తోఁపఁజేయుటకై నేనట్లు వ్రాసితినని రావుగారు త్రిప్పికొట్టిరి. ఇది పెద్దవింత. యుద్ధమల్లశాసన మున్నజాతిమీఁదనే యున్న యీశ్వరభట్టసోమయాజులశాసన మనిన రెండును నేకకాలము నాఁటివను నర్థము బాలుఁడైనఁ జేసికొనునా? అందు స్థలనిర్దేశము కలదు కాని కాలనిర్దేశమేది? యుద్ధమల్లశాసన మున్నజాతిమీఁదనే యని ఏవకారప్రయోగమేల చేసితి వందురా? ఆ రెండుశాసనములనుండి నేనిచ్చిన యక్కరములు పోల్చిచూచుకొనుటకు నెక్కుడగు ననువుగలదని చదువరులకు సూచించుటకట్లు వ్రాసితిని. ఆ వ్రాఁత రెండును సమకాలమునాఁటివే యనియెన్నఁడును దోఁపఁజేయదు. ఇది రావుగారును నెఱుంగుదురు. ఐనను నాయందు నిష్కారణదోషారోపణము చేయుటకై బుద్ధిపూర్వకముగా నిట్లువ్రాసిరి. ఇది వారివాదవైఖరి!

యుద్ధమల్లశాసనలిపికిని యీశ్వరభట్టసోమయాజి శాసనలిపికిని గల కాలభేదమును దెలుపుటలోఁ గూడ రావుగారు పెద్దమోసము గావించిరి. ఎంతయో కాలభేదము గల దని చదువరులను భ్రమపెట్టుటకై యీ రెండు లిపులకును "ఎన్నియోవందల యేండ్లయెడ మున్న"దని సాహసించి వ్రాసిరి. ఇది ఘోరాసత్యము. యుద్ధమల్లశాసన మేనాఁటిదో శాసనముం బట్టి తెలియదు. దానికాలముంగూర్చి పలువురకు పలువిధములైనయూహలు గలవు. ఈశ్వరభట్టసోమయాజి శాసనము నన్నెనో కాల మీఁబడియున్నది. కాని, యీకాలనిర్ణయము చేయుటలోఁ గూడ నభిప్రాయభేదములు గలవు.

—• ఈశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనకాలము •—

ఈశాసనకాలము శా. శ. 1087 అని రావుగారు వ్రాసిరి. ఇదియొక మోసపువ్రాఁత. ఈకాలనిర్ణయము శ్రీరామయ్యపంతులవారిచేఁ జేయఁబడినది. కాని యీనిరూపణమును శ్రీజగన్నాథరావుగా రధిక్షేపించి యీశాసనకాలము శాలివాహనశకము 1019 అని నిర్ణయించిరి. ఈవిషయమై లక్ష్మణరావుగారే యిట్లు వ్రాసిరి.

"కుడిప్రక్క నున్న యీశ్వరభట్టుశాసనముఁ దీసికొందము. అందలి శకము 1087 (క్రీ. శ. 1165) అని రామయ్యపంతులువారు వ్రాసిరి. అది 1019 (క్రీ. శ. 1097) అని జగన్నాథరావుగా రనుచున్నారు. కాని వాద సౌకర్యమునకై బ్రహ్మయ్యగారి కనుకూలమైన 1087 నే తీసికొందము.'

దీనింబట్టి శాసనకాలము శా. శ. 1087 గ నావాదసౌకర్యార్థమై లక్ష్మణరావుగారు తీసికొనినట్లు కాన్పించుచున్నది. కాన వారియూహ నిజముచే జగన్నాథరావుగారియూహతో ననఁగా శా. శ. 1019 (క్రీ. శ. 1097) అనునూహతో నేకీభవించినట్లు తేలుచున్నది. ఈశ్వరభట్టసోమయాజి శాసనము క్రీ. శ. 1097 అని తెలిసికొనినాము. ఇఁక యుద్ధమల్లశాసన కాలము గూర్చి ముచ్చటించుకొందము. ఈయుద్ధమల్లుఁడు చాళుక్యులచిన్న శాఖలోనివాఁ డనియుఁ బ్రథమయుద్ధమల్లుని మనుమఁ డనియు లక్ష్మణరావుగారే వ్రాసిరి. ఈతఁడు క్రీ. శ. 927-34 వఱకుఁ బరిపాలించినట్లుగ నారుంబాకతామ్రశాసనముంగూర్చిన వ్యాసములో లిఖించిరి. కావున లక్ష్మణరావుగారి మతమును బట్టియే క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్దములోనిది యుద్ధమల్లశాసనమును, పదునొకండవ శతాబ్దములోనిది యీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనమును నగుచున్నవి. ఇట్లుండఁగా నీ రెండుశాసనముల లిపులకును నెన్నియో వందలయేండ్ల యెడ మున్నదని రావుగారు వ్రాసినది లోకవంచనార్థము కాకుండునా? అది యటుండ మనయుద్ధమల్లశాసనము యుద్ధమల్లుని మనుమఁడైన యుద్ధమల్లునిదని చెప్పుట కింతయు నవకాశములేదు. మనశాసనములో యుద్ధమల్లునితాత మల్లపరాజని స్పష్టముగఁ దెలుపఁబడియున్నది. యుద్ధమల్లుని మల్లుఁ డనవచ్చును గాని మల్లపరాజనిన యుద్ధమల్లుఁ డనరాదని లక్ష్మణరావుగారే సిద్ధాంతీకరించిరి. యుద్ధమల్లునకు మల్లపనామము కూడ నున్నట్లు ప్రమాణము లభించినఁగాని మల్లపనాముఁడే యుద్ధమల్లుఁ డనరాదని వారు నొక్కివక్కాణించిరి. కాన మనశాసనమునందలి మల్లపరాజే ప్రథమయుద్ధమల్లుఁ డనుటకు నవకాశ మింతయును లేదు. ఈ ప్రథమయుద్ధమల్లునకు మల్లపనామ మున్నదేమో కనుఁగొన లక్ష్మణరావుగారు విశ్వప్రయత్నము చేసిరి గాని తుదకు విఫలమనోరథులైరి. రెండవయుద్ధమల్లునకు మల్లపనామము కూడఁ గలదని కనుఁగొంటి మనిరి. కావున మల్లపరాజు మనుమడైన యుద్ధమల్లుఁడు క్రీ. శ. 1027 మొదలు 1034 వఱకుఁ బరిపాలించిన ద్వితీయయుద్ధమల్లుని మనుమఁడైన మఱియొక యుద్ధమల్లుఁడైనఁ గావలయును. అట్టివాఁడైనచో నాతఁడు రాజరాజనరేంద్రుని కాలములోనివాఁ డగును. అట్లగుచో యుద్ధమల్లశాసనమును సోమయాజిశాసనమును నొక్కశతాబ్దమునందే యనఁగా పదునొకండవ శతాబ్దమునందే పుట్టిన

నగును. మఱి యొకవిశేషము కలదు. యుద్ధమల్లశాసనము రెండవయుద్ధమల్లుని కాలములోని దని వాదమునిమిత్త మొప్పుకొనినను దానియందున్న లిపికిని సోమయాజిశాసనలిపికిని నెన్నియోవందలయేండ్ల యెడమున్నదనుట మఱియొకవిధముచేతఁ గూడ నుచితముకాదు. ఏ మన యుద్ధమల్లశాసనలిపి దానితో నంతముకాలేదు. ఇంకను గొంతకాలము నడచినది. తరువాత మఱియొకక్రొత్తక త్తేర్పడినది. అది యేర్పడినకాల మేదనిన రాజనరేంద్రుని కాలమని శ్రీరామయ్యపంతులవారు వ్రాసిరి: నందంపూఁడి శాసనమే హద్దనిరి. రాజనరేంద్రుని కాలమువఱకు యుద్ధమల్లశాసనమందలి పూర్వలిపియే వాడుకలో నున్న దని లక్ష్మణరావుగారి విజ్ఞానసర్వస్వము కూడఁ దెలుపుచున్నది. ఈవిధమునఁ జూచినను యుద్ధమల్లశాసనలిపికి సోమయాజిశాసనలిపికి నెడమెంతయో లేదని యు నొకశతాబ్దమునందే రెండును వ్యాప్తి చెందినవనియుఁ దేలుచున్నది. ప్రతివాదులమతమును బట్టియే యిట్టిసిద్ధాంత మేర్పడుచుండఁగా మనరావుగారికి రెండులిపులకును నెన్నియోవందలయేండ్ల యెడ మున్నదనుట ఘోరవంచనము కాకుండునా?

—♦ ఈఱ్ఱని యాంధ్రముననుండఁ దగినదియా? ♦—

మృదుమధురమైన తేనెవంటి తెలుఁగుభాషలో బహుధ్వనులుకలిసి యున్న యీవింతయక్షరము కలదనుటకే యవకాశము కాన్పించుటలేదు. ఇట్లు నేనిదివఱకే వ్రాసియుండఁగా "ళకారమునకు బండిఱాకు లేనికర్కశత్వము దీని కెట్లారోపింపవచ్చును? కేవలానూయచేఁ దమకుఁ దెలియనిపరులభాషను వర్ణోచ్చారణను నిందించిన నది హేతు వగునా? సంస్కృతమందలి ఠకార ఢకారంబులు తెలుఁగుతేనెలోఁ గలిసిపోఁగా సంగీతమునకుఁ బ్రఖ్యాతిఁ జెందిన కన్నడమందలి ఱ (ఴ) కారము తెలుఁగువారి గొంతులో నడ్డుపడునా? అట్లు చెప్పుట యొకయుక్తియా?" అని వీరభద్రేశ్వరరావుగారు సన్ను గేలిచేసిరి. కాని యిది తగదు. ఏమన, సంస్కృతఠకారఢకారములు తెలుఁగుతేనెలోఁ గలిసిపోయినవి. కాని యిది యట్లు కలిసిపోలేదు. పదుమూఁడవశతాబ్దమునుండి యీయక్షరము తెలుంగునుండియుఁ గర్ణాటకమునుండియు జాఱిపోయినదని ప్రతిపక్షులే యంగీకరించిరి. ఱ, ళ, ఠ,ఢలు జాఱిపోక నేటివఱకును దెలుఁగున నిలిచియుండఁగ మనవింతయక్షరము పూర్వకాలమునందే జాఱిపోవుటకుఁ గారణ మేమి? అది కర్ణాటకుల

కును విశేషించి యాంధ్రులకును సరిపడని వింతధ్వనియై గొంతులో నడ్డువడుటచేత నేగదా దానిని గ్రమక్రమముగా వదల్చుకొనిరి! ఆ హేతువుననే గదా లక్ష్మణరావుగారును దీనిని వింతయక్కర మనిరి!

(3) ''కాల్డువెల్ దొరవారు దీనిని "The peculiar vocalic of Tamil" అనిరి.''

ఇంతయేల? అఱవవారి యక్షరసమామ్నాయమును బరిహసింపనివా రెవరు? వాఙ్మయచరిత్రకారులు ఈయక్షరమాలను బహువిధముల నిందించిరి. నావ్యాసమున్న పరిషత్పత్రికయందే ప్రక్కపుటలోనే బ్ర॥శ్రీ ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రిగారు రీవింతయక్కర మాంధ్రులగొంతున కడ్డువచ్చు ననునభిప్రాయము తేటరీతిగా 'నాంధ్రభాషాప్రశంస' యను పద్యవ్యాసములో నిట్లు లిఖించిరి.

''అందవు మోకలై గొనబులౌ లలిపల్కుల నానువారికి నొవ్వందొనరింపవచ్చు మఱి వెణ్ణయి కోఴియ...... రళ్ళిరళ్ళందను ద్రావిడోక్తి యొనమెట్లగు దీనికి.''

వింతయన నిప్పటి తెలుఁగువారి కపరిచితము అని శ్రీవీరభద్రేశ్వరరావుగారు తెల్పిరి. లక్ష్మణరావుగా రట్టితలఁపుతో వింతపదప్రయోగమును గావింపలేదు. వీరు వింతయక్కర మనుటయే గాక 'అఱవమున ழ అను నొకవింతయైనయుచ్చారణగల యక్షరము గలదు' అనికూడ వ్రాసిరి. దీనింబట్టి యీ యక్షరోచ్చారణమందే వింతయున్నట్లు లక్ష్మణరావుగారి వ్రాఁతవలననే తేలుచున్నది. వీరికి ఱ,ళ,ఠ,ఢలు వింతయక్కరములుగాఁ గాన్పింపలేదు. అవియేకాదు వివాదములో నున్నయక్కరము తప్పఁ దక్కినవేమియు వీరికి వింతయుచ్చారణముఁ గలవిగాఁ గాన్పింపలేదు. వీరభద్రేశ్వరరావుగారు దీనికి భిన్నార్థమునకై చేయుప్రయత్న మంతయు వంచనార్థమైనదగుచున్నది. అఱవమునందును దానిపుత్రికయగు మళయాళమునందును నేఁటివఱకును నిలిచియున్నది కాని కన్నడమునుండి పూర్వమునందే జాఱిపోయినది. ''సంగీతమునకుఁ బ్రఖ్యాతిఁజెందిన కన్నడమందలి ఴ (ழ) కారము తెలుఁగువారిగొంతులో నడ్డుపడునా?'' అని రావుగారు శంకించిరి. దీనిని అఱవమునందలి వింతయక్కర మని లక్ష్మణరావుగారు తెలిపియుండఁగ నిది కన్నడమునందలి దని యీరావుగారు తెలుపుట మఱింతవింత! ఇది కన్నడమునందు స

హాజమగు నక్కారమే యగుచో నఱవమునందువలెఁ గన్నడమునందును ని
లిచియే యుండును: అట్లు నిలువలేదు. కావునఁ గన్నడపువారియుచ్చారణ
మునకుఁ గూడ నిది సరిపడదని తేలుచున్నది. అదియట్లుండ, కన్నడము సం
గీతమునకుఁ బ్రసిద్ధికెక్కినట్లు రావుగారు లిఖించిరి. అది సంగీతమునకుఁ
దెలుఁగు కన్న నెక్కుడు ప్రసిద్ధి కలది కాదు. సంగీతమునకుఁ బ్రసిద్ధికెక్కి
నది తెలుఁగే. ఇది తేనెవంటి భాష. ఇందు మార్దవము హెచ్చు.
కావుననే జన్మముచేఁ గర్ణాటకుఁ డగు కృష్ణదేవరాయలు 'దేశభాష
లందుఁ దెలుఁగు లెస్స' యని దీనిని బొగడియున్నాఁడు. పాశ్చాత్యు
లును దీనిని 'ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది యీస్టు' అనికొనియాడిరి. బహుభాషా
భిజ్ఞులును రాజధానికళాశాలలోని సంస్కృతపండితులు నయిన యం. యే.
శేషగిరిశాస్త్రులవారి యాంధ్రశబ్దతత్త్వగ్రంథపీఠికలో 'తెనుగు ద్రావిడభాష
లలో మిక్కిలి సుందరమైనది' అని వ్రాయఁబడి యున్నది. ఆంధ్రవాఙ్మ
యచరిత్రకారులు :—తమ యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రలో 'వినుటకు శ్రుతిక
టువుగ నుండునదియగు బొమ్మరాళ్ళతంబళముచుండి, తేనెవంటి తేట తెనుఁ
గు వచ్చె ననుకొను తెనుఁగుచరిత్రకారుల నేమనవలెనో తెలియకున్నది' అని
వ్రాసిరి. ఇంతమృదుమధురభాషలో నిట్టిదని తెలుపశక్యముగాని వింతధ్వని
గల యపూర్వాక్షర ముండుట యసంభవము. అఱవమునకు సమీపమున
నున్న కర్ణాటకముననే నిలువలేని యీవింతధ్వని తెలుఁగులో నుండఁజాలు
నెట్లు?

అదిగాక, నాకుఁ దెలియనిపరులభాషలోని యీవింతయక్కరమును
నేను అసూయచే నిందించినట్లు వీరభద్రేశ్వరరావుగారు సాహసించి లిఖిం
చిరి. ఇది దారుణోక్తి. దానిని కర్కశాక్షర మనియైన నేనెచ్చటను వ్రాయ
లేదు. శ్రీలక్ష్మణరావుగారు ప్రయోగించిన 'వింత' పదమే నేనును వాడినా
ను. ఇందు లక్ష్మణరావుగారిని మించి నేను చేసిననింద యేమున్నది? 'అఱ
వమునందలి వింతయక్కరము తేనెవంటి తెలుఁగున నుండఁగలదా?' యనిన
బరులభాషను నిందించుట యగునా? వివేకు లెవరైన నట్లు తెలుపఁగలరా?
తాము ఆఙ్గ్లవర్ణసమామ్నాయమును లోపముగలదానినిగాఁ బరిహసించిరి.
అది తమకుఁ దెలియనిపరులభాషను నిందించుటగాదా? నేను నిర్హేతుకము
గా నఱవవారిభాషను నసూయతో నిందించినట్లు గోపఁజేసి వారికి నాపైఁ

గోపమువచ్చునట్లు చేయుటకై రావుగారియెత్తు నెత్తిరి. రావుగారి యీ కల్యాణగుణము మిక్కిలి స్తోత్రపాత్రముగా నున్నది.

దాని నటులుంచి తేనెవంటి మృదుమధురమగు నాంధ్రభాషలో బహుధ్వనిసంకలితమైన యజ్జనమునందలి వింతయక్కరముండుట కవకాశము లేశమును లేదని యాంధ్రప్రపంచము గ్రహించుకొనునుగాక!!

— ఉపసంహారము —

ప్రధానవిషయవిమర్శనము చేయుటలో రావుగారి వైదుష్య మెంత చక్కగ నడచినదో తెలిసికొనినాము. ఇంక దూషణపాండిత్యమునందు వీరి కున్న విదగ్ధతంగూర్చి యొక్కింత ముచ్చటించుకొందము. అజ్జనమునందలి వింతయక్కరముంగూర్చి నేను గావించిన విద్యావిషయకవాదమునుగని రావుగారెంతలకో నాపై మితిలేనియాగ్రహము వహించి కోపమూర్ఛితులై నన్నుం బరిపరివిధములం బరిహసించిరి. ఇందైన విచక్షణతచూపిరేమోయన నదియును గాన్పింపదు. రావణునకు రామునందు విరోధభక్తి యున్నట్లుగా యుద్ధమల్లశాసనమందు నాకు విపరీతభక్తి గలదనిరి. రావణునితో నన్నుం బోల్చుటకు వారు సాహసించిరను నే నాఘనవిద్వాంసునితో నేవిధమునను దులతూగం గలవాండను గాను. రావణుండు సంస్కృతమున గొప్పకవి. వేద వేదాంగవేత్త. ఆంధ్రభాషావిషయమున నన్నయో దానిని బ్రప్రథమమున శాసించిన ప్రథమాచార్యుండు. ఈతండు తెలుంగున నొకవ్యాకరణము విరచించెనంట. దానికే రావణీయమను పేరంట. అట్టిఘనవిద్వాంసునితో నన్నుం బోల్చి వికటహాస్యముచేయంబోయి తుదకు రావుగారు ప్రకటహాస్యము పాలగుచున్నారు. విద్యావిషయమున రావణునితోం బోల్క యెవనికిం గలుగునో వాండు ఘనుండే యగునని రావుగారు గ్రహించుకొందురుగాక!

"ఱయను పురాతనాక్షర మీశాసనమునందు గలదని తేలెనేని దానికిం బురాతనత్వము వచ్చునేమో యన్న శ్రీ బ్రహ్మయ్యగారిభీతియే యీ లేఖకుం గారణము" అని మఱియొక వింతవాక్యమును వీరులిఖించిరి. నాకట్టి భయమేల యుండవలెను? అది ప్రాచీనమైనను నావాదమునకు భంగము లేదు. ఈవింతయక్కర మాంధ్రశాసనములలో శా. శ. ౧౨-వ శతాబ్దము వఱకున్నదని ప్రతివాదులే యీక్రిందివాక్యములలో నంగీకరించిరి.

‘ఇఁక నీఁఱ’ అను నక్షరచరిత్రమును జూతమా, యిది శా.శ. ౧౨వ శతాబ్దమువఱకు దెనుఁగు శాసనములలో ఱ అను నుచ్చారణముతోడనే యుండెను.”

ఇఁక నీయక్షరము యుద్ధమల్లశాసనమున నుండినంతమాత్రమున నయ్యది క్రీ. శ. ౧౧-వ శతాబ్దమునకుఁ బూర్వపుదెట్లగును? తరువాతఁ గూడ నీయక్షరము కాన్పించుచున్నది గదా! ఇఁక దీనివలన నా శాసనము నన్నయకుఁ బూర్వపు దైపోవునేమో యన్నభీతి నాకుండవలసిన యవసరము లేదని తేలుచున్నది కదా. కావున నీవాదమువలన స్వపక్షమునకే హానిగల్గుచున్నదని రావుగారు తెలిసికొనవలెను. ఏమన నియ్యది క్రీ. శ. ౯-వ శతాబ్దమువఱకే యాంధ్రశాసనములలో నున్నదని లోకమును నమ్మింప కీ. శే. లక్ష్మణరావుగారు తమవ్యాసములోఁ బ్రయత్నించిరి. వారి యీక్రింది వాక్యములు దానిని ఋజువుచేయుచున్నవి.

1. ‘తెనుఁగుభాషయందు నీవర్ణము యుద్ధమల్లునిశాసనకాలమువఱకు నుండెననుట స్పష్టము.’

2. ‘ఇందును గుఱించి శోధింపఁగా ౧౧-వ శతాబ్దమునకుఁ బూర్వపు తెనుఁగు దేశపుశాసనములలో నీయక్షరము కానవచ్చుచున్నది.’

దీనింబట్టియే లక్ష్మణరావుగారే యీ తలతోఁక లేని శాసనమునకు నెట్లయినఁ బురాతనత్వముఁ గల్పింప నిక్కముగ వింతయక్కరపు చారిత్రమును దాఁచిపెట్టిరని తేలుచున్నది. మనరావుగారు శా. శ. ౧౨-వ శతాబ్దమువఱకు నీయక్షరమాంధ్రశాసనములలో నున్నదని వ్రాసి లక్ష్మణరావుగారి మనోరథమును భగ్నము గావించిరి. శాసనమునందలి వాక్యములంబట్టియైన నేమి, యందలి యొకయక్కరముంబట్టియైననేమి తుదకు శాసనశిలంబట్టియైన నేమి యీశాసనమును బ్రాచీనముఁ జేయ లక్ష్మణరావుగారు విపరీతప్రయత్నములఁ జేసిరి. కావున దీనియందు విపరీతభక్తిగలవారెవరో చదువరులే యెఱుఁగుదురుగాక!

నన్నయకుఁ బూర్వము తెలుఁగునఁ బద్యరచన లేనేలేదని నేను ‘నన్నయభట్టారక చారిత్రము’న నుడివినట్లుగా రావుగారు లిఖించిరి. ఇది యసత్యప్రకటనము. నన్నయభట్టారకుఁ డాంధ్రకవితాజనకుఁ డనిచెప్పినవారు మనప్రాచీనకవులు. నన్నయ భారతమునందలి ‘తనకులబ్రాహ్మణు’ నను నీ

సపద్యము తెనుఁగుసారస్వతములో మొదట వనినవారు లక్ష్మణరావుగారు. నేను 'నన్నయభట్టారకచారిత్రము'న వ్రాసిన దేదో వీరెవ్వరు నెఱుఁగరు. వీరెల్లరు రోషకలుషితనేత్రులై దానిని జూచినవా రగుటచే నందలిసత్యమును గ్రహింపఁ జాలక వికటహాస్య మొనరించి ప్రకటహాస్యాస్పదు లగుచున్నారు. ప్రతివాదులు శాంతచిత్తులై తమనేత్రపుండరీకముల విచ్చి 'నన్నయభట్టారకచారిత్రము'ను జదువుకొనిన నేను విపరీతవాక్యము లేవియు వ్రాయలేదనుసత్యము వారికిఁ దెలియఁగలదు.

వీరివ్యాసఫలితార్థము:—

"13-వ శతాబ్దమువఱకు నీయుచ్చారణ తెలుఁగుదేశమున లోపించినది. త్వరలోనే యీ యక్షరము కూడ లోపించినది. ఈ సంధికాలములో ననఁగా నుచ్చారణలోపించి యక్షరము లోపింపనికాలములో నెప్పుడైన నిది 'డ' కారమునకు బదులుగ వాడఁబడిన వాడఁబడి యుండవచ్చును."

ఇందుమూలమున నన్నయకుఁ దరువాత కూడ మన యాంధ్రమున నీవింతయక్కరము కలదనియు నయ్యది 'డ' కారస్థానమునఁ గూడ నెప్పుడైన వాడఁబడి యుండవచ్చుననియుఁ బ్రతివాదు లంగీకరించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది.

'చిత్' అయిన దెవరో లోకము గ్రహించుకొనుఁగాక!

"సత్యమేవ జయతి నానృతమ్"

మహాభారతమీమాంస.

—◆ చర్ల నారాయణశాస్త్రిగారు ◆—

ఓం

నారాయణం నమస్కృత్య నరంచైవ నరోత్తమమ్
దేవీం సరస్వతీంచైవ తతో జయ ముదీరయేత్॥

అర్థము—నారాయణుని, అనఁగా శ్రీకృష్ణుని నరులలో, నుత్తముఁ డగు నరుని, అనఁగా అర్జునుని, నమస్కరించి సరస్వతీదేవినిగూడ నమస్కరించి పిమ్మట 'జయము' అనుపేరుగల గ్రంథమును అనఁగా మహాభారతమును జదువవలయును.

ప్రస్తావము.

భారతవర్షమునందలి ప్రాచీనగ్రంథములలో వేదముల తరువాత నైతిహాసికదృష్టిచే మహాభారతమునకు నెక్కువ మహత్త్వము కలదు. ఇదియేకాక వేదములు ప్రాచీనమైన యార్యభాషయందు నున్నవి. ఇంకను వానిలోని చాలభాగము యజ్ఞములకు సంబంధించిన యనేకవర్ణనలతోడను వైదికదేవతల స్తోత్రములతోడను నిండియున్నది. కాఁబట్టి వైదికసాహిత్యమునుండి చారిత్రికమైన యనుమానములు అస్పష్టముగను స్వల్పముగను మాత్రము బయలుదేఱఁగలవు; కాని మహాభారతగ్రంథము లౌకికమైన సంస్కృతభాషయందుఁ జాలవఱకు సుగమముగా నున్నది. అందుఁ బ్రాచీనములైన యనేకచారిత్రికకథలు ఒక్కచోటనే చేర్పఁబడి యున్నవి ప్రాచీనకాలమున నశ్వమేధము మొదలైనదీర్ఘసత్రములు, లేక, చాలదినములవఱకు నగు యజ్ఞములు జరగుచుండెడివి. ఆయజ్ఞములయందుఁ దీక్షితులైనవారు చారిత్రికగాథలు, లేక, యాఖ్యానములు చెప్పుటయో చదువుటయో వాడుకయై యుండెను. ఇట్టి సమయములయందుఁ బఠింపఁబడిన యనేకములగు నైతిహాసికాఖ్యానములు మహాభారతమున నొక్కచోఁ గూర్పఁబడియున్నవి. ఇదిగాక మహాభారతమునందుఁ బ్రతిచోటను ధర్మము, తత్త్వజ్ఞానము, వ్యవహారము, రాజనీతి, మొదలగు విషయములనుగూర్చి విస్తరముగా వివేచనచేయఁబడి యుండెను. ఆవిస్తృతమైన వివేచనవలన దానిని ధర్మగ్రంథమని కాని రాజనీతిగ్రంథమే యని కాని చెప్పవలసియున్నది. తాత్పర్యము. మహాభారతప్రశంసనముచుఁ బ్రారంభమున ఏమిటిదె

ష్పఁబడెనో—ధర్మే చార్థే చ కామే చ మోక్షే చ పురుషర్షభ యదిహాస్తి తదన్యత్ర యన్నేహాస్తి నతత్క్వచిత్॥ అది యెంతయు సరిగానున్నది. ప్రాచీనకాలమున సర్వసంస్కృతసాహిత్యము చాలవఱకు మహాభారతము మీఁదనే యాధారపడి యున్నది. సారాంశ మేమనఁగా ఈ గ్రంథమువలన మనమునుపటి భారతపరిస్థితులకు సంబంధించి విశ్వసనీయములును విస్తృతములు నగు ప్రమాణముల యాధారమునఁ జాల నైతిహాసిక విషయముల యొక్క జాడ తెలియుచున్నది. ప్రాచ్యులు పాశ్చాత్యులు నగు విద్వాంసు లీదృష్టిచేతనే మహాభారతమును జదివి తమతమ గ్రంథములయందు దాని నాధారము చేసికొని తమతమ మతములను లేక సిద్ధాంతములను బ్రకటించియున్నారు. వేబరు, మేక్డానల్డు, హాప్కిన్సు మొదలుగా ననేక పాశ్చాత్యవిద్వాంసులు ఐతిహాసికదృష్టితో నీగ్రంథమును మిగులఁ బరిశీలించి యున్నారు. ఇదేవిధముగా లోకమాన్యతిలకు, దీక్షితుఁడు, ఐయ్యరు మొదలైన చాలమంది ప్రాచ్యవిద్వాంసులుకూడ నైతిహాసికదృష్టితో నీగ్రంథము నధ్యయనము గావించిరి. ప్రతిభారతీయార్యుఁడును నీగ్రంథము మీఁద మిక్కిలి యెక్కువయైన శ్రద్ధను గలిగి యున్నాఁడు. కనుక లోకులమనస్సునందు, ఈగ్రంథమువల్ల నేయే యైతిహాసికానుమానములు చేయఁబడఁగలవో యని జిజ్ఞాస యుత్పన్న మగుట యెంతేని సహజము; స్వాభావికము కూడ నై యున్నది. ప్రాచ్యులయుఁ బాశ్చాత్యులయుఁ బరీక్షాదృష్టి యందుఁ జాలభేద ముండుట స్వాభావికమే యై యున్నది. అయినను, ఈ గ్రంథమునకుఁ బ్రకృతియైన మరాఠీభాషాంతరముయొక్క ప్రారంభమున నుపోద్ఘాతములో నాయావిషయములయొక్క విచారముచేసి చూపఁబడియెను. మనము ఈగ్రంథమున మహాభారతమును సాంగోపాంగముగా నైతిహాసికదృష్టితో విచారింపవలసి యున్నది. భారతవర్షములోని ప్రాచీనపరిస్థితియొక్క యేస్వరూపము మన మిచ్చట విచారింపవలసి యున్నదో, ఆస్వరూప మాయుపోద్ఘాతములో స్పష్టీకృతమై యున్నది. ఈమహాభారతమీమాంసాగ్రంథమందుఁ జదువరులయెదుట నేవిషయము లుంచవలయునో, యవి సంక్షేపముగా నీక్రిందివిధమున నున్నవి. (1) మహాభారతగ్రంథము వ్రాసినవా రెవరు? దానియందు నేవిధమైన జ్ఞాన మున్నది. (2) ఈగ్రంథమునందలి ప్రమాణములవల్లను మఱి యితర ప్రమాణముల

వల్లను దీనికి నేకాలము నిశ్చితమగుచున్నది. (3) ఈగ్రంథమందు నేభారతీయయుద్ధము వర్ణింపఁబడినది, అయ్యది కాల్పనికమా? లేక యైతిహాసికమా? (4) ఆయుద్ధము ఐతిహాసికమేని యది యేసమయమున జరిగినది? ఎవరెవరికి జరిగినది. ఈగ్రంథమందు వర్ణితమైన ప్రాచీనభారతయుద్ధమును సంబంధించి ముఖ్యముగా నీనాలుగువిషయములు తమయెదుర నుంచఁబడుచున్నవి. ప్రాచ్యపాశ్చాత్యవిద్వాంసు లుభయులు విస్తృతమైన గతి నీయున్నవిషయములను విమర్శించి యున్నారు. కాఁబట్టి తమరా పాశ్చాత్యుల విచారము గ్రాహ్యమో యగ్రాహ్యమో చూడవలసియున్నది. ఇదిగాక యీగ్రంథమునుండి ప్రాచీనకాలస్థితికి సంబంధించిన యేయనేకప్రకార సూచనలు మీకు లభించుచున్నవో వానినుండి మీరు చాల విషయములను దెల్సికొనఁగలరు. భూగోళము, జ్యోతిషము, సేనయు, యుద్ధమును, వర్ణాశ్రమవిభాగము, సంప్రదాయమును ఆచారమును, శిక్ష, అన్నము, వస్త్రము, భూషణము లోనగాఁ గలవానికి సంబంధించిన బహువిషయము లిచ్చటఁ జెప్పఁబడును. ఇవిగాక రాజధర్మము, వ్యవహారము, నీతి, మోక్షధర్మము నుద్దేశించి ప్రాచీనభారతీయార్యులు త్రికాలాబాధితములైన యేనిరుపమానసిద్ధాంతములను స్థిరపఱిచిరో యవి యన్నియు నీలోకోత్తరమగుగ్రంథమున గ్రథితములై చేయఁబడియున్నవి; ఈభిన్నభిన్నములైన విషయములన్నియుఁ దమకుఁ బరిచితములు కావింపఁబడును. తాత్పర్యమేమనఁగా, ఆమరాఠీభాషాంతరముయొక్క యుపోద్ఘాతమందు నేయనేకములైన ముఖ్యాముఖ్యవిషయములు వర్ణింపఁబడియెనో, ఆయన్నిటియొక్క వివేచన యీమహాభారత మీమాంసాగ్రంథమునఁ జదువరులయెదుట నుపస్థితము చేయఁబడును.

మహాభారతములో నేపరిస్థితులవర్ణన యున్నదో, వానిననుసరించి యొకవైపున మహాభారతగ్రంథము వైదికసాహిత్యముదాఁకఁ జేరియున్నది. రెండవవైపున నర్వాచీనకాలికములగు బౌద్ధజైన గ్రంథములతోడను గ్రీకుల ప్రాచీనేతిహాసగ్రంథములతోడను వచ్చి కలియుచున్నది. కాఁబట్టి పూర్వోక్తమైన వివేచన గావించునప్పుడు మన మేప్రకారముగా వైదికసాహిత్యము నాధారముగాఁ గైకొనఁదగునో, అదేప్రకారముగా బౌద్ధజైన గ్రంథములను విశేషముగా గ్రీకుగ్రంథములను విషయములను సహాయ

ముగాఁ గైకొనఁబడగియున్నది. రాఁబోవు వివేచనయందు మన మిట్టి ప్రయత్నము గావించితిమి. వాస్తవమున మహాభారతగ్రంథముయొక్క కాలము మిక్కిలి విస్తృతమైయున్నది; కనుక వేర్వేఱు సమయములయందలి పరిస్థితుల యొక్క వర్ణన కావించుచున్న మనకు «మహాభారతకాలము» విషయము నఁగొంచెము భేదముచేయుట యావశ్యకమై యున్నది. «మహాభారతకాలము» వలన మనము మహాభారతముయొక్క యంతిమ స్వరూపసమయమును అనఁగా సాధారణముగా నీకందరునకు సమకాలికులైన గ్రీకులసమయము నర్థముగాఁ దీసికొనియుంటిమి. ఇఁక , మహాభారతయుద్ధకాల శబ్దముయొక్క ప్రయోగమును మనము మహాభారతకాల ప్రారంభసమయముయొక్క యర్థమునఁ జేసియుంటిమి. అప్పఁగాక, ముఖ్యవిషయము మీఁద విచారము చేయకముందు విస్తీర్ణ మహాభారతము విషయమై యొక కోష్ఠకమునిచ్చుట మిక్కిలి యావశ్యకమైయున్నది. ఆకోష్ఠక మిట్లున్నది:-

	అనుక్రమణికాధ్యాయములోఁ పలఁ జెప్పినదాని ననుసరించి.		గోపాలనారాయణప్రతి ననుసరించి.		గణపతికృష్ణప్రతి ననుసరించి.		కుంభకోణము ప్రతి ననుసరించి.	
	అధ్యా.	శ్లోక.	అ.	శ్లో.	అ.	శ్లో.	అ.	శ్లో.
1 ఆదిపర్వము ...	227	8884	234	8619	234	8166	260	10998
2 సభాపర్వము ...	78	2511	81	2712	81	2709	103	4377
3 వనపర్వము ...	269	11664	315	10494	315	11854	315	11081
4 విరాటపర్వము.	67	2050	72	2272	72	2327	73	3575
5 ఉద్యోగపర్వము.	186	6698	196	6559	196	6618	196	6752
6 భీష్మపర్వము ...	117	5884	122	5969	122	5817	122	5908
7 ద్రోణపర్వము ...	170	8909	202	9572	202	9593	203	10127
6 కర్ణపర్వము ...	69	4964	96	4964	66	4987	101	4986
9 శల్యపర్వము. ...	59	3220	65	3618	65	3608	66	3594
10 సౌప్తికపర్వము.	18	870	18	803	18	810	18	815
11 స్త్రీపర్వము ...	27	775	27	825	27	826	27	807
12 శాంతిపర్వము ...	329	14732	365	14938	366	13782	375	15153
13 అనుశాసనపర్వము	146	8000	168	7639	169	7839	274	10983
14 అశ్వమేధపర్వము.	103	3320	92	2736	92	2852	118	4543
15 ఆశ్రమవాసిపర్వము	42	1111	39	1088	39	1085	41	1098
16 మౌసలపర్వము.	8	320	8	287	8	287	9	300
17 మహాప్రస్థానపర్వ	3	123	3	110	3	109	3	111
18 స్వర్గారోహణపర్వము.	5	209	6	320	6	307	6	337
మొత్తము ...	1923	84244	2109	83525	2111	83826	2325	9854
19 హరివంశము ...		12000	263	15485		12000		1200
		96244	2372	99010		95826		11054

ఈకోష్ఠకమువలనఁ జదువరులు మహాభారతమునందు నీయఁబడిన శ్లోకసంఖ్యకంటెఁ జెన్నపురిప్రతియందు మిక్కిలి యెక్కువశ్లోకము లున్నవని సహజముగాఁ దెలిసికొనఁగలరు. కాని బొంబాయిప్రతులు రెండిటియందు నావిషయము లేదు. వానిలోని శ్లోకసంఖ్య తఱచు సమాసముగానే యున్నది. అదిగాక మహాభారతములో నీయఁబడిన శ్లోకసంఖ్యకు సరిపోవుచున్నది కుంభకోణప్రతియందు నేయధ్యాయములను సందిగ్ధములనుగా నెంచి చిన్నలిపిలో నిచ్చియుండెనో, వానిని మనము కోష్ఠకముయొక్క లెక్కలోఁ దీసికొనియుండలేదు. అయినను బ్రతిపర్వమునను పఱచుగా నొకటిరెండువేలు శ్లోకములు పెరిఁగినవి; మహాభారతమునఁ జెప్పినట్లు హరివంశములోని 12000 శ్లోకములుగూడ దానియందుఁ గలిపిన యెడల నీప్రతిలోని శ్లోకసంఖ్య యొకలక్ష పదివేలవఱకుఁ జేరుచున్నది. అనఁగా మహాభారతములోఁ జెప్పఁబడిన యొక లక్షసంఖ్యకంటె నీసంఖ్య చాలఁ బెరిఁగిపోయినది ఈదృష్టితోఁ జూచుచున్న మనము కుంభకోణప్రతి నైతిహాసికవిచారములోఁ దీసికొనఁదగదని చెప్పుటలో వచ్చినయిబ్బంది యేమియు లేదు; కనుకనే మనము దానిని మనవిచారములోఁ దీసికొననులేదు.

హరివంశమును విడిచిపెట్టితిమేని బొంబాయిలోని రెండుప్రతులును మహాభారతమునం దీయఁబడిన శ్లోకసంఖ్య ననుసరించియే యున్నవి. ఆలోచింపఁగా నధ్యాయములసంఖ్య పెరిఁగియున్నది. అయినను మొత్తముకలిసి శ్లోకసంఖ్య తక్కువయే యున్నది. ఈకారణముచేత నైతిహాసికవిచారము చేయుటలో నీప్రతులయుపయోగము మిక్కిలి యెక్కువగా నుండునని చెప్పవచ్చును ఇంతియేగాక చతుర్ధరనీలకంఠ టీకాకారుఁడు చాలనను సంధానముతో నెక్కడెక్కడ గౌడులపాఠభేదమున్నదో, అక్కడనక్కడ నాపాఠభేదము నిచ్చుచున్నాఁడు. మఱియు నెక్కడనైన నేదేని శ్లోకము గౌడులపాఠమున లేకున్నచో నదికూడఁ డీకయందుఁ జూపించుచున్నాఁడు కావున నీలకంఠుని టీకయున్న బొంబాయిప్రతి మహారాష్ట్రగౌడప్రతులు రెండిటియందును సర్వసమ్మతమై యున్నది. అదికారణముగా నైతిహాసిక విచారమందుఁ గైకొనుటకు యోగ్యమగుచున్నది. రాఁబోవు మీమాంసయందు మనము దానినుపయోగించితిమి. బొంబాయిప్రతులయందు రెండిటియందును మిక్కిలి కొంచెముమాత్రము భేదమున్నది: ఏదోయొకసమ

యనున మాత్రము మనమా భేదమువిషయమై ధ్యానముంచవలసి యుండును. ఈప్రస్తావమునందు నింతమాత్రముచెప్పి యిపుడు మనము మీమాంసలోని భిన్నభిన్నవిషయములకంటె ముందు మహాభారతకర్తల సంబంధమున విచారమును జేయుచున్నాము.

మొదటి ప్రకరణము

మహాభారతకర్తలు.

మహాభారతగ్రంథమున నొకలక్ష యనుష్టుప్ శ్లోకములు కలవనియు దానికిఁ గర్త కృష్ణద్వైపాయనుఁడైన వ్యాసుఁడనియు నీవిషయమంతటను బ్రసిద్ధమైయున్నది. మహాభారతమందుఁ జెప్పఁబడిన విధముగా వాస్తవికమైన శ్లోకసంఖ్య, ఖిలపర్వముతో సహితము 96244 అయియున్నది: ఖిలపర్వమును విడిచిపెట్టినయెడల నాసంఖ్య 83525 లేక 83826 అగుచున్నదనియు హరివంశసహితముగా శ్లోకసంఖ్య తక్కువకంటెఁ దక్కువ 95826 అట్లే యెక్కువకంటె నెక్కువ 100010 యగుననియుఁ జదువరులకు ముందటి కోష్ఠకమువలనఁ దెలియుచున్నది. సారాంశము, ఈచెప్పిన వస్తుస్థితిని బట్టి మహాభారతగ్రంథమును దగ్గఱదగ్గఱగా నొకలక్షశ్లోకములు ఉన్నవని తేలుచున్నది. ఇంతటి పెద్దగ్రంథముయొక్క రచన నొకమనుష్యుఁడే గావించియుండుననుట యసంభవముగా నగపడుచున్నది. వీనిఁబట్టి మహాభారతకర్తలు ఒకనికంటె నెక్కువమై యుందురని యనుమానింపవలసివచ్చుచున్నది. మహాభారతముయొక్క వర్ణనానుసారముగానే యీకర్తలు ముగ్గురై యుండిరి.—వ్యాసుఁడు, వైశంపాయనుఁడు, సౌతియును. భారతీయయుద్ధమునకుఁ బిదప వ్యాసుఁడు జయనామకమైన యితిహాసమును రచించెను. ఈయితిహాసమును వ్యాసశిష్యుఁడగు వైశంపాయనుఁడు పాండవుల మునిమనుమఁడైన జనమేజయునికి, అతఁడు సర్పసత్రము చేయునపుడు వినిపించెను; అచ్చట నాకథవిని సూతుఁడు రోమహర్షణునికిఁ బుత్రుఁడయిన సౌతియుగ్రశ్రవుఁడు నైమిశారణ్యమున సత్రము గావించిన ఋషులకు వినిచెను. ఈకథయొక్క వర్ణన భారతమందే యున్నది. ఏప్రశ్నోత్తరములు వైశంపాయన జనమేజయుల నడుమ జరిగినవో, అవి వ్యాసమహర్షి మూలగ్రంథముకంటెఁ గొంచెమధికము గాకమానవు. ఇది నిస్సందేహము. ఇదే ప్రకారము సౌతి శౌనకులమధ్య జరిగిన ప్రశ్నోత్తరములు వైశంపాయను

ని గ్రంథముకన్నఁ గొంచె మెక్కువదై యుండవలయును. సారాంశము, వ్యాసుని గ్రంథమును వైశంపాయనుఁడును, వైశంపాయనుని గ్రంథమును సౌతియుఁ బెంచి యొకలక్షశ్లోకములను జేసియుండిరి. ఇందులకుఁ బ్రమాణముగా సౌతియొక్క వచన మిట్లున్నది. „ఏకం శతసహస్రంచ మయోక్తం వై నిబోధత,, (ఆ.అ. 1, 109) అనఁగా ఒకలక్ష శ్లోకములయొక్క మహాభారతమును నేను జెప్పితిని,' అని యుండుటవలన స్పష్టమగుచున్నది. విచారింపఁగా నందఱును సమస్తమహాభారతముయొక్క రచనయు నొక్కవ్యాసునిదే యనియే తలఁచుచున్నారు. అయినను లక్షణవల్లనే దీనియొక్కయర్థమును దీసికొనవలయును. వైశంపాయనుఁడును సౌతియు నేవర్ణనగావించిరో లేక వారేయంశమును బెంచిరో, అదంతయు వ్యాసమహర్షి ప్రేరణవల్లనే జరిగిన దని కాని యతనిమతముల యాధారముననే రచింపఁబడిన దని కాని యెంచినచో వ్యాసమహర్షికి లక్షశ్లోకములకర్తృత్వము నిచ్చుటలో నేమాటంకమును లేదు. వాస్తవముగ మహాభారతకర్తలు ముగ్గు రని యెంచవలయును. వారు వ్యాసుఁడు, వైశంపాయనుఁడును సౌతియును. చాలమందివిద్వాంసులు మహాభారతమును రచియించినవారు ముగ్గురికంటె నెక్కువ యుందురని చెప్పుచున్నారు. కాని యీయూహ నిరాధారముగా నున్నది. ఇంతియేకాక యీయొక గ్రంథమునకై ముగ్గురు కవులకంటె నెక్కువమందియొక్క యక్కఱయు నగపడదు.

ముగ్గురుకర్తలు మహాభారతమునకు వర్తమానస్వరూపము నిచ్చియుండి రనుటకు నింకను గొన్ని యనుకూలప్రమాణములు కలవు. అందు మొదటిది యిది- ఏదియనఁగా- ఈ గ్రంథమునకు మూఁడుపేరులున్నవి. ఈ విషయమీ గ్రంథమునుండియే స్పష్టముగాఁ బ్రకటమగుచున్నది. ఆదిపర్వమందును సంత్యపర్వమందును „జయో నామేతిహాసోయమ్,, అనియున్నది. అనఁగా మూలగ్రంథ మైతిహాసికమైయున్నది. దానిపేరు ,జయము. ఒకకొంత గడచినపిదప నీ గ్రంథమునకుఁ భారతనామము ప్రాప్తమయ్యెను. మిక్కిలి విస్తరిల్లినపుడు దానిని మహాభారతమని పిలువనారంభించిరి. ఈ మూఁడుపేరులు భిన్నభిన్నులైన ముగ్గురుకర్తలయొక్క కృతులకుఁ జక్కఁగా నుపయుక్తములైనవి; అనఁగా వ్యాసమహర్షియొక్క గ్రంథమునకు జయము, వైశంపాయనునియొక్క గ్రంథమునకు భారతము, సౌతియొక్క గ్రంథమునకు

మహాభారతము' అని చెప్పఁగలము. జయముచేత పాండవుల విజయము సూచింపఁబడుచున్న దనియు, ఇదే నామముగల మూలము ఇతిహాసగ్రంథమై యుండు ననియు నెంచుట యుక్తిసంగతముగా నగపడుచున్నది. ఈ గ్రంథమందలి మొదటినమస్కారము సుగృహీతమైన 'నారాయణంనమస్కృత్య' శ్లోకమునందుఁ గలదు. నిస్సందేహముగా నీశ్లోకము వ్యాసమహర్షిదే యైయున్నది కాఁబట్టి యిందు మొట్టమొదట వ్యాసమహర్షి నామముండదు. కొందఱీశ్లోకమున కీపాఠాంతరమును దలఁచుచున్నారు—"దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయ ముదీరయేత్". కాని యీపాఠము తరువాతఁ గల్పింపఁబడినట్లు తోఁచుచున్నది. "దేవీం సరస్వతీం చైవ" ఇదే పాఠ మూచితముగా నగపడుచున్నది. ఇదియునుగాక వ్యాకరణముఁబట్టికూడ, 'చైవ' పదమునకే యావశ్యకత యున్నది. ఇంతేగాక యీనమస్కారశ్లోకమునందు మహాకవియొక్క కుశలతకూడఁ జూపట్టుచున్నది; కావున నీశ్లోకము వ్యాసమహర్షిదే యగుననియు నిందతఁడు తననామమును నమస్కారమునకై వ్రాసియుండఁ డనియుఁ, జెప్పవలసియున్నది. గ్రీకు కవిశిరోమణి హోమరు తనఇలియడ్ నామకమైన మహాకావ్యముయొక్క ప్రారంభమున నిట్లు చెప్పియున్నాఁడు—"ఓ వాగ్దేవి! ఏకిలీజుయొక్క క్రోధమును నీవు వర్ణింపుము" (Cf. Achilles wrath to greece of heavenly goddess sing.) ఈవాక్యమునందుఁ గవి మూఁడువిషయములను జెప్పియున్నాఁడు—అనఁగా కావ్యనాయకుఁడు ఏకిలీజు, కావ్యవిషయము వానియొక్క క్రోధము, వాగ్దేవియొక్క స్మరణము. ఇదేరీతిగా మనప్రాచీనమహాకవి వ్యాసమహర్షియుఁ దననమస్కారవిషయకశ్లోకములో నీమూఁడువిషయములనే సమావేశపఱిచెను—అనఁగాఁ గావ్యనాయకులు నరనారాయణులు (అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడును) కావ్యవిషయము వారియొక్క జయము, వాగ్దేవియొక్క స్మరణమును, దీనిఁబట్టి యీనమస్కారశ్లోకము వ్యాసమహర్షిదే యనియు; అతనిగ్రంథనామము జయమనియుఁ దోఁచుచున్నది. ఇప్పుడు వైశంపాయనునియొక్క గ్రంథమునకుఁ భారతనామ మెట్లు ప్రాప్తమయ్యెనో యిది చూడవలసియున్నది. ఈ గ్రంథమందు వైశంపాయనునిదొట్టి యైదుగురుశిష్యులకు వ్యాసమహర్షి తనగ్రంథమును జదివించె ననియు వారు భారతసంహితను జదివి రనియు, నగపడుచున్నది: ప్రతిశిష్యుఁడును ప్రత్యేకముగా

నొక్కొక్క సంహితను జేసిరి. ఇట్టిచో వైశంపాయనునియొక్క గ్రంథమునకు భారతనామము స్వభావముగాఁ బ్రాప్తమగుచున్నది; ఇఁక సౌతియొక్క యొకలక్షశ్లోకములు గలబృహద్గ్రంథమునకు మహాభారతనామము ప్రాప్తించియుండు ననువిషయముకూడ స్వాభావికము యుక్తిసంగతమునై యగపడుచున్నది. భారతము మహాభారతము అని పేరులుగల వేఱువేఱు గ్రంథము లొకసమయముననే ప్రచలితములై యుండె నని తెలియుచున్నది. సుమంతు, వైశంపాయన, పైలాదుల నుచ్చరించునపుడు ఆశ్వలాయనుని యొకసూత్రము (ఆ. గృ. ౩. 4.)న భిన్నభిన్ననామములఁ 'గైకొని ,,భారత మహాభారతాచార్యాః,' అని చెప్పఁబడియున్నది. ఇందువలన వైశంపాయనాదిఋషులకు భారతాచార్యబిరుదము ప్రసిద్ధమయ్యెననియు' భారతమహాభారతనామకములగు భిన్నభిన్నగ్రంథము లొకసమయమందుఁ బ్రచలితములయ్యెననియు, ననుమితి కలుగుచున్నది.

మహాభారతమునకు ముగ్గురు కర్తలనుటకు రెండవప్రమాణము మహాభారతముయొక్క యారంభము మూఁడు స్థానములతో నగుట యై యున్నది. ఈవిషయము గ్రంథమునందే యగపడుచున్నది. ,,మన్వాది భారతం కేచిత్,, ఇత్యాదిశ్లోకములయందు మను, ఆస్తీక, ఉపరిచర, అను మూఁడుస్థానములు ఈగ్రంథముయొక్క యారంభములుగా నెంచఁబడుచున్నవని యున్నది. రాజైన యుపరిచరుని యాఖ్యానమునుండి (ఆదిపర్వ-అ 63) వ్యాసుని గ్రంథముయొక్క యారంభము, ఆస్తీకుని యాఖ్యానము(ఆది అ-13) నుండి వైశంపాయన గ్రంథముయొక్క యారంభము; ఎందుచేత ననఁగా వైశంపాయనుని గ్రంథము సర్పసత్రసమయమునఁ బఠింపఁబడెను. కనుకనే యాస్తీకునికథ ప్రారంభమునఁ జెప్పుట యావశ్యకమయ్యెను. సౌతియొక్క విస్తీర్ణమహాభారతగ్రంథముయొక్క ప్రారంభము మనుశబ్దముతో అనఁగా ,,వైవస్వత,, శబ్దముతో నగుచున్నదని తెలిసికొనుట స్వాభావికమై యున్నది.

ఇప్పు డీమూఁడుగ్రంథముల విస్తర మెంతయుండె నను విషయము విచారింపవలసియున్నది. వ్యాసమహర్షియొక్క మూలగ్రంథమగు ,,జయము,,నందు నెన్నిశ్లోకము లున్నవో యిది సరిగాఁ జెప్పుట శక్యముకాదు. మెక్డానాల్డు, వేబరు, మొదలైన పాశ్చాత్యవిద్వాంసులు ఆశ్లోకములసంఖ్య

8800 అయి యుండెనని చెప్పుచున్నారు. కాని యీమతము మనకు గ్రహింపఁదగినదికాదు. ఎందుచేతననఁగా: ఇది కేవలము తర్కమునాధారము చేసికొని సమర్థింపఁబడినది. సత్యమైన విషయమిది, ఏదియనఁగా మహాభారతమున 8800 సంఖ్యయొక్క యుచ్చారణము వ్యాసమహర్షియొక్క కూటశ్లోకములనుద్దేశించి వచ్చినది. ఈయుచ్చారణమునే ముందువెనుకలఁజూలాగి మూలగ్రంథములోని శ్లోకములసంఖ్య యింతియే (అనఁగా 8800) యగుననుటకుఁ బ్రమాణముగాఁ జెప్పఁబడఁగలదు. దీనియాధారమున సరలముగా నిట్టియనుమానము బయలుదేఱఁజాలదు. వర్తమానమహాభారతమునందు 8800 కూటశ్లోకము లున్న వని కూడ నిశ్చయపూర్వకముగాఁ జెప్పఁజాలము; మనమీ విషయమై ధ్యాన మొసఁగినయెడల నొక్కొకటి శ్లోకమంతయుఁ గూటము (గూఢార్థము) గాలేదు. ఇఁక నేమంటేఁ గొంతకొంత యంశమునందే యీగూఢార్థ మగుచున్నది. దానిఁ బట్టి శ్లోక మంతయు నర్థము కాకపోవచ్చును. అట్టికూటశ్లోకములను లెక్కింతుమేని యీచెప్పినసంఖ్య యంత యెక్కువకాదు. ఈయభిప్రాయమును స్పష్టపఱచుటకొఱకు నిం దొకటిరెండుదాహరణము లీయఁబడుచున్నవి. విరాటపర్వమున ,,జిత్వా వయం నేష్యతి చాద్యగావః,, ఈవాక్యము కూటశ్లోకమునకుఁ బ్రసిద్ధమైన యుదాహరణముగా నున్నది. ఎపుడు మనమిట్లు పదచ్ఛేదము చేయుదుమో—జిత్వా, అవ, యం, నేష్యతి, చ, అద్య, గాః, వః,—అపుడు దీనికర్థము వచ్చుచున్నది. ఇట్టిశ్లోకములు మొదటిపర్వములలో నధికముగా నున్నవి. క్రమక్రమముగాఁ బోయినకొల[illegible]దక్కువ యగుచున్నవి. అయినను మహాభారతమున గూఢార్థకశ్లోకము లెక్కువ యున్న వనుటకు సందేహము లేదు. ఇటువంటి శ్లోకములయందుఁ గొన్నిశబ్దము లప్రసిద్ధార్థమున వ్యవహరింపఁబడియున్నవి. ఎట్లనఁగా ,, నాగైరివ సరస్వతీ,' ఇక్కడ సరస్వతీ = సరస్ + వతీ = సరోయుక్తము, ఈయర్థమున నున్నది. మహాభారతమున, సరళములయ్యు నుక్తప్రకారముగా భిన్నమైన గూఢార్థములకు ద్యోతకములైన శబ్దములు గల యిట్టిశ్లోకము లనేకము లున్నవి. ఇట్టిచోఁ గూటశ్లోకములసంఖ్య సరిగా 8800 లేదు. కాఁబట్టి యీసంఖ్యయందుఁ గొంత యతిశయోక్తి యున్న దని చెప్పవచ్చును.

§ అష్టశ్లోకసహస్రాణి అష్టశ్లోకశతానిచ। అహం వేద్మి శుకో వేత్తి సంజయో వేత్తి వా నవా॥

ఆమాట యెట్లున్నను ఈశ్లోకమువలనఁ బైసంఖ్య వ్యాసమహర్షియొక్క మూలగ్రంథపుదే యని యనుమానము చేయఁబడఁజాలదు. ఇదిగాక యింకొకవిషయమున్నది. వ్యాసమహర్షి యహోరాత్రములు పరిశ్రమము చేసి మూఁడుసంవత్సరములకుఁ దనగ్రంథమును బూర్తిగా వించెనని మహాభారతమున స్పష్టముగా నున్నది. ఇందువలన వ్యాసమహర్షివంటి ప్రతిభాశాలియైన సంస్కృతకవికిఁ బ్రతిదినము నెనిమిదింటికంటె నెక్కువ యనుష్టుప్ శ్లోకములను రచింపఁగలుగుట మిక్కిలి సులభముగా నుండె నని యెంచవచ్చును. సారాంశము, వ్యాసమహర్షియొక్క మూలగ్రంథములోని విస్తారమెంతయుండెనను విషయము నిశ్చితరూపముతోఁ జెప్పఁబడఁజాలదు. వైశంపాయనుని 'భారత' మందు శ్లోకములసంఖ్య 24000 కావచ్చును. "భారతసంహిత 24000 శ్లోకములుగలది మిగిలిన 76000 శ్లోకములయందుఁ బూర్వులయొక్క మనోరంజకములైన కథలు వర్ణింపఁబడినవి", అని మహాభారతమునందే స్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడియున్నది. దీనిచేత నుపాఖ్యానములను విడిచి మిగిలిన 24000 శ్లోకములయందు భారతసంహితయొక్క రచన చేయఁబడియెనని యనుమానము కలుగుచున్నది. సంహితాశబ్దము అథ మొదలుకొని ఇతి వఱకు నొక్కవ్యవస్థతో వ్రాయఁబడినగ్రంథము అని యర్థమును బోధించుచున్నది. ఇదికూడఁ బ్రసిద్ధమై యున్నది. ఏమనఁగా వ్యాసమహర్షియొక్క యైదుగురుశిష్యులు ప్రత్యేకముగాఁ దమతమభారతసంహితలను రచించిరి. దీనిఁబట్టికూడ సంహితాశబ్దమునకుఁ బైని చెప్పఁబడిన యర్థమే ప్రకటమగుచున్నది. అప్పుడు భారతసంహితయొక్క విస్తారము 24000 శ్లోకసంఖ్యగలది యను నీవాక్యమువలన వైశంపాయనుచేత రచింపఁబడిన గ్రంథమున 24000 శ్లోకములుండె ననియే ప్రకట మగుచున్నది. సౌతియొక్క గ్రంథమువిషయమై దానియొక్క విస్తార మెంత యున్నదో చెప్పనవసరములేదు. వైశంపాయనునియొక్క భారతమందు నుపాఖ్యానములను గలిపి సూతుఁడొక లక్షశ్లోకములయొక్క మహాభారతమును నిర్మించెనని యందఱు నెఱుఁగుదురు.

వైశంపాయనునియొక్క గ్రంథమునకు మొదట ఆస్తీకునికథ చెప్పఁబడియుండు నను విషయము స్వాభావికమై యున్నది. అనఁగా నాకథను మూఁడవటి యాఖ్యానము [illegible] మాత్రము [illegible] యనుటకు సందేహము [illegible]

అనఁగా అనుక్రమణికాపర్వము, పర్వసంగ్రహపర్వము, పౌష్యపర్వము, పౌలోమపర్వము వీనిని గలిపి 12 అధ్యాయములు సౌతివి. ఈ మొదలిటి యధ్యాయములలో, ఇప్పటి గ్రంథరచనాపద్ధతినే యనుసరించి; సౌతి, ప్రస్తావనను, ఉపోద్ఘాతమును, అనుక్రమణికను సమావేశపఱిచెను; ప్రతిపర్వమున నెన్నిశ్లోకములు ఎన్నియధ్యాయములు గలవో లెక్కపెట్టెను. ఇందువలన సౌతియొక్క గ్రంథమునకుఁ బ్రాయికముగా స్థాయియైనరూపము ప్రాప్తమైయున్నది. ఇప్పటిమహాభారతమున నగపడుచున్న శ్లోకములసంఖ్య సౌతిచెప్పిన సంఖ్యకంటె నించుమించుగా 1000 తక్కువ యగుచున్నది. కొన్నిపర్వములయందు శ్లోకములసంఖ్య తక్కువయై యున్నది. కొన్నిపర్వములయందు నెక్కువయై యున్నది; కాని యీతారతమ్యముయొక్క పరిమాణము మిక్కిలి యల్పము. భారతటీకాకారుఁడు కూడ నీన్యూనాధికభావముయొక్క యుల్లేఖమును గావించెను. ఈన్యూనాధికభావము లేఖకుల పొరపాటువలన నై యుండు నని యాతనియభిప్రాయము. కాని యిచట నొక ప్రశ్నము కలుగుచున్నది. ఏమనఁగా సౌతిచెప్పిన సంఖ్యకంటె నెక్కువ శ్లోకసంఖ్యగల యిపుడు ప్రచలితములైన సంస్కరణములయందు లేఖకులపొరపాటెట్లెంచఁ బడును? అనఁగా లేఖకులు హృదయపూర్వకముగా శ్లోకములసంఖ్యను వృద్ధిచేసిరని స్పష్టపడుచున్నది. ఇట్లు వృద్ధి నొందింపఁబడిన శ్లోకములు ముఖ్యముగా వనపర్వమందును ద్రోణపర్వమందును మాత్ర మగపడుచున్నవి. ఆదిపర్వమున సౌతి 227 అధ్యాయములను జెప్పియున్నాఁడు. దానియందుఁ డీకాకారుఁడు చెప్పినవి 237 అధ్యాయములైయున్నవి. ఈ యన్నియధ్యాయముల యందును శ్లోకసంఖ్య తక్కువగా నున్నది. కాఁబట్టి యధ్యాయములయొక్క యధికసంఖ్య లేఖకులపొరపాటువలన వ్రాయఁబడి యుండుననని యెంచఁబడఁగలదు. కాని వనపర్వమందును ద్రోణపర్వమందును నధ్యాయములు నధికముగానున్నవి. శ్లోకములు నధికముగానున్నవి. ఈవృద్ధినొందిన శ్లోకసంఖ్య యెక్కువ లేదు; అనఁగా వనపర్వమందు దాదాపు 200 శ్లోకములును ద్రోణపర్వమందు దాదాపు 600 శ్లోకములును పెరిఁగినవి. ఈప్రకారము రెండుపర్వములయందుఁ గలిపి 800 శ్లోకములుమాత్రము రెండుపర్వముల మొత్తము 21000 శ్లోకములలోఁ జేరియున్నవి. ఇప్పుడున్న మహాభారతమునందును సౌతి లెక్కించిన శ్లోకసంఖ్యకంటె నేఁడు ప్రచ

లితములైన సంస్కరణములయందు 1000 శ్లోకములు తక్కువగా నున్నది. న్యూనాధికభావముయొక్క పరిమాణముకూడ మిక్కిలి స్వల్పము. ఈయున్నివిషయములవల్లను జెప్పవలసిన దేమనఁగా నేఁడు 2000 సంవత్సరములు గడచిపోయిన తరువాతఁ గూడ (ఈకాలముయొక్క నిర్ణయము ముందుకుఁ బోయి కావింపఁబడును) సౌతియొక్క గ్రంథమందు నెంతయో యంతరములేదు.

సౌతి తనగ్రంథమునకుఁ బదునెనిమిదిపర్వముల నేర్పఱిచెను. ఈ పర్వవిభాగము క్రొత్తదియును నతఁడే కావించినదియు నైయున్నది. వైశంపాయనుఁడు 'భారత'మందు నేపర్వముల నేర్పఱిచెనో, అవి మఱియొకవిధముగా నున్నవి, చిన్నవి మఱియును వానిసంఖ్య 100 అయియున్నది. ఈ సంగతి మహాభారతమందు సౌతియొక్క యనుక్రమణికవల్లనే ప్రకటమగుచున్నది. ఏగ్రంథకారుఁడును, తనయొక్క గ్రంథమందే ఒక్కపేరుగల విభాగములనే కొన్ని చిన్నవిగను కొన్ని పెద్దవిగను నెప్పుడును జేయఁడు. అతఁడు తనగ్రంథములోని చిన్నపెద్దభాగములకు వేర్వేఱు పేరుల నిచ్చును; ఎట్లనఁగా, కాండము దానియొక్క యంతర్గతమగు నధ్యాయము లేక సర్గము. ఇందువల్ల నుక్తమైన రెండుప్రకారముల విభాగములు భిన్నభిన్నగ్రంథకారులు చేసినవేయని స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది. అనఁగా వైశంపాయనుని భారతగ్రంథమందుఁ బర్వములని పేర్లుగల విభాగములుండెను. అవి మిక్కిలి చిన్నచిన్నవిగా నుండెను; సౌతి యీచిన్నపర్వముల నొక్కచోఁ జేర్చి తన బృహద్గ్రంథములోని 18 భాగములను జేసెను. ఈవిభాగముల కాతఁడు పర్వములనియే నామములనుగూడ నుంచెను. దీనియొక్క పరిణామమిది యయ్యెను. ఏదియ్యనఁగా, ఒకపెద్దపర్వమందు నదే నామముగల చిన్నయుపపర్వములు గూడఁ గలిసిపోయియున్నవి. ఉదాహరణమేమనఁగా సౌప్తికపర్వమున సౌప్తికపర్వమున్నది. సభాపర్వమున సభాపర్వమున్నది. అశ్వమేధికపర్వమున నశ్వమేధికపర్వమున్నది. వైశంపాయనుని మూలభారతమందు సరిగా 100 పర్వములుండ వని యనుమానము కూడఁ గాఁగలదు. ఒక్కొక్కచోట సౌతి క్రొత్తపర్వములనుగూడ రచించెను. ఎందుచేత ననఁగా అనుక్రమణికాపర్వము, పర్వసంగ్రహపర్వము, పౌలోమపర్వమును పౌష్యపర్వమును సౌతికావించినవనుటకు సంశయములేదు. హరివంశము ఖిలపర్వ

మని చెప్పఁబడుచున్నది. 'ఖిల' శబ్దమునకుఁ దరువాతఁ గలుపఁబడినదియని యర్థము. దీనియొక్క పర్వసంఖ్య 18 కంటెను 100 కంటెను వేఱైయున్నది. దీనిని సౌతి గ్రంథవిషయముయొక్క పూర్తికై కలిపియున్నాఁడు. కనుకనే దానికి "ఖిలపర్వ" మని పేరుపెట్టి పందొమ్మిదవపర్వముగు జేసెను. అందుఁ జిన్నచిన్నవి మూఁడుపర్వములు లున్నవి. ఈపర్వములకుఁ గర్త సౌతి కాఁడని తెలియుచున్నది. మహాభారతమున నిట్లు స్పష్టమైన వచనమున్నది. "ముందు వ్యాసమహర్షి 100 పర్వములను రచించెను; పిమ్మట సూతపుత్రుఁడు లోమహర్షణి నైమిశారణ్యమందు 18 పర్వములను మాత్రము పఠించెను".

ఏతత్పర్వశతం పూర్ణం వ్యాసేనోక్తం మహాత్మనా ।
యథావత్సూతపుత్రేణ లోమహర్షణినా తతః॥
ఉక్తాని నైమిశారణ్యే పర్వాణ్యష్టాదశైవతు. (ఆ. అ. 2-84.)

దీనివలన 18పర్వముల విభాగమును సౌతియే చేసెనని నిర్వివాదముగా సిద్ధించుచున్నది.

వర్తమానమహాభారతకర్త లగువ్యాస, వైశంపాయన, సౌతు లనెడి మూఁడువ్యక్తులు కల్పితములుకావు ఐతిహాసికములై యున్నవి. కృష్ణయజుర్వేదకాఠకమునఁ బారాశర్యవ్యాసుని నామము వచ్చినది. వ్యాసుఁడు భారతయుద్ధమునకు సమకాలికుఁడు. మహాభారతములోని యనేకవర్ణనలు ప్రత్యక్షముగాఁ జూచినవి వలె నగపడుచున్నవి, వానియందలి యనేకవిషయములు తరువాతికవులు కల్పింప లేనివిగాఁ గూడ నున్నవి. వైశంపాయనుఁడును వ్యాసమహర్షి కొకశిష్యుఁ డని చెప్పఁబడియున్నది (అతఁడు ప్రత్యక్షము శిష్యుఁడుకాక కేవలము శిష్యపరంపరయందే యుండుటయు సంభవము) ఇతనిపేరు ఆశ్వలాయనగృహ్యసూత్రములలో నగపడుచున్నది. ఇతఁడు అర్జునుని మునిమనుమఁడగు జనమేజయునికి సమకాలికుఁడు. సమస్తమహాభారతములోని భాషయు, నేప్రాచీనభాష యాధునికసంస్కృతభాషకంటె వేఱుయియున్నదో, యేది ప్రత్యక్షముగా మాటాడునపుడు వచ్చుభాషతో సమానముగా నగపడుచున్నదో అట్టిభాషగా నున్నది. మహాభారతమునందలి కొన్నిభాగములయొక్క భాష బహుప్రాచీన మైనదిగను, మిక్కిలి ప్రభావంతముగను నున్నదనుటలో సందేహములేదు. ఈవిషయములోని సత్యత భగవద్గీతవంటి కొన్నిభాగముల భాషవలనఁ బ్రకటము కాఁగలదు.

సౌతివిషయమున విచారము చేయునపుడు ఈవిషయమై ధ్యానముంచవలయును. ఏదియనఁగా సూతులు తఱచు కథలను జదివెడు పని చేయుచుండెడివారు. అట్లయ్యును లోమహర్షణునికిఁ బుత్రుఁడగు నుగ్రశ్రవుని సౌతి యనుటకు గారణ మేమియు నగపడదు. ఎందుచేత ననఁగాఁ సూతశబ్దము జాతివాచకనామమై యున్నది. సూతుఁడు శౌనకునికి ననేకకథలను వినిపించె నని కూడఁ బురాణములయందు నున్నది. కాని సూతుఁడును సౌతియు నైతిహాసికవ్యక్తులగుటలో నేవిధమైన సందేహమును లేదు సౌతి వైశంపాయనభారతమును బెంచి మహాభారతస్వరూపము నెందులకిచ్చెను? ఎట్లిచ్చెను? అనునీవిషయములు ముందుకుఁ బోయి విచారింపఁబడును కాని గ్రంథకాలనిర్ణయమువల్ల నీసౌతి వైశంపాయనునికి సమకాలికుఁడు కాఁడను సంగతిలో భ్రాంతిగా సంశయ ముండ నేరదు. ఇట్టిచో భారతప్రారంభమున వ్రాయఁబడిన „సర్పసత్రసమయమున వైశంపాయనుని ముఖమునుండి నేను భారతకథను వింటిని" అను విషయమును లాక్షణికకథనమో లేక యతిశయోక్తియో యని యూహింప వలయును. సౌతి వైశంపాయనుల నడుమ వేలకొలఁది సంవత్సరములు కాకపోయినను గొన్నివందలసంవత్సరములైనను వ్యవధి తప్పక యుండియుండును. వ్యాసమహర్షియొక్క మూలగ్రంథమందును వైశంపాయనునియొక్క భారతమందును బరిమాణవిషయమునను భాషావిషయమునను విశేషభేదము లేదు. కాని యేసమయమున సౌతి 24000 శ్లోకములను వృద్ధిచేసి యొకలక్షగ్రంథమును జేసెనో ఆసమయమునఁ గాలభేదము ననుసరించి భాషావిషయమున భేదము సంభవించుట స్వాభావికము. అయినను సౌతి తనవిలక్షణబుద్ధిచాతుర్యముచేత గ్రంథమంతకు నేకత్వమును దీసికొనివచ్చి దానిని బూర్వాపరసంబంధయుక్తముగఁ గావించెను. అప్పటికిని రెండుమూఁడు చోటులను జమత్కారమును గుఱించిన యసంబంధము జనింపక తప్పినదికాదు. చూడుఁడు— (1) గ్రంథారంభముననే యీకథయున్నది. ద్వాదశవార్షికసత్రసమయమున సౌతి యుగ్రశ్రవుఁడు కులపతి యగుశౌనకునియొద్దకు వచ్చెను, అతఁడు సౌతిని „నీ వెక్కడనుండి వచ్చితివి" అని యడుగఁగా నపు డాతఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను „నేను జనమేజయుని సర్పసత్రమునుండి వచ్చితిని, అచ్చట వైశంపాయనపఠితమైన వ్యాసకృతమహాభారతమును నేను వింటిని" కాని యాదిపర్వముయొక్క

నాల్గవయధ్యాయమునకు మొదట మరల నదేవిషయము గద్యములో నిట్లు చెప్పఁబడియున్నది. ఎట్లనఁగా, సౌతి శౌనకునియొద్దకుఁ బోయి "నీ కేకథ వినవలయు నని యున్నది?" యని యడిగెను. అప్పుడు శౌనకుఁడు భృగు వంశవర్ణనమును జేయు మని చెప్పెను. దీనికిఁ బిమ్మట 'సౌతి రువాచ,' యను దానికి మాఱుగా 'సూతఉవాచ' యని యున్నది. ఈపరస్పరవిరుద్ధ మగు వచనమునకుఁ గారణ మేమి? టీకాకారుఁడు తనప్రాచీనపద్ధతి ననుసరించి యీవిరోధమును మహాభారతముయొక్క యీభిన్నభిన్నములైన యారంభ ములు భిన్నభిన్నకల్పములతో సంబంధించియున్న వనిచెప్పి పరిహరించెను. కాని యీకారణము తృప్తికరముగా నగపడదు. వైశంపాయనభారతమునకు బృహత్స్వరూపము నిచ్చుటకై తండ్రియుఁ గొడుకు నిద్దఱును బ్రయత్నించి యుందు రనుట సంభవము. ఈ రెండారంభములుఁ గాల్పనికములు సంభవ ములు నైయున్నవి. ఏమనఁగాఁ దండ్రియు నిట్లే కొడుకు నొకరియందొక రికి నాదర మున్న కారణముచేత నారెండిటికిని గ్రంథమున స్థానము నిచ్చి యుందురు. సౌతి కథలను జదివెడివాఁడు. ఆతని కేపౌరాణికవిషయములు తెలిసియుండెనో, వానియొక్క యుపయోగము, నతఁడు భారతమునకు సర్వ మాన్యమును, ధార్మికము నైనస్వరూపము నిచ్చుటయందు నెందుకు నెట్లు కావించెనో, యాసంగతియొక్క విచారము ముందు చేయఁబడును. కాని యీ ప్రకారముగా నుపయోగించునప్పు డింకొకయసందర్భము సంభవించె నను టలో సందేహము లేదు. అదియిది:- (2) మూఁడవయధ్యాయమందు నొక గద్యగ్రంథము యొక్క యవలంబము చేయఁబడెను. ఆకథయొక్క సారాం శమిది— "రాజు జనమేజయుఁడు కురుక్షేత్రమున దీర్ఘసత్రము నొనర్చునపు డు యజ్ఞమండపమున కొకకుక్క వచ్చెను. దానిని జనమేజయునియొక్క సోదరులు కొట్టి వెలుపలికిఁ దఱిమిరి. అప్పు డది యేడ్చుచుఁ దనతల్లి దేవ శునియొద్దకుఁ బోయెను. అది యజ్ఞమండపమునకుఁ జని 'నీకార్యమునకు నాకస్మికమగువిఘ్నము జనించుఁగాక,' యని జనమేజయునికి శాపమిచ్చెను. జనమేజయుఁడు తనసత్రమును బూర్తిచేసి హాస్తినాపురమునకు వచ్చి యీ పాపకృత్యమునకుఁ బరిహారము నెవరు చేయుదు రని విచారింప నారంభిం చెను. తరువాత నీత డు శ్రుతశ్రవుఁడనెడి ఋషికిఁ బుత్రుఁడగు సోమశ్రవు ని దనపురోహితుఁడుగఁ జేసికొనియెను. కాని శ్రుతశ్రవుఁడు తనకుమారు

నియొక్క కఠిననియమము విషయమై జనమేజయునికి ఎవ్వరైనను బ్రాహ్మణుఁడు యాచనకొఱకు వచ్చి యేది యేది యడిగినయెడల నాకుమారుఁడాయాచకునికి నిష్టమైనవస్తువు నిచ్చివేయును. ఈనియమము నీకు సమ్మతమగునేని నీవితనిఁ దీసికొనిపొమ్ము' అని స్పష్టముగాఁ జెప్పెను. జనమేజయుఁ డంగీకరించి సోమశ్రవుని దనరాజధానికిఁ దీసికొనివచ్చి సోదరులతో 'ఈపురోధసుఁ డిచ్చినయాజ్ఞ యెల్లఁ బూరింపవలయు' నని చెప్పెను. దీనికిఁ బిదప జనమేజయుఁడు తక్షశిలాదేశమును జయింపఁబోయెను. ఆదేశమును స్వాధీనపఱుచుకొని యతఁడు తనరాజధానికిఁ దిరిగి వచ్చెను" ఈకథ వచనమందే వ్రాయఁబడియున్నది. సౌతి దీనిని మఱియొకగ్రంథమునుండి కైకొనినట్లు లగపడుచున్నది, కాని యతఁ డీకథను భారతీయకథతోఁ గలిపియుండలేదు. దీనితరువాత నరుణియొక్క గురునిష్ఠను గుఱించి పెద్దకథ నుడివి యీయధ్యాయము నిట్లే యసంబద్ధముగా విడిచివైచెను. పురోహితుఁడైన సోమశ్రవుఁడు జనమేజయునియొక్క పాపకృత్యమునకుఁ బరిహారమును గావించెనో లేదో, సోమశ్రవుని నే బ్రాహ్మణుఁ డేమి యడిగెనో, అతఁ డిచ్చెనో లేదో, దానియొక్క పరిణామ మేమయ్యెనో యిత్యాదివిషయములయొక్క జాడ కొంచెము నగపడదు. తరువాత నాల్గవయధ్యాయమునందు మఱల సూతశౌనకుల కలయికయందలి ప్రసంగము వర్ణింపఁబడినది, భృగువంశవర్ణనము నారంభించి కథలు చెప్పఁబడినవి. దీనితరువాతఁ గొన్నియధ్యాయములయందు నాస్తీకపర్వము సర్పసత్రకథయు నున్నవి. ఈసర్పసత్రకథతో దేవశునిశాపమునకును సోమశ్రవుని నియమమునకును గొంచెమేని సంబంధ మగపడదు. ఇంతయేకాదు, ఈసర్పసత్రకథయందు సోమశ్రవునిపేరుకూడఁ గనుపట్టదు. ఆస్తీకుఁడు జనమేజయుని "సర్పసత్రము నాపవలయుననియుఁ దక్షకునికిఁ బ్రాణదానముఁ జేయవలయుననియుఁ బ్రార్థించెను. ఋషులందఱుఁ జెప్పుటవలన జనమేజయుఁ డీప్రార్థన నంగీకరించెను. ఇట్టియవస్థయందు సోమశ్రవుఁ డాస్తీకునిప్రార్థనను సేకరించి జనమేజయుని మతమునకు విరుద్ధముగా వానిసర్పసత్రమునకు విఘ్నము నాపాదించె నని చెప్పుటయు నుచితముకాదు. సారాంశము వచనమునందు నీఁబడిన దేవశునీశాపకథయు, సోమశ్రవఃపురోహిత కథయు, నేలాగున నున్నవి యాలాగుననే యటునిటుఁ గాకుండెను. మఱియు గ్రంథమున నసంబద్ధత యుత్ప

న్నమయ్యెను. ఇట్టియసంబంధము మహాభారతమునందు మఱియెచ్చట నగపడదు. సౌతి యుపాఖ్యానములను జేర్చినప్పు డొక్కొకచోటున నేదో యొకయంశమున నసంభావ్యత యవశ్య మగపడుచున్నది; కాని, యసంబద్ధత అనఁగాఁ బూర్వాపరవిరోధము మిక్కిలి తక్కువగా నగపడుచున్నది. కొన్నికొన్నిచోట్ల బ్రాచీనపద్ధతికి ననురూపములైన శ్లోకములను గావించుటకుఁ బ్రయత్నించియుండెను. ఉదాహరణము:-వైశంపాయన భారతమున భారతముయొక్క సారాంశ మొకయధ్యాయమున నున్నది. కాఁబట్టి సౌతి మొదటియధ్యాయమున యదాశ్రౌషం, అనుశ్లోకముతో నారంభించి పెద్దవృత్తములగు 69 శ్లోకములను జెప్పియుండెను. మఱియును వీనియందు ధృతరాష్ట్రుని ముఖమునుండి మహాభారతసారాంశమును జెప్పించుటకుఁ బ్రయత్నించెను. ఈశ్లోకములు ప్రాచీనభాషతోఁ దుల్యమైన భాషగలిగి పెద్దవృత్తములయందు నున్నవి. వానియందు వైదికరచనయొక్క ఛాయకూడఁ గనఁబడుచున్నది, కాని యీఛాయ బొత్తిగాఁ గృత్రిమమైనది. శ్లోకములయందుఁ గావింపఁబడిన వర్ణనంబట్టి యవి తరువాతఁ జేర్పఁబడినవని కూడ స్పష్టమగుచున్నది. ఈశ్లోకములయొక్క రచన సౌతిదే యనుటలో సందేహము లేదు. ఎందుచేతననఁగా నివియన్నియు మొదటియధ్యాయమందే యున్నవి. ఈయధ్యాయమంతయు సౌతియే కలిపియున్నాఁడు. ఎవరైనను యదాశ్రౌషం మొదలుగాని 69 శ్లోకములను ధ్యానపూర్వకముగా బఠించు నెడల వాని కివియన్నియు సౌతివే యని విశ్వాసము కలుగఁగలదు. గ్రంథములోని యొక ప్రధానపాత్రయొక్క ముఖమునుండి గ్రంథముయొక్క సారాంశమును జెప్పించుట యిదియొక మంచియుక్తి యనుటలో సంశయము లేదు. కాని సమస్తభారతసారాంశమును వర్ణించుచున్న యీవిధమైనశ్లోకము గావింపఁబడుట యసంభవమువలె నగపడుచున్నది. దీనియొక్క సృష్టి వ్యాసునివంటి మహాకవియొక్క బుద్ధిచేత నెప్పుడును గాఁజాలదు. ఈశ్లోకవర్ణనయందు సౌప్తికపర్వమునకుఁగూడ నావలిదగు నైషీకపర్వముయొక్క యంశము వచ్చియున్నది. వాస్తవమునకు ఉత్తరాగర్భమున నున్నశిశువుమీఁద నశ్వత్థామ యస్త్రప్రహారముఁ గావించినపుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు తన స్వభావము ననుసరించి ప్రసన్నుఁడు కావలసియుండెను, కాని, యిట్టి వర్ణన యీశ్లోకములయందు నగపడదు. ఇదిగాక, మహాభారతములోని, వేఁభాగి

ములు సౌతి చేర్చిన వని నిశ్చయింపఁబడి యున్నవో యవి కూడ నీశ్లోకములందుఁ జర్చింపఁబడియున్నవి. యక్షప్రశ్నాఖ్యానము సౌతిదేయని ముందునకుఁ బోయి స్థిరము చేయఁబడును. ఈయాఖ్యానములోని. విషయములు కూడఁ బైశ్లోకములయందువర్ణింపఁబడియున్నవి. ఇదేవిధముగా నుద్యోగపర్వములో శ్రీకృష్ణుఁడు మధ్యవర్తి యైనపుడు విశ్వరూపదర్శనముయొక్క యే భాగముకలదో, దేనిని మనము తరువాతఁ గలుపఁబడినది యని సిద్ధము చేసి చూపింతుమో యది కూడఁ బైశ్లోకములయందు వర్ణింపఁబడి యున్నది. ఈశ్లోకములయందు పితామహుఁడగు భీష్ముఁడు పాండవులకుఁ దాను మరణించు నుపాయమును జెప్పివైచె నని వర్ణనకూడ నగపడుచున్నది. కాని, యీవర్ణన తరువాతఁ గలుపఁబడినది. సారాంశము యదాశ్రౌషం అనియున్న శ్లోకములు గ్రంథారంభమునఁ దరువాతఁ గలుపఁబడినవి. ఆలోచింపఁగా నవి కథలోని సారాంశముయొక్క దృష్టివలన నెంతయు సరిగా నగపడుచున్నవి. అయినను వానియందుఁ శోకవర్ణన చేయఁబడియున్న కారణమున దానికి నుచితమైన స్థానము యుద్ధానంతరమే కాఁగలదు. ఈభాగము వ్యాసరచితము కాదు. సౌతి దీనిని రచించి తనయుపోద్ఘాతములోఁ దరువాతఁ జేర్చియుండెను. ఈప్రకారముగాఁ గొన్నికొన్నిచోట్ల సౌతియొక్క కొన్నిదోషము లగపడుచున్నవి; కాని మహాభారతమునకు వర్తమానబృహత్స్వరూపము నిచ్చుటయందు సౌతియొక్క విలక్షణమైన బుద్ధియుఁ, గుశలతయుఁ జూడఁబడుచున్నది. సౌతి యేవో కొన్ని సాధారణమైన కథలను మాత్రము చదువఁగల పురోహితుని వంటివాఁడుకాఁడు. ప్రస్తుతసమయమందు నేప్రకారముగాఁ గథచెప్పునట్టి యొకప్రసిద్ధపండితుఁడు, రామాయణములోని యొక్కొకశ్లోకము నందుకొని, మూఁడునాలుగుగంటలదాఁక నుపన్యసించుచుఁ దనశ్రోతలకు మిక్కిలి వక్తృతాసహితముగను రసప్రధానముగను గథను వినిపింపఁగలఁడో, యదేప్రకారముగా సౌతి యందుఁగూడ గథను జెప్పెడుపట్ల నద్భుతమైన శక్తి యుండెను. నిస్సందేహముగా నతఁడు గొప్పతరగతిలోని పండితుఁడుగా నుండెను. ఆతనికి సమస్తపౌరాణిక విషయములందును జ్ఞానముకూడ హెచ్చుగా నుండెను. వ్యవహారము, రాజధర్మము, తత్త్వజ్ఞానము వీనిని గుఱించి మహాభారతకథకు నెట్టి యుదాత్తస్వరూపము వ్యాసమహర్షి చేతఁ బ్రకటింపఁబడియెనో యట్టిది సౌతియొక్క యత్యా

తవిస్తృతమగు గ్రంథమందుఁగూడ నెటులనున్నది యటులనే చేయఁబడెను. కనుక సౌతి యీగ్రంథముగుఱించి చేసినప్రశంస సత్యమైయున్నది. ఈభారతవృక్షము సమస్తకవులకు నొకయాధారస్తంభము. ఈదివ్యవృక్షము యొక్క సాహాయ్యమువలన భూమియందలి రసికులును జ్ఞానసంపన్నులునగు లోకులకు సంపూర్ణమైన కాలక్షేపము సంభవించును. ఈయలౌకికవృక్షమునందు ధర్మరూపమును మోక్షరూపము నగు మధురములైన ఫలపుష్పములయొక్క సంపద యెల్లపుడు నివసించును. సారాంశము, అనేక కవికల్పనాతరంగములందును నీతిశాస్త్రమునందును నుత్తమశిక్ష నిచ్చునట్టి చిత్తాకర్షకములైన ప్రసంగములును, ఆత్మలకు శాంతిని, సుఖము నిచ్చునట్టి తత్త్వజ్ఞానముయొక్క యుదాత్తవిచారములు నీగ్రంథమునందు గ్రథితములైయున్నవి కాఁబట్టి ‚‚మహాభారమునందు సమస్తమునుగలదు. ఏది యీగ్రంథమునందు లేదో, యది మఱియొకచోటఁగూడఁ బ్రాప్తముకానేరదు,, అని సౌతి చెప్పిన యీగర్వోక్తి యథార్థమే యని చెప్పకతప్పదు.

ఇటువంటి గ్రంథముయొక్క విచారము వివేచకదృష్టితోఁ గావించుట యెంతవఱకు నుచితమైయుండును ఈవిషయమై కొంతచర్చ చేయుట యిచ్చట నావ్యకముగా నగపడుచున్నది. మహాభారతమునందు నీభాగము సౌతి వృద్ధిచేసిన దని యెపుడు ప్రతిపాదింతుమో, యపుడు, శ్రద్ధాభక్తులు కలచదువరులయొక్క మనఃప్రవృత్తియందు రసభంగము కలుగునని భయమగుటలో సందేహములేదు. కాని యథార్థమునఁ జూచినయెడల నిట్టిప్రవృత్తియగుటకుఁ గారణ మేమియును లేదు. మొదటిది, గ్రంథముయొక్క వాస్తవికస్వరూపమును దెలిసికొనుటవలనఁ జదువరులకు నానందము కలుగక యెప్పుడు నుండదు. రెండవసంగతి, అసంభావ్యమైనకథలయొక్క యథార్థమైన మూలస్వరూపమును దెలిసికొనవలయు నని ప్రతిమనుష్యునికి స్వాభావికమైన యిచ్ఛ కలుగును. ఇట్టిజిజ్ఞాసను బూర్తిచేయుటయే వివేచక గ్రంథకారునికిఁ బ్రధానకర్తవ్యమై యున్నది. మూడవసంగతి, మహాభారతగ్రంథమును మహాభారతకథను వివేచకదృష్టితోఁ బరీక్షించినప్పటికిని, ఆగ్రంథమునకును నాకథకును నేస్వరూపము శేషించియుండునో యది వ్యాసమహర్షి విషయమునను మహాభారతమువిషయమునను బాఠకుల హృదయమునం దున్న పూజ్యభావము నిసుమంతయుఁ దగ్గింపఁజాల

నియంత మనోహరము నుదాత్తమునై యున్నది. కనుక వివేచకదృష్టితో విచారించుటయందు నే హానియులే దని మనము దృఢముగా విశ్వసింపవచ్చును. ఇదే యెంచి యిపుడు మనము సౌతి మహాభారతము నెందులకు నెట్లు విస్తీర్ణము గావించె నను విషయముల నుద్దేశించి విస్తృతమైన రూపముతోఁ జర్చఁగావించెదము.

భారత మెందుకుఁ బెంచఁబడియెను?

ఎప్పటినుండి సౌతి మహాభారతమునకు వర్తమానస్వరూపము నిచ్చెనో, అప్పటినుండి యిప్పటివఱకు దానియందు మిక్కిలి గొలఁది భేదమే తటస్థించెనని మనము ముందే చెప్పియుంటిమి. వేయేల సౌతిచేసిన మహాభారత మెటులనున్నది యటులనే మనకీసమయమునఁ బ్రత్యక్షమై యున్నదని చెప్పనచ్చును. ఇప్పుడు అతఁడు తనబృహద్భారతముయొక్క రచన నెపుడు చేసెనో తెలిసికొనెదమేని అపుడు అతఁడు వైశంపాయన భారతమునకు మహాభారత బృహత్స్వరూపము నెందులకు నిచ్చెనను విషయము ననుమానించుటకు సదుపాయమేర్పడును. శకమునకుఁ బూర్వము మూఁడవశతాబ్దిని మహాభారతమునకు వర్తమానస్వరూపము ప్రాప్తమయ్యె నని మనసిద్ధాంతమై యున్నది. మనసిద్ధాంతము సర్వసామాన్యము కూడ నయ్యెను. ఇదివిస్తరించిన తరువాత వివేచింపఁబడును. ఆసమయమునందలి పరిస్థితులమీఁద ధ్యాన ముంచినయెడల మహాభారతనిర్మాణ మెందుకుఁ జేయఁబడినదియుఁ దెలియఁగలదు. ఆసమయమునందు భారతవర్షమున రెండుక్రొత్తధర్మము లుత్పన్నములైయుండెను. వానియొక్క ప్రచారముకూడ బాగుగా జరుగుచుండెను. శకమున కించుమించుగా 600 సంవత్సరములకు మునుపు తీర్థంకరమహావీరుఁడు ముందుగా బీహారుప్రాంతమున జైనధర్మము నుపదేశించెను. ఇంచుమించుగా నా సమయమునకే తరువాత గౌతమబుద్ధుఁడు తన బౌద్ధధర్మముయొక్క ప్రచారమును గావించెను. ఈరెండు ధర్మములయొక్క యభివృద్ధియు నాసమయమున నయ్యెను. విశేషించి బౌద్ధధర్మముయొక్క విజయధ్వజము నాలుగువైపులను గాపునలో నుండెను. అశోకచక్రవర్తి యాధర్మములకు దనశాసనబలము నాశ్రయముగా నిచ్చెను. ఇందువలన లోకులయందు ననేకప్రకారములైన వేదవిరుద్ధమతములు వ్యాపించి వేదములయందుఁ బూజ్యభావము నశించెను. ఈరెండు ధర్మములును ప్రకటముగా

వేదములయొక్క ప్రామాణికత్వమును నిరసించెను. ఏదితనబుద్ధికి నుచిత మనితోఁచునో, యదే ధర్మమగునని తలుచుగా నెల్లరుఁ జెప్పనుగూడ నారంభించిరి. అదివఱకు బ్రాహ్మణులకుఁ గల శ్రద్ధకూడ నాసమయము నందుఁ దీసికట్టునకు రాసొదలిడెను. ప్రాచీనార్యధర్మమున మిక్కిలి సుప్ర సిద్ధులైన పెద్ద పెద్దలనీ రెండుక్రొత్తధర్మముల యనుయాయులును దమతమ వైపులకు నాకర్షించికొని పోఁబ్రయత్నించిరి. తమతమ ధర్మములకుఁ బ్రా చీనత సిద్ధించుటకొఱకే యీప్రకారము ప్రయత్నము చేయఁబడుచుండెను జనసమూహమునందు నేప్రాచీనవ్యక్తులకు గౌరవ మెక్కువగా నుండెనో, యావ్యక్తులను దమధర్మము ననుసరించు వారినిగాఁ జెప్పుకొని, జనసమూ హముయొక్క యానుకూల్యమును సంపాదించుకొనుటకు, నీప్రయత్నమం తయుఁ జేయఁబడుచుండెను. ఉదాహరణమేమనఁగా, వేదములయందు వర్ణిం పఁబడిన ప్రథమరాజర్షియగు ఋషభుఁడు మాకు మొదటి తీర్థంకరుఁ డని జైనులు వ్రాసుకచేసిరి. ఇదేవిధముగా బౌద్ధులు, దశరథరాముని బుద్ధుని యొక్క పూర్వజన్మములందలి యొక యవతారముగాఁ జెప్పుకొనిరి. శ్రీకృష్ణుని విషయమున మాత్రము వారు మిక్కిలి తిరస్కారమును బ్రకటించిరి. జైనధర్మముయొక్క యొకగ్రంథమున, అరిష్టనేమియొక్క యుపదేశమువలన యాదవులు జైనమతము ననుసరించి రనియు శ్రీకృష్ణుఁ డుమాత్ర మట్లు కా లేదనియు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఆగ్రంథమునందు, అరిష్టనేమి శ్రీకృష్ణునితో నిట్లు చెప్పెనని కూడ వ్రాయఁబడియున్నది :—

"నీ వనేక యుగములవఱకు నరకమున నివసింతువు; మరలనీ జన్మము మనుష్యయోనియందుఁ గాఁగలదు; తిరిగి యెప్పుడు నీకు జైనధర్మ ముయొక్క యుపదేశము లభింపఁగలదో, యప్పుడు నీవుద్ధరింపఁబడుదువు"

ఈకథవలన శ్రీకృష్ణుని విషయమున జైనధర్మమెట్లు విలక్షణమైన యనాద రభావముయొక్క ప్రచారమును జేసియుండెనో బాగుగాఁ బ్రకటమగుచు న్నది. ఇదే ప్రకారముగా నీ రెండుధర్మములును వైదికదేవతలకుఁ గూడ గొప్పదుర్దశను దెచ్చిపెట్టెను. ఈ రెండు ధర్మములయందును, ఇంద్రాదిదే వతలు జైనునియొక్క లేక బుద్ధునియొక్క యెదుటఁ జేతులుజోడించుకొని నిలువఁబడియుండునని ప్రతిపాదింపఁబడ నారంభించెను; ఇంతియేకాదు వారు వారియొక్క పాదముల యడుగుభాగమునఁ బడియున్నారు. ఈధర్మములు

వేదములోని యజ్ఞయాగాదికర్మములను నిందించుటకు మొదలుపెట్టెను. వైదికయజ్ఞములయందుఁ బశుహింస జరుగుచుండెను. ఈక్రొత్తధర్మములు "అహింసా పరమోధర్మః" యనుదానియందు గట్టిపట్టుదల గలిగియుండెను, కాఁబట్టి వానికి నీవైదికములైనయజ్ఞ యాగాదికర్మములన్నియు నిష్టములు కాకుండెను. సనాతనధర్మమందుఁ గూడ నహింసాతత్త్వముయొక్క యుచితమైన యుపదేశము చేయఁబడియే యుండెను; కనుక లోకులకు హింసాయుక్తములైన యజ్ఞములయందు మెల్లమెల్లగా మిక్కిలి క్రౌర్యము కలుగుటకు నారంభమయ్యెను. ఈరెండు క్రొత్తధర్మములయొక్క ప్రచారము హెచ్చిపోవుటయే దీనియొక్క ఫలితమయ్యెను. ఈధర్మములు ప్రాచీనతీర్థస్నానములు వ్రతములు మొదలుగాఁగల విషయములయందుఁ గూడఁ దమ యనాదరభావమును బ్రకటించెను. బుద్ధుఁ డొక సమయమునఁ దీర్థములయందు మునుఁగుటవలనఁ బుణ్యమోక్షములు వచ్చునేని కప్పగూడఁ బుణ్యమోక్షములను జెందునని చెప్పెను. ఇట్లు చెప్పి యతఁడు కాశ్యపుఁడనియెడు నొక బ్రాహ్మణుని దీర్థస్నానమునుండి మరలించెను. ఈప్రకారముగా సనాతనధర్మముయొక్క మతములయందును బూజనీయ వ్యక్తులయందును ననాదరభావముయొక్క ప్రచారము జేసి యీక్రొత్తధర్మములు తమ్ము వృద్ధిచేసికొనుచుండెను. సనాతనధర్మము మీఁదఁ గావింపఁబడిన యీముట్టడి భారతవాసుల యితిహాసమున మొదటిదైయుండెనని జ్ఞప్తి యుంచుకొనవలయును.

బౌద్ధులయు జైనులయు ధర్మము ప్రసరించినందువలన, సనాతనధర్మముయొక్క యొక ప్రధానభాగముమీఁదఁ దిరుగుబాటు సంభవించెను. చాతుర్వర్ణ్యసంస్థ సనాతనధర్మమునకు నొక్క ప్రధానాంగమై యున్నది. బౌద్ధధర్మము, జైనధర్మముగూడఁ నీవ్యవస్థను ద్యజించినవి. అన్నిజాతులయందును బౌద్ధసన్న్యాసులుండుటకు మొదలిడిరి. అందఱు నొకచోటనే భోజనము చేయనారంభించిరి. కాశ్యపుఁడను బ్రాహ్మణుఁడును, ఉప్పలి యను మంగలియు బౌద్ధసన్న్యాసులై సర్వసాధారణమైన యాదరభావమునకుఁ బాత్రతను బడయనారంభించిరి. చాతుర్వర్ణ్యముయొక్క ప్రాచీనమైన నియమముల నట్లేయుంచి, మోక్షధర్మమునందు నందఱకు సమానమైన యధికారము నిచ్చుటకు శ్రీకృష్ణుఁడు గావించిన ప్రసిద్ధమైన వ్యవస్థ

(స శే.)

మన్నారుదాసవిలాసనాటకము

—: పీఠిక :—

ఈనాటకమును రంగాజమ్మ యనుస్త్రీ రచియించెను. ఇందుఁ గథానాయకుఁడు తంజాపురీనాయకుఁ డగు విజయరాఘవనాయఁకుఁడు. ఈయన విజయవిలాసాదికృతిపతిభర్తయు, వాల్మీకిచరిత్రాదికృతికర్తయు నైన రఘునాథనాయఁకుని కొమారుఁడు. మన్నారుకోవెలలో వేంచేసియున్న శ్రీరాజగోపాలస్వామి రఘునాథనాయకుని యిష్టదైవము. ఈదేవునకు మన్నారుస్వామి యను పేరుగూడఁ గలదు. మన్నారుస్వామి ప్రసాదముచేఁ బుట్టుటవలన నీతనికి మన్నారుదాసుఁ డనుబిరుదము కలిగెను. ఈయనయే తంజావురరాజ్యము నేలిన యాంధ్రరాజులలోఁ గడపటివాఁ డని చెప్పవచ్చును. ఈతఁడు మధురాపురరా జగు చొక్కనాథనాయఁకునితో యుద్ధము చేసి క్రీ. 1674 సంవత్సరప్రాంతమందు నిహతుఁడయ్యెను. మఱి రెండేండ్లకు శివాజీ తమ్ముఁడైన ఎక్కోజీ (వెంకాజీ) యీదేశము నాక్రమించి దక్షిణదేశమందు మహారాష్ట్రరాజ్యమును స్థాపించెను. విజయరాఘవనాయఁకుఁడు క్రీ. 1633 సంవత్సరమందుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడైనట్లును జనిపోవునప్పటికి 80 సంవత్సరములవయసుగలవాఁడైనట్లును గ్రంథాంతరములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఈనాటకము క్రీ. 1660 ప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండెనేమో.

రంగాజమ్మ మన్నారుదాసవిలాసము, ఉషాపరిణయము నను రెండు ప్రబంధములుగూడ రచించెను. ఆకాలమందుఁ, దంజాపురాస్థానకవులలోఁ బెక్కండ్రు స్త్రీలుగూడ నుండిరి. చంపకవల్లి, కస్తూరి, అంబుజవల్లి, శశిరేఖ, మోహనమూర్తి, కృష్ణాజి, అలమేలు, సీత, మదనరేఖ మొదలగు పేళ్ళు గ్రంథాంతరములందుఁ గాన్పించుచున్నవి. వీరందఱు నాయారాజుల యుంపుడుకత్తెలై యుందురని యూహింపఁదగి యున్నది.

రఘునాథనాయఁకుఁడు విద్వత్కవి. పెక్కుగ్రంథములు రచించెను. విజయరాఘవనాయఁకుఁడు గూడ రఘునాథాభ్యుదయాది గ్రంథములు కొన్ని రచియించినట్లును, విద్యావినోది యైనట్లును గనుపట్టుచున్నది.

ఆకాలమందు యక్షగాననాటకము లనేకములు పుట్టినవి. సర్ఫోజీసరస్వతీమహాలులో "ప్రాకృత తెలుగులిపి నాటకాలు" అను శీర్షిక క్రింద

247 గ్రంథము లుదాహరింపఁబడినవి. వీనిలోఁ బెక్కులు తెనుఁగు నాటకములే. విజయరాఘవకృత రఘునాథాభ్యుదయము, కామరుసు వేంకటపతి సోమయాజి రచిత విజయరాఘవచంద్రికావిహారము, కోనేటి దీక్షితవిరచిత విజయరాఘవకల్యాణము మొదలగు తెనుఁగు నాటకములును, యజ్ఞనారాయణదీక్షితోక్త రఘునాథవిలాసాది సంస్కృతనాటకములును గలవు.

సంస్కృతనాటకములఁ బోలిన పద్యగద్యాత్మక లాంధ్రనాటకము లిటీవల వెలసినవి, గాని, పూర్వము తెలుఁగునాటకము లన్నియు యక్షగాన రూపములుగానేయున్నవి. ఈదేశమందుఁ బూర్వకాలమునఁ బ్రదర్శింపఁబడుచుండిన పారిజాతాపహరణనాటకము, ప్రహ్లాదనాటకము మొదలైన వీథి నాటకము లిట్టివే. తంజావూరినాటకములు గూడ నీరీతివే. రాజభవనమందు నాట్యరంగ మొకటి యుండినట్లును నందీనాటకము లప్పుడప్పుడు ప్రదర్శింపఁబడుచుండినట్లును గనఁబడుచున్నది. రఘునాథాభ్యుదయనాటకము రఘునాథనాయకుని యెదుట నాడఁబడినదఁట.

ఈనాటకములకవిత్వము ద్విపదలు, దరువులు, వచనములునను మూఁడువిధములుగా నుండును. వీని శైలి ప్రబంధశైలికంటెఁ దేలిక. వీనియందు దేశీయవేషభాషలు నాచారవ్యవహారములును సందర్భోచితముగా వర్ణింపఁబడినవి. హాస్యరస మొక్కటి విశేషము.

ఈనాటకమునందు లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములు కొన్ని గలవు. అవి తఱచుగా హాస్యరసప్రధానము లగువచనభాగములందే యున్నవి. ఇది ప్రౌఢకావ్యములలో నెన్నఁదగినది కాకపోయినను దేశచరిత్రపరిశోధనకును భాషాచరిత్రపరిశోధనకు నుపయోగించును గావునను శ్రీకవిత్వ మగుటచేతను బండితాదరము నొందకపోదని నమ్ముచున్నాము.

జ. రామయ్య.

సకలవిద్యోద్దేశము.

లోకహితముగా అకు కేలదీసింహాసనాధీశ్వరుఁ డయిన బసవేంద్రభూమిరమణుఁడు రచించిన శివతత్త్వరత్నాకరమునందు సకలవిద్యోద్దేశమను విషయసూచిక సంగ్రహముగ మిట వ్రాయఁబడుచున్నది.

“స్వామీ! చక్షురాదిబహిరింద్రియములకు గోచరించు వస్తుజాతమంతయు నెన్నివిధములు? దేనినుండి పుట్టినది? దానికిఁ బ్రమాణమును, రూపమును నిరూపించి చెప్పవలయును.” అని సోమశేఖరుఁ డను కుమారుఁడు బసవేంద్రు నడుగఁగాఁ జెప్పుచున్నాఁడు. “పుత్రా నీబుద్ధి సూక్ష్మదర్శిని కాన దుర్బోధమగు నీవిషయమునఁ బ్రవర్తించుచున్నది. కావునఁ బ్రత్యుత్తరము వినుము. సమస్తవిద్యలను బరిశీలించి యర్థమును విచారించి వాక్ప్రౌఢిచే శివతత్త్వరత్నాకర మనుకృతిరచించితిని” అనిన “దేవా! తాము పరిశీలించిన విద్యలన్నియు నెన్ని?” అని పుత్రుఁ డడిగెను. అది విని యీక్రిందిరీతిని విద్యావివరణము తండ్రి చేయుచున్నాఁడు.

అష్టాదశమహావిద్యలు.

మహావిద్యలు పదునెనిమిది, అంగములారు, వేదములు నాల్గు, మీమాంస, న్యాయవిస్తరము, పురాణము, ధర్మశాస్త్రము, నివి చతుర్దశవిద్యలు. ఆయుర్వేదము, ధనుర్వేదము, గాంధర్వము, అర్థశాస్త్రమునునియు పవేదములు నాలుగు పిమ్మటఁ జెప్పంబడినవి. ఈపదునెనిమిది భిన్నమార్గములు గలవిద్యలకు నాదికర్త సాక్షాచ్ఛూలపాణి యని వేదప్రమాణము.

వేదములు:—ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అథర్వణవేదము నని నాలుగు. ఉపనిషత్తులకు వేదశిరస్సులని ప్రఖ్యాతి.

ఉపనిషత్తులు:—శ్రీరుద్ర, బృహదారణ్య, శ్వేతాశ్వతర, ముండక, కైవల్య, కాలాగ్నిరుద్ర, కఠవల్లి, బాష్కల, హంస, పరమహంస, బ్రహ్మనారాయణ, కాత్యాయన, బ్రహ్మబిందు, ఆరుణి, అమృతబిందు, పంచబ్రహ్మ, జాబాల, తేజోబిందు, ముద్గల, బోధాయనీయ, చర్చి, శ్రవణ, పరాక్రమ, ప్రాత్య, శౌనకీయ, శివసంకల్ప, ఆసురాయణ, మైత్రాయణీయ, వాజసనేయ సాంఖ్యాయనీయాదులు.

వేదాంగములు:—శిక్ష, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము, ఛందము నవునవియారు.

ఉపాంగములు:— మీమాంస, న్యాయశాస్త్రము, పురాణము, స్మృతి, యీనాలు నుపాంగములు. ఆయుర్వేదము, అర్థవేదము, ధనుర్వేదము, గాంధర్వవేదము ననునాలు గుపవేదములు.

మీమాంస; న్యాయస్మృతికర్తలు:—మీమాంస పూర్వమీమాంసయనియు, నుత్తరమీమాంసయనియు రెండుతెఱఁగులు. తర్కముగూడ న్యాయకాణాద భేదములచే రెండువిధములు. స్మృతులును ఉపస్మృతులును బదునెనిమిది, పదునెనిమిదివిధములు. వేదమార్గానుసారముగ మనువు బృహస్పతి దక్షుఁడు గౌతముఁడు యముఁడు అంగిరసుఁడు ప్రచేతసుఁడు శాతాతపుఁడు పరాశరుఁడు సంవర్తుఁడు ఉశనసుఁడు శంఖుఁడు లిఖితుఁడు అత్రి విష్ణువు ఆపస్తంబుఁడు హారీతుఁడు నను నియమవ్రతులైన మునులు పదునెనమండ్రు వీనికర్తలు. కావున నీపదునెనిమిది స్మృతులయందును వారివారి నామములు చిహ్నితములై యున్నవి.

ఉపస్మృతికర్తలు:—జాబాలి నాచికేతుఁడు స్కందుఁడు లౌగాక్షి కశ్యపుఁడు వ్యాసుఁడు సనత్కుమారుఁడు శంతనుఁడు జనకుఁడు క్రతువు కాత్యాయనుఁడు జాతుకర్ణుఁడు కపింజలుఁడు బోధాయనుఁడు కాణాదుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు పైఠీనసి గోభిలుఁడు వీరుపదునెనమండ్రు. వీరిపేరులు నానాయుపస్మృతులయం దంకితములై యున్నవి.

అష్టాదశపురాణములు:—బ్రాహ్మము పాద్మము వైష్ణవము శైవము భాగవతము నారదీయము మార్కండేయము ఆగ్నేయము భవిష్యత్తు బ్రహ్మకైవర్తము లైంగము వారాహము స్కాందము వామనము కౌర్మము మాత్స్యము గారుడము బ్రహ్మాండము ననునవి పదునెనిమిదిపురాణములు.

ఉపపురాణములు:—సనత్కుమారము, నారసింహము కుమారస్వామి చేరచింపఁబడినస్కాందము నందికృతమగు శివధర్మము దుర్వాసకృతమును నారదీయము కాపిలము మానవము ఉశనసము బ్రహ్మాండము వారుణము కాళీపురాణము కాలకంఠము వాసిష్ఠము లైంగము మాహేశ్వరము సాంబపురాణము పారాశరము మారీచము భార్గవము నివియన్నియు బ్రహ్మజ్ఞానమును గలిగించునవి.

ఆగమములు:—శివప్రోక్తము లైనవి యిరువదియెనిమిది తంత్రములు. అవియే శివాగమములు. అవి యెవ్వనగా కామిక యోగజ; చింత్య

కారణ అజిత దీప్త సూక్ష్మ సహస్ర అంశుమంత విజయ విశ్వాస స్వాయంభువ అనల వీర రౌరవ భాకుట్టములును విమల చంద్రజ్ఞాన బింబ లలిత సిద్ధ సంతాన పరమేశ్వర కిరణ వాతులములును ననునవి. మఱియునిట్లే శివప్రోక్తములగు ననేకతంత్రములు గలవు. వానిలోఁ గొన్ని మహామాయాశంబరము యోగినీజాలశంబరము తత్త్వశంబరము భైరవాష్టకము బహురూపాష్టకము యామలాష్టకము చంద్రజ్ఞానము వాసుకి మహాసమ్మోహనము మహోచ్ఛుష్మ మహాదేవ వాతులవాతులోత్తరములు, హృద్భేద మాతృభేద గుహ్యతంత్ర కామికములు కలపాద కలాసార కుంజికామాయోత్తర వీణా త్రోతల త్రోతలోత్తరములు పంచామృతరూపభేద భూతోడ్డామర కులాసార కులోడ్డీశ కులచూడామణులును సర్వజ్ఞానోత్తమ మహాశివమత మహాలక్ష్మీమత సిద్ధయోగీశ్వరమత కుహూపికామత రూపికామత సర్వవీరమత విమలామత పూర్వ పశ్చిమ దాక్షిణ్య ఉత్తర నిరుత్తరములు వైశేషికము జ్ఞానము వీరయోగము అరుణేశ మోహనేశ విశుద్ధేశ్వరములు, ననునవియు మఱియునితరములు కోట్లకొలఁది సర్వజ్ఞానాకరములు శివప్రణీతములుకలవు. వైఖానసము పాంచరాత్రము భాగవతమునను వైష్ణవదర్శనములు తంత్రజ్ఞులచేత మూఁడువిధములుగాఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. ఖిలము ఖిలాధికారము పూర్వతంత్రము ఉత్తరతంత్రము వాసాధికరణము చిత్రాధికరణము ప్రతిగ్రహము అధికారము నని మునిప్రణీతములైన యెనిమిది సంహితలు; ప్రథమతంత్రము ఉత్తరము విష్ణుతంత్రము ఆత్రేయతంత్రము నని నాలుగు తంత్రములు. సంతాన కాశ్యపీయ తర్కజ్ఞాన, జయవీరసంజ్ఞానంద విజయ విజిత సత్య ఆంగీరస పంచకాండములును మొదలైన వైష్ణవసంహితలు పెక్కులు గలవు.

ఇంక నానాప్రయోగకారిణులు, మహాశ్చర్యకారిణులు నగు అఱువదినాలుగు తంత్రములు చతుష్షష్టికళలకును విద్యలకును మూలభూతములైనవి కలవు. అవి యెవియన:—

అవ్యాజపాలిని, రాజ్యలక్ష్మీప్రసాదకము, సర్వసామ్రాజ్య, అంగారగమన, రాజ్యోపాంగేశి, శ్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రహర్షరాజ, ధీర, గ్రామపాలన, జీవిని, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ, ప్రథాలక్ష్మీప్రయోగ తోయలక్ష్మీప్రయోగగంధలక్ష్మీప్రయోగ పుష్పలక్ష్మీప్రయోగ, కామరూప, కలాజీవనిక, కుంజకంబల, కనకప్రయోగ,

బోధినీ, సత్యలక్ష్మీప్రయోగ, పాదుకా, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ, ఖేటక, చాప, లేప, శల్య, భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మణిస్థానప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దినీ, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దల, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాదిప్రయోగ, గజ, వాజి, గోరక్షక, నూపలేఖ, పృథివి, ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, శుల్క, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, జీవిని, గిరి, వన, స్థానాపత్యప్రయోగ, శ్రీసర్వదర్శిని, విఘ్నవిచ్ఛేద, భారత, శృంగవాద్యప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, దాహిని, మారణి, ద్వేషిణి, ఆకర్షణి ఉచ్చాటన, తోషిణి, శ్రీసర్వదండిని, తంత్రములు. ఇవి మంత్రయంత్రాత్మకములై రాజ్యలక్ష్మీప్రసాదమువలన స్మరించినంతన సిద్ధించును. ఇట్లే యథాక్రమముగా విద్యలకును పేరులను దెలిసికొనవలయును.

ఇదియంతయు విని పుత్త్రుఁడు గురువు నడుగుచున్నాఁడు. తండ్రీ! నానావిధములగు విద్యలపేరులు వినినపిమ్మట బహుమార్గములుగల యీవిద్యల స్వరూపములను దెలిసికొనఁ గుతూహలపడుచున్నాఁడను" అనవుడు గురువు చెప్పుచున్నాఁడు.

ఋగ్వేదము రురుమృగవర్ణమును కుంచితశ్మశ్రుకేశములును రెండు మూరలుపొడుగు విగ్రహమునుగలది. ఈఋగ్వేదమున కేడుభేదములుగలవు.

యజుర్వేదము కృశమును, స్థూలమును తామ్రవర్ణమునుగలిగి, కపాలమునుబట్టుకొని కాంచనాభులతో నయిదుమూరల పొడవు విగ్రహము గలది. దీనిలో నెనుబదియాఱు భేదములు గలవు.

సామవేదము శుచియై పట్టుబట్టకట్టుకొని దండము ధరించి యెప్పుడును బూవులమాలలు వైచుకొని, చర్మవంతముగ నాఱుమూరల ప్రమాణము గలిగి యుండును. ఈవేదమాదిత్యవర్ణము గలది. దీనిలో వేయిభేదములుగలవు. అథర్వణవేదము కృష్ణవర్ణము కామరూపము క్షుద్రకర్మము స్వదారపరితోషణము పరదారరతము గలిగి తొమ్మిదిభేదముల నొప్పును.

విధి అర్థవాదము మంత్రము ననుభేదములవలన అన్నివేదములకును భేదములు తెలియఁదగినవి. విధియనునది రాజాజ్ఞవలెనే ధర్మమును స్వతంత్రముగాఁ బ్రవర్తింపఁ జేయుచున్నది.

వేదములు మరలఁ బూర్వభాగము నుత్తరభాగము నని రెండువిధములుగా భాగింపఁబడినవి. అందుఁ బూర్వభాగము కర్మప్రతిపాదకము, ఉత్తరభాగ ముపనిషత్తులు. బ్రహ్మమును బోధించుటచేత బ్రహ్మకాం

డ మనియును బిలువఁబడును. భస్మరుద్రాక్షాది ధారణము జ్ఞానదాయకము. ఈచతుర్వేదములకును నాలు గుపవేదములు గలవు. ఋగ్వేదమున కుపవేద మాయుర్వేదము. యజుర్వేదమున కుపవేదము ధనుర్వేదము. సామమునకు గాంధర్వవేదము. అథర్వణమున కర్థశాస్త్రము. హేతు లింగౌషధములచేత నారోగ్యసాధనమైన దాయుర్వేదము, ధర్మార్థకామములను మూఁడు పురుషార్థములచేత నాయుర్వేదమును నరులు తెలిసికొనఁదగినది. విరోధులను నివారించునది ధనుర్వేదము. సప్తస్వరభేదములు గలవి సామగాంధర్వవేదములు. దక్షిణ ఆజ్య పురోడాశ చరుసంపాదనాదులచే నన్నపానాదిప్రదాన మఖతత్పర మర్థవేదము. దానిఫలము చతుర్వర్గపురుషార్థ మని తెలియవలయును.

షడంగలక్షణములు:—శిక్షాదులైన యాఅంగములకును వేదమందుపయోగము. స్పష్టముగా వేదోచ్చారణలక్షణమును శిక్షించునది శిక్ష. సంహితాపదలక్షణమును దెలుపునది వ్యాకరణము. స్ఫుటముగాఁ బదనిర్వచనముచేయునది నిరుక్తము. వైదికకర్మలకుఁ గాలనిర్ణయముం జేయునది జ్యోతిశ్శాస్త్రము. కర్మప్రయోగముల క్రమముం దెలుపునది కల్పము. మంత్రాక్షరముల సంఖ్యను దెలుపునది ఛందస్సు. వేదములకు ఛందస్సు పాదములు, కల్పము చేతులు, వ్యాకరణము ముఖము, శిక్ష నాశిక, జ్యోతిషము నేత్రములు, నిరుక్తము శ్రోత్రములు.

ఉపాంగములు:—ఉపాంగములు నాలుగింటి యుపయోగమును షడంగములవలెనే చెప్పఁబడుచున్నది. అందు మీమాంస వేదార్థవిచారణపరాయణము. ఆమీమాంస పూర్వోత్తరభేదములచే రెండువిధములు. ఆపూర్వమీమాంస కర్మప్రతిపాదకమగుటచేతఁ గర్మమీమాంసయందురు. ఉత్తరమీమాంసపరబ్రహ్మవిచారణకుఁ గారణమగుటచే బ్రహ్మమీమాంసయందురు. యుక్తులచేఁ బదార్థముల తత్త్వనిర్ధారణముఁ జేయునది న్యాయము. అది న్యాయము కాణాదము నని రెండువిధములు. గౌతమప్రణీతమైనదిన్యాయము, కణాదమునిచేతఁ జెప్పఁబడినదికాణాదము. శివప్రసాదమువలన వేదములందలి నష్టభాగములను వ్యాసుఁడుప్రకాశము చేసెను. మఱియు నావ్యాసుఁడే పురుషార్థసాధనములైన ప్రధానములగు పదునెనిమిది పురాణములను గథారూపమున రచియించెను. పదునెనిమిది యుపపురాణములు

వ్యాసమునిచేతను నితరమహాత్ములచేతను రచియింపఁబడిన సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము వంశానుచరితమునను లక్షణములతోఁగూడినవి వర్ణాశ్రమానురూపముగ ధర్మాధర్మములను విభజించుచు ధర్మశాస్త్రములందుఁ జెప్పఁబడిన ధర్మముల నియమించుచున్నవి.

ఆగమస్వరూపము:—శివునివక్త్రమునుండి వచ్చి గిరిజాముఖమునఁ బ్రవేశించినవి గావున వాసుదేవునిచేత వాని కాగమము లని పేరిడఁబడెను. అవి క్రియాపాద, యోగపాద, చర్యాపాద, జ్ఞానపాదము లనునవి నానావిధాగమములందు నాలుగు ముఖ్యపాదములు. క్రియాపాదమునందు ఆత్మయొక్క నిత్యకర్మలు పశుత్వనాశనము శివత్త్వము నిత్యాదులను బ్రతిపాదించును. యోగపాదము మంత్ర, లయ, హఠ రాజాభిధానములచే నాలుగువిధములు. అవి యీశ్వరునియందు చిత్తసంధానరూపమును దెల్పును. జపమాలాలక్షణము, స్కందుఁడు, నంది వీరలరూపములు ప్రాయశ్చిత్తాదికర్మములు చర్యాపాదమునం గలవు. పతి, పశు, పాశము లను మూఁడు జ్ఞానపాదమునందుఁ జెప్పఁబడినవి. పతి, కుండలినీ, మాయా, పశు, పాశ, దీక్ష లనునవి యాగమములం దాఱుపదార్థములు కీర్తింపఁబడుచున్నవి. ప్రధానాగమములలోనుండి పుట్టిన యుపాగమములు లెక్కలేనివి గలవు. అందుఁ గొన్ని బహుమత ప్రవర్తకములైనవి మఱికొన్ని మూలతత్త్వమునే పొందినవి.

7 చతుష్షష్టికళలు.

ఇతిహాసము, ఆగమము, కావ్యాలంకారనాటకములు, గాయకత్వ, కవిత్వ, కామశాస్త్ర, దురోదరములు, దేశభాషాలిపిజ్ఞానము, లిపికర్మ, వాచనము, గణకము, వ్యవహారము, స్వరశాస్త్రము, శాకున, సాముద్రిక, రత్నశాస్త్ర గజాశ్వరథాకౌశలములు మల్లశాస్త్ర, సూపకర్మ, వృక్షదోహదములు, గంధవాద, ధాతువాద, ఖనివాద, రసవాద, బిలవాదములు అగ్నిస్తంభ, ఖడ్గస్తంభ, జలస్తంభ, వాచస్తంభ, వయస్తంభములు వశము, ఆకర్షణము, మోహనము, విద్వేషణము, ఉచ్చాటన, మారణ, కాలవంచన, పరకాయప్రవేశములు, పాదుకాసిద్ధి, వాక్సిద్ధి, ఘుటికాసిద్ధి, ఐంద్రజాలికము, అంజనముపరదృష్టివంచనము, స్వరవంచనము మణి, మంత్ర ఔషధసిద్ధులు చోరకర్మము, చిత్ర లోహాశ్మ మృద్దారువేణుకర్మములు చర్మకర్మవస్త్రకర్మములు అదృశ్యకరణ, దన్తికరణ మృగయావిధులు, వాణిజ్య పాశుపాల్యములు కృషి, ఆసవకర్మము లావకుక్కుట మేషాదియుద్ధకారక కౌశలము లని యఱువదినాలుగు కళలు.

శబ్దలక్షణసంగ్రహము

—విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు—

ఆంధ్రభాషయందు నిర్దుష్టమును సరళమును బటుత్వ మగు శైలిని వచనరచనము గావించి యాంధ్రుల కృతజ్ఞతం జూఱగొన్నవారిలో మొట్ట మొదటివారు కీ. శే. శ్రీమాన్ పరవస్తు చిన్నయ్యసూరిగారు. వీరు రచించిన నీతిచంద్రిక యిప్పటికిని భాషాభిలాషుల కరంబుల నలంకరించుచునే యున్నది. శ్రీసూరిగారు భాష కొనర్చిన మహోపకారములలో నీతిచంద్రిక, బాలవ్యాకరణమును ప్రధానములు. బాలవ్యాకరణము పూర్వలక్షణగ్రంథముల కవిరుద్ధమై బహుళప్రమాణశబ్దరూపముల నిష్పత్తి నెఱింగించును. శ్రీసూరిగా రాంధ్రభాషకు జీవాతుప్రాయ మగు నొక నిఘంటురాజమును రచింపనెంచి కొన్నిభాగములను బూర్తిచేసిరే కాని యామహాగ్రంథము పూర్తికాకముందే వారు పరమపద మందిరి. (ఆనిఘంటువ్రాతప్రతి ప్రస్తుతము శ్రీ శ్రీ పిఠాపురము మహారాజాగారికడ నున్నది.) ప్రస్తుతము సూరిగారియశఃకాయమున కంగములుగా నిలిచినవి యీసూరిగారి గ్రంథములే యని యెల్లరెఱింగిన విషయమే. శ్రీసూరిగారి జీవితచారిత్ర మింతవఱకెక్కడను సమగ్రముగాఁ బ్రకటింపఁబడలేదు. సుమారు నాలుగేండ్లకు ముందు ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రికయందు సంగ్రహముగా మాత్రము ముద్రింపఁబడినది. ఆచరిత్రము శ్రీసూరిగారి రెండవకోడలికి సోదరు లగు ఆసూరి భాష్యకారులు అయ్యగారిచే వ్రాయఁబడిన చిన్నలేఖ నాధారముచేసికొని ప్రకటింపఁబడినది. ఆచరిత్రమందు శ్రీసూరిగారు మదరాసు నార్మల్ స్కూలు (ప్రస్తుత మదియే ప్రసిడెన్సీకాలేజి) నందుఁ బ్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులుగా నుండి రనియు పురాణము హయగ్రీవశాస్త్రులుగారు వీరిసహోపాధ్యాయు లనియు శబ్దరత్నాకరనిఘంటునిర్మాత లగు బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారు వీరి శిష్యులనియుఁ దెలియుచున్నది. శ్రీసూరిగారి పాండిత్యాతిశయము కాశీ మొదలగు స్థలములందలి మహాపండితులచే స్థిరపఱుపఁబడిన తరువాత దొరతనమువారు సూరిగారికి స్వర్ణకంకణముకూడ బహూకరించి రని యాచరిత్రవలనఁ దెలియుచున్నది. లేఖవ్రాసిన భాష్యకారులయ్యగారు లేఖవ్రాయుకాలమున కించుమించుగా నెబ్బదియై

ఏండ్ల వయస్సు గలవారు. సూరిగారికి సన్నిహితబంధువులు, సూరిగారిని బాగుగ నెఱింగినవారుఁ గావున వారి వ్రాత ప్రమాణమే యని యంగీకరింపక తీఱదుగదా? దీనినిబట్టి బ్రః శ్రీ కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రులుగారు బాలవ్యాకరణగుప్తార్థప్రకాశికయందుఁ బ్రకటించిన యుక్తులకెల్ల జలాంజలినీయక తప్పదు. శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రిగారు స్వపాండిత్య ప్రకర్షమున గొప్పగొప్పయుక్తులను బ్రకటించిరే కాని వారికి వాస్తవచరిత్ర మించుకంతయుఁ దెలియలేదని నమ్ముట కాధారములు గలవు. వాని నెల్ల నిటఁ జర్చించుట కాలహరణమగును. ప్రకృతాంశమునకు వత్తము.

శ్రీసూరిగారి గ్రంథములు మూఁడే యగపడుచున్నవి. రచించినవియు మూఁడేయని యందఱకు నమ్మిక. బాలవ్యాకరణమునకు మూలమగు సంస్కృతభాషాత్మక మగుసూత్రములరచించితి నని శ్రీసూరిగారే వ్రాసికొని యుండిరిగాని యాగ్రంథ మెవ్వరు నెఱుఁగరు. అవి యెక్కడ నశించిపదో? లేక కాలగర్భమున నడంగి యున్నదో?

ఈవిషయ మిట్లుండ "శబ్దలక్షణ సంగ్రహ మను నేకవ్యాకరణ సూత్రగ్రంథము సూరిగారిచేత రచింపఁబడినదిగా నగపడుచున్నది. ఇది ఓ. వై. శ్రీ దొరసామయ్యగారిచే 1902 వ సంవత్సరమునఁ బ్రకటింపఁబడినది. కానిభాషాపరిచితుల కనేకుల కీగ్రంథము నునికియే తెలియదు. ఇది కేవలము సూత్రాత్మకము. ఆంధ్రభాషామయము. ఇట్టి సూత్రగ్రంథముండఁగా దీనినే వివరింపక సూరిగారు బాలవ్యాకరణము నేల రచింపవలసి వచ్చెనో యని సంశయ మునయించుచున్నది. ఇది సూరిగారిచే రచింపఁబడినది కాదందుమా దీని వ్రాతప్రతియే కావలయును సూరిగారి సజాతీయు లొకరికడఁ జూచితి మని మః శ్రీకొత్తపల్లి సూర్యరావుగారు చెప్పియున్నారు. కావున బాగుగ [illegible] యే యిదమిత్థమని నిర్ణయింప వలనుగాదు.

సూరిగారు బాలవ్యాకరణపీఠికయందును గ్రంథాంతమందలి పద్య [illegible] ను బాలవ్యాకరణమునకు మూలముగ సంస్కృతసూత్రములు స్వరచితములు గలవని చెప్పియున్నారు. "పెక్కులక్షణములు పలుమాఱు సావధానముగాఁ బరిశీలించి రచనాప్రణాళిక నిర్ణయించికొని నానేర్పుకొలఁదిని సంస్కృతభాషతో సూత్రగ్రంథ మొకటి కావించితిని.

పీఠిక.

క. మునుమదుపజ్ఞం బగునుం, దనరిన వ్యాకృతిని సూత్రతతి యొక్కట్లొంతం
దెనిఁగించి యిది ఘటించితి, ననయము బాలావబోధమగు భంగిఁ దగన్.

క. తెనుఁగునకు శబ్దలక్షణ, మనయం బరయంగ వేడ్కనందిన వారల్
తనరఁగ నీ వ్యాకరణం, బున మూలం బయినకృతిని బోలఁగనఁపగున్.

ఈయవి బాలవ్యాకరణము చివరిపద్యములు. వీనివలన బాలవ్యాకరణమునకు మూలము సంస్కృతసూత్రము లని స్పష్టమగుచున్నది గదా? ప్రకృతశబ్దలక్షణసంగ్రహము సూరిగారిచే విరచితమనుట కీవి ప్రబలానరోధము గల్పించుచున్నవి. బాలవ్యాకరణమూలమునకు దీనికిని సూత్రతతిత్వమునందుఁ దక్క సామ్య మేమాత్రమును లేదు. ఇంతియకాక శబ్దలక్షణసంగ్రహమందుఁ గొన్ని తెలుఁగుపద్యములును రెండు సంస్కృత శ్లోకములును గలవు బాలవ్యాకరణమునందుఁ గూడఁ గొన్ని తెలుఁగుపద్యములును నొక సంస్కృతశ్లోకమును గలవు. వానినెల్ల సరిపోల్చి చూచిన శైలిలో విశేషభేద మగపడుచున్నది. చిత్తగింపుఁడు.

శ్లో. కరోదరధృతోద్భూత వనజాతౌ సనాతనౌ
శేషాద్రిశేఖర త్వాదచ్ఛాయౌ జాయాంపతీ స్తుమః.

శ్లో. పూర్వేషాం లక్ష్మలక్ష్యాణి విక్షృతే స్వీయభూరిశః
క్రియతే బాలబోధాయ శబ్దలక్షణసంగ్రహః. (శబ్దా)

శ్లో. శ్రీస్తనాంచితకస్తూరీపంకసంకలితోరసే
పంకజాక్షాయ నాథాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్. (బాలవ్యాకర)

క. శ్రీచరణ సరోరుహలా, క్షాచారు విశాలవక్ష సంశ్రితజనర
క్షాచరణదక్షుమప్పని, శాచరకులశిక్షు శేషశైలాధ్యక్షు. (శబ్దద్వితీయపరి)

క. శ్రీగృహమేధికి నతనిధి, కాగమవేద్యునకుఁ ద్రిభువనారాధ్యునకున్
భోగాపవర్గదాయికి, నాగాధిపశాయి కంజనాధరపతికిన్. (శబ్ద. 3పు)

క. శ్రీనయనోత్పల శీతల, భానుఁడు కలుషాంధకారభానుఁడు గరుణా
ధీనుండాశ్రితశుభసం, ధానుండధ్యుషితశేషధరసానుఁడొగిన్. (శబ్ద రప)

క. శ్రీలోచనాంజనాంక, శ్రీలలితాధరుని చేతఁ జిరభద్రగుణ
శ్రీలుని చేతన్ దీనక్ర, పాలుని చేతన్వృషాద్రిపాలుని చేతన్. (శబ్ద. ౫ పరి)

క. మానితపు నడకపేఁమి, మానసమునకింపుఁ బెంప మనుసంచేకన్

బోనిడి నీరసనీరము, జానుగ క్షీరంబుగొనుట సహజముకాదే. బాల.

క. శ్రీలతసం ప్రాఁకయి నృప, శైలంబున వెలసి తనదుచాయకెలయు ధన్యాళిసగమాన్చికోర్కులు,చాలంగా నొసఁగుకల్పసాలముఁగొలుతున్. (బాల)

క. అనయము లలితోక్తులతో, నెనరుపడంగూర్చి లక్ష్యయోజన మొప్పంగనుబాలవ్యాకరణాం, బనఁగాలక్షణమొనర్తు నాంధ్రంబునకున్. (బాల)

ఆ. దిక్ప్రవర్శనముగఁ దెలిపెద నిందు ల
క్షణముగానఁ బూర్వకవుల లక్ష్య
ములను లాఁతిలక్ష్యములఁ గాంచి తక్కుల
క్షణ మెఱింగికొనుఁడు చతురమతులు. (బాల)

బాలవ్యాకరణ మందలి చివరిపద్యము లిదివఱకే స్థలాంతరమున నుదాహరింపఁబడినవి. వీనిని బరిశీలించినవారికి రెంటికి భేదము స్పష్టముగ నగపడలేదా? శబ్దలక్షణ సంగ్రహమందలి పద్యములు కేవల సంస్కృతపదభూయిష్ఠములై కఠినప్రాసములు గలిగి క్లిష్టాంతయర్థసందర్భము కూడ సరిపడనివై వీనులకు వెగటుగ నున్నవి. బాలవ్యాకరణ మందలివో చక్కని తెలుఁగు పలుకుల నలరారుచు ముక్తులు మూటగట్టు నడక ప్రౌఢకల్పనములునుగలిగి రసముప్పతిలుచు హృదయంగమములుగా నున్నవి. నీతిచంద్రికలోని పద్యములం గూడఁ జూచినచో సూరిగారి కవితాశైలి స్పష్టముగనే తెలియును.

ఉ. శ్రీయనుమించు మించొలయ సేవకచాతకలోకమోదనం
ధాయకుఁడై యుదారకరుణారసవృష్టి దురాపతాపముల్
వాయఁగఁజేయుచు న్సకలవాంఛితసస్యము లుల్లసిల్లఁగాఁ
జేయుచు వేంకటాద్రిని వసించుఘనుం డిడుఁగాత భద్రముల్.

క. కరుణ తెఱంగున హరియెద, నిరవుకొని యఘాళి నొరయనీక యతని చే
నిరతము సంశ్రితజనులం, బరిరక్షింపించుతల్లి భజియింతు మదిన్.

చ. వనజభవాండభాండము లవారిగ నెవ్వని తుందకందరం
బున నొకమేల నింటరముఁ బొందక పొందుగ నిల్చునమ్మహా
త్ముని నిజభోగశయ్యనిడి పొత్తులకందువు నక్షు లాలనం
బొనరుచు సయ్యనంతుమహిమోన్నతుసన్నుతియింతు నిచ్చలున్.

గీ. నీతిలేనివాని నిందింత్రు లోకులు, లేదు సేగి లాఁతి లేకయున్నఁ
గానమానవుండు ఘనిక నయవిద్య, గడనసేయు మొదలఁగడఁగవలయు.

క. పసువంబు కలిమి వారతన, మరయుమి యనునట్టి వీనియందొకఁడొకఁడే
పోరయించుననర్థము నాఁ, బరఁగినచో నాల్గు చెప్పవలయునె చెప్పమా.

క. పలుసందియములఁ దొలఁచును, వెలయించు నగోచరార్థవిజ్ఞానము లో
కులకక్షి శాస్త్ర మయ్యది, యలవడ దెవ్వనికి వాఁడె యంధుఁడు జగతిన్.

చిత్తగించితిరా సూరిగారికవిత- బాలవ్యాకరణనీతిచంద్రికలందలి పద్యముల శైలిలో నేమాత్రమును భేద మగపడ లేదు. శబ్దలక్షణసంగ్రహ పద్యముల శైలికన్ననో వీనితోఁ బోలికయే లేదు.

కొందఱు కవులు తమ ప్రబంధములందు, ఉత్తరాశ్వాసాది పద్యమందలి కథాంశము ననుసరించి యందలి ప్రధానపదములు యద్విభక్త్యంతములో తద్విభక్త్యంతపదకలితములుగానే పూర్వాశ్వాసాంతపద్యములను ఆశ్వాసాదిని కృతిపతిసంబోధనపద్యములును రచించుట యొకనియమముగా నేర్పఱిచికొనిరి. ఈనియమము ననుసరించినవారు నన్నెచోడఁడు తిక్కనసోమయాజి పింగళిసూరన కేతన చిన్నకోటపెద్దన మొదలగువారు కొలఁదిమంది మాత్రమే కలరు. కాని యనేకు లీమార్గము నవలంబింప లేదు. ఈ నియమ మేలక్షణగ్రంథమందును జెప్పఁబడినట్లు గానరాదు. అయిన నీశబ్దలక్షణసంగ్రహమున దానికై యొకసూత్రము నిర్మింపఁబడినది.

"సరూపవిభక్తికనాయకవిశేషణంబులతోడ నాశ్వాసాంతంబునందును మీఁదం దదాదిని విశేష్యాంతంబులతోడను మంగళం బార్యు లభివర్ణింతురు. (ప్రకీర్ణక. ౧౫౦సూ)

ఈసూత్రము ననుసరించియే యిందలి ప్రతిపరిచ్ఛేదాదిని గలపద్యములందు విభక్తులు మార్పఁబడినవి. కాని వానికి వేనితోను సమన్వయము లేదు. సరిగదా వెక్కిరించినట్లుగూడ నగపడుచున్నవి. ప్రబంధములందు విభక్తులమార్పు కథాంశముతోఁ బొత్తుగలిసి హృద్యముగా నుండును. ఈ శబ్దలక్షణసంగ్రహమం దన్ననో కథలేదు. కృతిపతి లేఁడు. అవధారణ మన పరమే లేదు. ఇంక నీమార్పెందునకో తెలియదు. మఱియొక విశేషము. సూరిగారు వైష్ణవమతస్థులు చాత్తనితెగలోనివారు. వారు వైష్ణవమత సంప్రదాయానుసారముగా గ్రంథాది నిష్టదేవతాప్రార్థనము గావించి యు

న్నారు. బాలవ్యాకరణమందుఁ గేవలము వేంకటేశ్వరస్వామి నొక్కనిని మాత్రమే స్తుతించియున్నారు. నీతిచంద్రికాదిని గూడ వేంకటేశ్వరుని గేవల మొకపద్యముతో స్తుతించి పిదప లక్ష్మిని అనంతుని బూర్వకవులను స్తుతించియున్నారు. వైష్ణవమతమువారెల్ల శ్రీనారాయణదేవుని ప్రధానముగాను, లక్ష్మీదేవిని అప్రధానముగాను వర్ణింతురు. కాని లక్ష్మిని ప్రధానము గావింపరు. ఇది యామత సంప్రదాయము. శబ్దలక్షణసంగ్రహమందు దానికి విరుద్ధముగా మంగావేంకటేశ్వరు లని సంస్కృతశ్లోకముతో జంటగ ప్రధానముగా నుతింపఁబడిరి. కావున నీశ్లోకము సూరిగారిది కానేరదు. ఇంకను ద్వితీయపరిచ్ఛేదాదిపద్యమందు "నాగాధిపశాయి కంజనాధరపతికిన్" అని కలదు. అంజనపర్వతము గాని అంజనాపర్వతము గాదు. సూరిగా రిట్లు గణము కొఱకు తప్పులాడువారు గారు గదా?

ఆర్యులారా యిట్లు వ్రాసిన దానివలన శబ్దలక్షణసంగ్రహమందలి పద్యములు సూరిగారు రచించినవి కావని తేలినదిగదా? ఇఁక సూత్రములు గూడ సూరిగారివి కావని ఋజువుచేయుటకుఁ బ్రయత్నించెదను. హ్రస్వముమీఁది ఖండబిందువునకుఁ బూర్ణబిందువు వైకల్పికముగ నగును. సంజ్ఞా 14. దీర్ఘముమీఁద సాధ్యపూర్ణము లేదు సంజ్ఞ 15. ఇవి బాలవ్యాకరణమందలి సూత్రములు. ఖండంబునకుఁ బూర్ణంబగు. సంజ్ఞ 28. అంతటదీర్ఘంబునకుఁగాదు. సంజ్ఞ 29. ఇవి శబ్దలక్షణసంగ్రహమందలివి. బాలవ్యాకరణము సూత్రమందు హ్రస్వంబుమీఁదియను విశేషణము శబ్దలక్షణసంగ్రహమందు లేదు. బాలవ్యాకరణమందు దీర్ఘముమీఁది సాధ్యపూర్ణము నిషేధింపఁబడఁగా శబ్దలక్షణసంగ్రహమందు బిందుసామాన్యము నిషేధింపఁబడినది. ఆసూత్రమందలి "అంతట" శబ్దమున కవసరము గాన్పింపదు. "రా నసం బరంబగుచోనని యెఱుంగునది." శబ్ద. సంజ్ఞ 38.

ఈసూత్రము కేవల సంఖ్యాపూరకమే. సూత్రములందు "రాన్, అన్నను "పరం బగుచో" అన్నను సమానమే. సమానార్థకపదములందు లాఘవగౌరవవిచారణ మవసరము లేదని వైయాకరణసమయము, కావుననే బాలవ్యాకరణమందు స్పష్టప్రతిపత్త్యైకై బహుళముగ పరంబగు ననుపదమే ప్రయోగింపఁబడినది.

అనాదివిభక్తిచువర్ణములందు బహుళంబు శబ్ద. సంధి ౨ సూ.

ప్రథమేతరవిభక్తిశత్రర్థచువర్ణంబులం దున్నయుకారమునకు సంధి వైకల్పికముగా నగును. బా సంధి. సూ ౨.

బాలవ్యాకరణమందు శత్రర్థచువర్ణ మని విస్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడి ,,నగిం చటుగాక చెప్పినన్,, ఇత్యాదిస్థలములందలి చువర్ణకసంధి నిరసింపఁబడినది. శబ్దలక్షణసంగ్రహమం దన్నదో యీప్రయోగము గూడ సాధింపఁబడినది. ఈసూత్రమందలి బహుళగ్రహణమున కర్థమేమో?

కవివ్యవహారసిద్ధంబు గ్రాహ్యంబు. శ. సంధి ౪౧.

అదోషంబున కప్రయోగదోషంబు లే దని యార్యులు వక్కాణింత్రు. శ, సంజ్ఞ. సూ ౪౨.

ఈసూత్రద్వయము గ్రామ్యపదగ్రహణమును జెప్పుచున్నది. ఆర్యవ్యవహారసిద్ధంబు గ్రాహ్యం బన్నంతనే దాని కప్రయోగదోషంబు తొలంగిపోఁగా ద్వితీయసూత్రమునకు ఫలమేమో తెలియదు. ఇదియు సంఖ్యాపూర్తికే.

బాలవ్యాకరణమున అనుకరణమునందు నమశ్శబ్దము నత్వమున కోత్వము విభాషగా విధింపఁబడియుండ దీనియందు నిత్యముగానే విధింపఁబడినది. దీనివలన ,,తుభ్యంనమ,, యను ప్రయోగము సాధ్యముకామి నిది సూరివిరుద్ధముగ నున్నది. బాలవ్యాకరణమునను బేహముల కాలుశబ్దంబు పరంబగునపుడు కర్మధారయంబునందు ముగాగమంబగు నని సూత్రింపఁబడియుండ దీనియందు నిత్యంబుగనగునని వ్యర్థమయిన నిత్యపదమధికముచేర్పఁబడినది. కర్మధారయపదము విడువఁబడినది.

భయముపడు భయపడు భయంపడు నిత్యాదిప్రయోగసాధనము నకై ,,పడ్వాదులు పరంబులగునప్పుడు మువర్ణకంబునకు లోపపూర్ణబిందువులు విభాష నగు''నని సూత్రింపఁబడఁగా దీనియందు పతిక్రియార్థంబులురాముఁవర్ణకంబునకు మాఱు నెఱబిందువును విభాషనగు'' అని సూత్రింపఁబడినది. బాలవ్యాకరణమున పడ్వాదు లని గణముగఁ జెప్పి సూత్రపట్టిన ,,ఇత్యాదిప్రయోగములు సాధింపఁబడినవి. శబ్దలక్షణసంగ్రహమం దట్టిప్రయోగసాధనము లేదు. బాలవ్యాకరణమున కర్తృవాచిమువర్ణకంబునకు లోపబిందునిషేధము గావింపఁబడి గజముపడియె నిత్యాదిస్థలములందు గజపడియె నిత్యాద్యనిష్టరూపములు వారింపఁబడినవి. దీనియం దవి లేవు. పడ్వాదులెల్ల

పత్రికియార్థంబు లని యర్థముచెప్ప నలనుగాదు గదా? బహువచన సామర్థ్యమునంజేసి షష్ఠీత్యాదులు గ్రాహ్యము లందురా యాక్షేపము వీడి షష్ఠ్యాదులని సూత్రించుటయే సమంజసము.

„నిముల ద్వితీయ. కి కు రయొక్క లోపల షష్ఠి ఇత్యాది సూత్రములు

బాలవ్యాకరణమున కత్యంతవిరుద్ధముగ నున్నవి. బాలవ్యాకరణమునందు ద్వితీయావిభక్తి ప్రత్యయముగాను వర్ణకమును మాత్రమే విధించి దానికిఁ గొన్నిస్థలములం దికారాంతాదేశమును బహుత్వమున లడాగమమును విధింపఁబడినది. కువర్ణకము విషయమునఁగూడ నట్లే. దీనియందో ని, కు, ల, అనుమూఁడు ప్రత్యయములు నధికముగా నంగీకరింపఁబడినవి.

„స్త్రీబలింగకంబులు మిత్రాదులు పుంలింగతుల్యంబు లౌండె నగు శబ్దలక్షణసంగ్రహము.

ఈసూత్రవిషయమున బాలవ్యాకరణమందు మహద్వాచకపదము చేర్పఁబడి, సింగంబుమిత్రుండు జంబుకంబు ఇత్యాదిరూపంబులు వారింపఁబడినవి. దీనియందా విశేషణము లేమిచే ననిష్టరూపాపత్తి దుర్వారమే. దానిని వారింపనేకావలయు „కొన్నియెడలం దడఁబాటుం జూపడియెడి” నని మఱియొకసూత్రము కల్పింపఁబడినది.

„బిందువున కచ్చురా మకారం బగు” శ. ప్ర. ౨౧ సూ.

ఈ సూత్రము భాషావిరుద్ధముగా నున్నది. సంస్కృతమునందుఁగాని ఆచ్ఛికమునందుఁగాని ముందుండునవి నకారమకారములును వానికిఁ గాలక్రమమున సంభవించిన మార్పుబిందువులనియు లాక్షణికుల కెల్లఁ దెలిసినది. నకారముగాని మకారముగాని హల్లునకు బూర్వమున్ననే బిందువు లగును గాని అచ్చు పర మగునపుడు గావు. అచ్చు పర మగునపుడు బిందుస్థితియే యుండ నపు డీసూత్రము వ్యర్థముగాదా? ప్రథమావిభక్తి ప్రథమమునఁ బూర్ణబిందుపూర్వక బువర్ణముగాను దరువాత నుచ్చారణవశమున మకారద్వయసంయోగముగాను బిదప నేకముకారముగాను దరువాత బిందువుగాను మాఱినదని పరిశోధకులమతము. ఇది యాంధ్రమున స్వాభావికపరిణామము. సంస్కృతమునఁ గూడ నిట్లే యించుమించుగఁ బరిణమించును. దీనింబట్టి చూడ నీసూత్రము లోకవిరుద్ధమని తేలలేదా?

కావుననే యిందలిసూత్రములు గూడ సూరిగారిచే రచింపఁబడలేదని నేను దలంచుచున్నాఁడను.

కొందఱు శబ్దలక్షణసంగ్రహమును సూరిగారే రచించిరనియుఁ దరువాత బాలవ్యాకరణము రచించువేళకుఁ దమపూర్వకృతియందలి దోషముల సవరించిరనియుఁ జెప్పుచున్నారు. కానియిది యుక్తిసహము గానేరదు. బాలవ్యాకరణరచనాసమయమునకుఁ దమకుఁదోఁచిన విశేషాంశములున్న వానిని జేర్చి పూర్వగ్రంథమే సవరించి నిర్దుష్టముచేయక పూర్వకృతినట్లే లోపములతోనుంచి క్రొత్తసూత్రముల మరల రచింతురా? యని యాలోచింపవలసి యున్నది.

ఎంత యాలోచించిన నీగ్రంథము మాత్రము సూరిగారికృతి యని నమ్ముటకు నామన మంగీకరింపకున్నది. నాకుఁ దోఁచిన మంచినో చెడుగునో సహృదయులయెదుట విన్నవించికొన్నాఁడను. పైని సిద్ధాంతముఁ దేల్చుటకు సహృదయులే సదయహృదయు లగుదురుగాక.

షోడశరాజకుమారచరిత్ర

ఈపేరి నొప్పుతాళపత్రగ్రంథమొకటి కలదు. దీనిని వెన్నెలకంటి యన్నయసూరనార్యుని కుమారుఁడు, అన్నయ్యకవి రచించి తన తండ్రికే యంకితము గావించెను. ఇది యేడాశ్వాసముల గ్రంథమైనట్లు సప్తమాశ్వాసము చివరనున్న

క. ఈకథలు వ్రాయఁ జదివిన, నాకర్ణన మొనరఁజేయ నాయువుశ్రీయుం
జేకుఱుఁగ సుఖింతురును, శ్లోకుల ...

అను నసంపూర్ణపద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. మొదటి నాలుగాశ్వాసములు లేవు. పంచమ షష్ఠ సప్తమాశ్వాసములు మాత్రమేకలవు. 209 వ పుట మొదలుకొని యున్నది. మొదటి 208 పుటలు గ్రంథమునఁ గనఁబడదు. ఈమూఁడాశ్వాసములు 50 పుటలలో నిమిడినవి. మొదటినాలుగాశ్వాసములును 208 పుట లుండునా, లేక మొదట రెండవగ్రంథమేదైనఁ జేరియుండునా తెలియదు. గ్రంథపాతములు గలవు. కొన్నిపత్రములు విఱిగినవి. ప్రయత్నించి చూచినను రెండవప్రతి యెక్కడను గనఁబడలేదు. కవులచరిత్రములో నీగ్రంథములేదు. దశకుమారచరిత్రమువలె నిదియు నొకరాజకుమారుని వెదకుచు షోడశకుమారులలోఁ గొందఱు వెడలుట- వారి వారి మార్గములలోని వింతలు- వివేకనిధి, ప్రభాకరుఁడు, దృఢముష్టి, దీర్ఘబాహుఁడు నను వారికథలిందున్నవి. గ్రంథనామ మొక్కచో షోడశకుమారచరితమనియును గలదు. వెన్నెలకంటి సూరన్న విష్ణుపురాణముఁ దెనిఁగించిన

యతఁడొక్కఁడు గలఁడు. అతఁడు అమరమంత్రి కుమారుఁడు. ఈయన్నయ మంత్రి కుమారుఁడు సూరన్న యెవ్వరో తెలిసికొనవలెను. గోత్రము సూత్రము సరిపోవుచున్నవి.

శా. ఆపస్తంబపవిత్రసూత్రహరిత ఖ్యాతాన్వవాయామృతా కూ
 పారామరభూజ...వ్యాపారావత షట్సహస్రకులచూడాకల్పరత్నాంకురా.

అను పద్యముంబట్టి యీకవి షట్సహస్రశాఖలోని వాఁడగుచున్నాఁడు. విష్ణుపురాణముం దెనిఁగించిన వెన్నెలకంటి సూరన్నకవి నియోగి యని వీరేశలింగము పంతులుగారు కవులచరిత్రములోఁ దెల్పిరి. షట్సహస్రమువారు ఆఱువేలనియోగులు నేకశాఖీయులు గారను వాదము కలదు.

పాఠకమహాశయులు పైవిషయములను మూలగ్రంథమును బరిశీలించి తెల్పుదురుగాక యని కోరుచున్నాఁడను. ఇందలి కొన్నిపద్యములు:—

మ. వనితాచంగుఁడ దీనికంపునకు నోర్వంజాలఁ జేఁబట్ట నే
 నని యందొక్కఁడు వల్కె నొక్కరుఁడు శయ్యాచంగుఁడన్ దీని మై
 ఘనదుర్గంధము సుస్సహంబనుచు సోఁకంబాసె నొక్కండు భో
 జనచంగుండను దీని ముట్టనని యిచ్చన్ రోసె భూమీశ్వరా. 5 ఆశ్వా

ఉ. తామరచూలి నెమ్మొగముదామరలన్నను నంచలేము నె
 త్తామరపూపుఁగోడ లెలదామరవిందుల కొమ్మఁబోలివెల్
 దామర వన్నియన్నెఱయు తల్లి యొకప్పుడు నీతలంపుగ్రొ
 త్తామరలోన నెమ్మొగముదామర నింపుగనుండుఁ గావుతన్. 6 ఆశ్వా

చ. ఎదురుగవచ్చి కాంచుధరణీశుల రాజ్యములిచ్చి నిల్పుచు
 న్మదమున మాఱుకొన్న నృపమండలి నింద్రునివీటి కన్పుచుం
 బదవులుమార్చి దుర్నృపుల బంధనశాలలఁ బెట్టఁబంపుచు
 న్విదితబలాఢ్యుఁ డానృపుఁడు విక్రమతలీలల వ్రాలుచున్నడన్. 7 ఆశ్వా

శా. భూతప్రేతపిశాచరాక్షసగణస్ఫూర్తిన్ జనశ్రేణికిన్
 భీతిం బర్వఁగఁ జేయు నన్నెలవునన్ భీమాంధకారంబునన్
 పీతాతంకత నీవు ద్రిమ్మరుటకున్ డెందంబున న్మెచ్చి సం
 ప్రీతింబొందిరి వేడు ఖుష్పుకు మనోభీష్టంబులన్నావుకున్. 7 ఆశ్వా

ఈతాళపత్రగ్రంథమును, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పుస్తక భాండాగారమున కిచ్చుచున్నాఁడను. కావున దీనిని గుఱించి వ్రాయఁదలఁచు వారు పరిషత్తునకు వ్రాయఁగోరెదను.

దుగ్గిరాల వేంకటసూర్యప్రకాశరావు.

పరిషత్కార్యాలయమున వెలకుదొరకు గ్రంథములు

		రు		
1	విప్రనారాయణచరిత్రము-చదలువాడ మల్లయకవి	0	8	0
2	కవిజనాశ్రయము-వేములవాడ భీమకవి	0	10	0
3	చంపూరామాయణము-ఋగ్వేదికవి వేంకటాచలపతికవి	1	0	0
4	నీతిసీసపద్యశతకము-తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యుడు	0	2	0
5	జ్యోతిశ్శాస్త్రసారము-శ్రీమాన్ కపిస్థలం కృష్ణమాచార్యులుగారు బి ఏ, యల్. టి	0	8	0
6	జ్ఞానప్రసూనాంబికాశతకము-శిష్టు సర్వశాస్త్రికవి......	0	2	0
7	సర్వేశ్వరశతకము-యథావాక్కుల అన్నమయ్యగారు	0	8	0
8	యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శిలాశాసనము-జ. రామయ్యపంతులు గారు, బి ఏ, బి. ఎల్.	0	8	0
9	కావ్యాలంకారచూడామణి-విన్నకోట పెద్దయకవి	0	8	0
10	చంద్రభానుచరిత్రము-తరిగొప్పుల మల్లనకవి	1	0	0
11	అకారాద్యముద్రిత గ్రంథసూచిక	0	8	0
12	ప్రాకృతభాషోత్పత్తి-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	0	12	0
13	శివతత్త్వసారము-మల్లికార్జున పండితారాధ్యులు	0	12	0
14	Defence of Literary Telugu జయంతి రామయ్యపంతులుగారు బి ఏ, బి. ఎల్.	0	8	0
15	శివరాత్రిమాహాత్మ్యము-శ్రీనాథమహాకవి	0	12	0
16	ఆర్యభాషావిభాగము-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	0	8	0
17	ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్త్రికకు చందా సం॥ కు	3	0	0
18	Drawidian Lexicography	0	4	0
19	ప్రహస్వరంగములు-క్రొత్తపల్లి సూర్యరావు	0	8	0
20	నాగసింహపురాణము ఉత్తరభాగము-హరిభట్టు......	1	0	0

Printed by P. Brahmananda Row at the Sujanaranjani Printing Works, Cocanada and published by K. Suria Row, at the Telugu Academy Office, Cocanada.